

1117434 20
M A T.

C O R D E R I I

C O L L O Q U I O R U M

S C H O L A S T I C O R U M

Libri IV,

Diligenter recogniti.

Protrepticon,

Ad bene vivendi, rectéque loquendi
studiosos.

Calvinus didicit quo præceptor Latine
Grammaticéq; loqui, Quantus hic autor erat!
Hinc bene vivendi documenta aptéq; loquendi,
O pueri, à teneris imbibite unguiculis.

CANTABRIGIÆ,

Ex officina Joann. Hayes, celeberrimæ
Academiæ Typographi. 1678.

ju
fu
S.
m
pe
ma
eti
app
per
sua
(at
rib
ad
g
un
iffi
ui,
du
pen
ia
liv
ad
ofe
p
ian

MATURINI CORDERII

in Colloquiorum suorum libros

P R Æ F A T I O.

Nnus agitur minimū quinquagesimus, ex quo, susceptā docendi pueros provinciā, in hanc cogitationem totus incubui, quā possem ratione efficere, ut pueri pietatem bonosq; mores cum humanarum literarum studiis conjungerent. Quamvis enim, cum Parisiis primum eo munere fungi cœpi, (cū in aliis gymnasiis, tum in Rhemenſi, S. Barbaræ, Lexoviensi, Marchiano, Navarræo) nondum mihi verum Evangelii lumen illuxisset; sed in profundis superstitionum tenebris demersus jacerem: discipulos tamen meos bonâ fide semper, non solum ad humanitatis studia, sed etiam ad cultum divinum adhortabar: si tamen eo nomine appellare licet profanos illos falsæ Ecclesiæ ritus, quos ego penè ab incunabulis hauseram, & Deo acceptos esse mihi persuaseram. Me autem in illo instituto constanter perseverasse, satis idonei sunt testes libelli aliquot à me diversis temporibus editi, in quibus scribendis semper mihi consilium fuit ut utrumq; horum simul pueros formare: idem testari possunt & mei discipuli è quorum ingenti numero cū supersint ad hunc usque diem plerique celeberrimi Viri; unus tamen potissimum in præsentia mihi occurrit, ex iis quos Parisiis doctissimi, præstantissimus ille vir, Joannes Calvinus, quem honoris causâ nomino. Ex quo autem miserris Pater clementissimus mentem verâ sui Evangelii cognitione illustravit, multo etiam ardentius id propositum prosequutus sum. Quod & Livernensis schola, & aliquanto post eum Burdegalensis ad quam, Lutetiâ profugus propter Evangelicæ doctrinæ possessionem, me contulerat per triennium experta est. Sed cioniam plenior Evangelii cognitio deinde accessisset, & liberior iam, imò verò prorsus libera, mihi esset ejus professio: tum

P R Æ F A T I O.

verò voti mei compos reddi vehementiori desiderio quàm unquam antea concupiui. Atq; id testari hæc Schola Genevensis jampridem potuit, in qua, relicta Burdegalensi, docui: potuit & Neocomensis, cujus per annos circiter septem fui Moderator, (de Neocomo autem in Helvetiorum finibus sitto loquor :) potuit & Lausannensis id testari, ubi Gymnasiarchæ partes annos totos duodecim, magnificentissimorum dominorum Bernatum auspiciis, sustinui: potuerunt (inquam) unâ cum Genevensi hæc quoq; scholæ id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse potest; cum in eam me secundo Pater ille benignissimus, senectutis meæ misertus, (quæ annum octogesimum quintum attigit) tanquam in portum tutissimum, post infinitos labores & multa pericula receperit. Ex quo tempore sapissimè mecum cogitavi, quâ potissimum re inservire illi possem, qui me per totam vitam tanta benignitate persecutus esset, meq; tot laboribus & periculis liberasset. Cum autem Robertus Stephanus, amicorum meorum intimus, (quo primò doctore ad Evangelii cognitionem usus fueram) me ut aliàs sæpe, ad scribendum aliquid pueris vehementer hortaretur, & adminicula quæcunq; necessaria essent polliceretur, atq; adeo jam me benignissimè suis sumptibus aleret; animus ad eam rem appellere cœpi. Sed, pro dolor! Robertus illi meus haud multò post ex hac vita ad Christum, non sine maximo literarum detrimento, commigravit. Neque tamen ego incepto destiti, sed aliquot opuscula scribere sum aggressus quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, siquand mihi manum illis extremum imponere liceret. Verùm enim verò ex quo tempore ad hanc docendi provinciam (Deo ita volente) sum revocatus, sic animum abieci, ut vix sperare possem aliquid unquam edendi mihi datum iri spatium: propterea quòd (ut semper antea feceram) me ad satisfaciendum discipulis ita dederam, ut nè successivas quidem horas mihi liberas relinquerem: & quamvis permulti sæpe mecum agerent, adeoque precibus efflagitarent, ut tandem aliquid ad puerorum utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exirent è manibus quæ iudicio me nondum satis probarentur. Anno tamen superiore, cum

PRÆFATIO.

cendi adjutor ex animi sententia mihi dono Dei obligisset, venit in mentem chartulas meas, præsertim vetustiores, diligentius excutere; inter quas occurrerunt hæc nostra Colloquia, quæ jam sæpe triennium (quasi sopita) in musæolo meo latuerant. Ea igitur, velut è somno excitata, cum in manus sumpsissem, placuit matutinis horis (id est, tempore mihi à docendi provinciâ vacuo) recognoscere, aliquot etiam augere colloquiis, & quantum res ipsa patiebatur, expolire. Peractâ recognitione, visum est opusculum communicare cum quibusdam viris doctissimis, qui cum meum in eo consilium probassent, dignumq; censuissent quod pueri cum Grammaticæ rudimentis haberent in manibus; ego, persuasus frequenti eorum hortatione, permisi ut in publicum ederetur. Sunt enim hæc nostra colloquia ejusmodi, quæ (nisi me fallit animus) bonæ indolis pueros magnopere juvare possint ad eas res consequendas, quas ego semper in votis habui, & in quibus ut pueri exercerentur, omni professionis meæ tempore potissimum laboravi: hoc est, (ut suprâ dixi) ad pietatem & bonos mores cum literarum elegantia jungendos. Equidem fatear aliis opus esse ad eam rem adjumentis, præterquam his, quæ pueritia sunt colloquia: sed tamen si pueri, diligenti Magistrorum exhortatione assidue incitati, in his lætandis sese oblectarint, futurum confido, ut non solum purius & honestius sermones inter se conferre assuecant, sed à pravis etiam colloquiis abstinere, quibus (ut ait Apostolus ex Menandro) mores boni corrumpuntur. Hic etenim, præter linguæ Latinæ simplicem puritatem, multæ interjecta sunt modò ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò præcepta salutaria de moribus, passim verò documenta sive exempla ad rectè vivendum accommodata: ut interim taceam, quot modis eandem & eadem operâ excitari & acui possis puerorum ingenium, & ad prudentiam, & ad judicium comparandum; ubi scilicet alter alterum hortatur, admonet, arguit, liberèque reprehendit. Porro in his ipsis libellis sic induxi loquentes pueros, ut etiam obiter, & quasi aliud agens, parentes, pedagogos, præceptores quoque minus diligentes, de quo quemq; in tractandis puerilibus ingeniis officio compluribus

PRÆFATIO.

ribus in locis commonefaciam. Sed de Colloquiorum usu
 &que utilitate hætenus. Reliquum est, ut illa pueri, in quo-
 rum usum conscripta sunt, eo quo scripsimus animo comple-
 ctantur & legant; illisque, quamdiu opus erit, fruantur. Quod
 si quid fructus ex eorum lectione se percepisse intellexerint,
 ei gratias agant immortales, qui nobis ad ea scribenda &
 animum & facultatem suppeditavit. Interea quoque memi-
 nerint, preces ad ipsum Deum sæpe & ex animo pro hujus
 civitatis amplissimo Senatu & prudentissimis Magistrati-
 bus fundere: sub quorum felici administratione, Deo sua
 gratia providente, tranquillam vitam agimus, studiaque
 nostra in ipsius gloriam feliciter prosequimur.

DATUM GENEVÆ, VIII.

Idus Februar.

Anno Christianæ Redemptionis

MDLXIII.

Ætatis autem nostræ

LXXXV.

MATU

MATURINI CORDERII

Colloquiorum Scholasticorum libri

quatuor ad pueros *in quotidiano* tempore paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQ. I.

Bernardus, Claudius.

Alve, Claudi. C. Tu quoque salvus sis, *Bernarde. B.* Ludamus paulisper. *C.* Quid ais, ineptule? Vix scholam ingressus es, & jam de ludo loqueris? *B.* Nè irascaris, quæso. *C.* Non irascor. *B.* Quid ergò sic exclamas? *C.* Accuso tuam stultitiam. *B.* Non licet igitur ludere? *C.* Imò licet; at cùm tempus est. *B.* Vah! tu nimium sapis. *C.* Utinam tantùm saperem satís: sed mitte me, quæso, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori. *B.* Æquum dicis: volo ego quoque tecum repetere, si tibi placet. *C.* Eho! quid hoc est! quid sibi vult ista tam subita mutatio: nonne tu modò loquebaris de lusu? *B.* Loquebar quidem; sed non seriò. *C.* Cur simulabas? *B.* Ut paucis tecum fabularer. *C.* Quid illud prodest? *B.* Etiam rogas? nunquam audivisti ex præceptore? *C.* Nunc mihi non occurrit: quid, inquam, prodest confabulari? *B.* Ad nos in *Latina* lingua exercendos. *C.* Profectò rectè putas, & ego te nunc magis amo. *B.* Habeo tibi gratiam: age, repetamus prælectionem; nam brevi præceptor aderit.

COLL. 2.

Stephanus, Præceptor.

Salve, præceptor. P. Salvus sis, mi *Stephane*. Un-
de venis tam multò mané? S. E cubiculo nostro.
P. Quando surrexisti? S. Paulò ante sextam, præcep-
tor. P. Quid ais? S. Sic est, ut dico. P. Tu nimis es ma-
tutinus; quis te expergefecit? S. Frater meus. P. An pre-
catus es Deum? S. Cum primùm frater me pexuit, pre-
catus sum. P. Quomodo? S. Flexis genibus & conjunctis
manibus, dixi *precationem Dominicam* cum gratiarum
actione. P. Quâ linguâ? S. *Anglicâ*. P. O factum bene!
quis te misit ad me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Ultro
veni. P. Mi animule, quàm pulchrum est sapere! Nonne
est jentandi tempus? S. Nondum esurio. P. Quid vis
igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana, si tibi placet
audire me. P. Quidni placeret? tenes igitur memoriâ?
S. Teneo, gratias Deo. P. Agè; pronuntia. S. Sed mihi
soles præire *Anglicè*; & ego *Latine* respondeo. P. Bene
mones; penè istud oblitus eram: responde igitur. S. Ex-
pecto ut proponas.

P. *The head*. S. Caput. P. *The top of the head*. S. Vertex.

P. *The fore-part*. S. Sinciput.

P. *The hinder-part*. S. Occiput.

P. Nunc responde *Anglicè*.

P. Caput. S. *The head*.

P. Vertex. S. *The top of the head*.

P. Sinciput. S. *The fore-part*.

P. Occiput. S. *The hinder-part*.

P. Quid si nunc solus dicas omnia? S. Facile dicam.

P. Ego verò te libenter audiam.

S. Caput, *The head*.

Vertex, *The top of the head*.

Sinciput, *The fore-part*.

Occiput, *The hinder-part*.

Nonne bene dixi, præceptor? P. Quàm optimè? S. Lau-
detur Dominus Deus. P. O Pulchrum verbum! Ico-
nunc petiit ab ancilla jentaculum. S. Malim abs te

accipere, præceptor, si tibi non est molestum. P. O quam te amo de isto verbo ! age, sequere me : dabo tibi aliquid boni, quia tuum recte fecisti officium: Quid est hoc ? S. panis candidus, *White-bread*. P. Quid hæc sunt ? S. Ficus aridæ, *Dry figs*. P. Numera. S. Una, duæ, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepidum capitulum ! Jenta nunc otiosè.

COLL. 3.

A. B.

VIs jentare mecum ? B. Non habeo jentaculum. A. Quid ? non attulisti ? B. Ego domi jentaveram. A. Itane semper facis ? B. Minimè ; sed quia bene manè surrexeram, sic matri placuit me tractare. A. Profit tibi : ego igitur solus jentabo. B. Et ego interim studebo.

COLL. 4.

Magister, Discipulus.

Eſne paratus ad reddendum studii tui rationem ? D. Paratus, ut mihi videor. M. Redde igitur, & esto præſenti animo. D. Hoc matutino tempore primum pronuntiavimus carmen ex *Catone* : deinde ejus interpretationem *Latine* & *Anglicè* reddidimus ; poſtremò bini tractavimus ſingulas partes orationis, cum attributis & ſignificatione. M. Rectène feciſti officium tuum ? D. Puto me ſatiſfeciffe præceptorì magna ex parte. M. Vide nè mentiaris : nam ego illum percontabor. D. Ut voles præceptor ; nihil hac in re metuo. M. Agè, pergamus. Meridie quid habetis reddere ? D. Habemus declinare verbum *Posſum*, *Latine* & *Anglicè*. M. Nihil præterea ? D. Nihil. M. Ego te iſtud aliàs docui : nonne tenes memorià ? D. Non auſim affirmare, donec teneam. M. Declina in primas perſonas : cætera tibi erunt facillima. D. *Indicativus*, *Posſum*, *I can* ; poteram, *I was able* ; potui, *I have been able* ; potueram, *I had been able* ; poteris, *I ſhall be able*. Imperativus deſt.

Non ſolum

Optativus. Utinam possim, *God grant I can*; utinam possem, *would to God I could*; utinam potuerim, *God grant I have been able*; utinam potuissem, *would to God I had been able*.

Subjunctivus. Ut possim, *that I may*; ut possem, *that I might*; quamvis potuerim, *although I have been able*; quamvis potuissem, *although I had been able*; cum potuero, *when I shall be able*. M. Declina totum *Infinitivum*.

D. Infinitivi modi præsens & præteritum-imperfectum, *Possë, To may or can*; præteritum-perfectum & plusquam-perfectum, *Potuisse, To have or had been able*; Cætera desunt. M. Cur hoc verbum *Possum* caret futuro infinito? cat item participio in *rus*? D. Quia non habet supinum. M. Quid tum? D. Illæ enim voces à supino formari solent. M. Da exemplum in aliquo verbo integro. D. Ut à supino *Lectu*, fit *Lecturus*, & à *Lecturus* fit *Lecturum esse*. M. Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participii præsens à verbo *Possum*, cum sit in usu *Potens potentis*? D. Quia (ut sæpe nos docuisti) *Potens* non est participium, licet à *Possum* veniat. M. Quid ergò est? D. Nomen adjectivum. M. Probè meministi: utinam sic pergas semper! D. Spero indies meliora per Dei gratiam. M. Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat, ut dicas Præteritum cum prole. D. *Potui, potueram, potuerim potuero, potuissem, potuisse*. M. Dic terminationes. D. *I. Ram, rim, ro, sem, se*. M. Dic significationes. D. *Possum, I am able; posse, to be able*. M. Hæc hæctenus: ecce! ecce! vocamur ad prandium.

COLL. 5.

C. D.

Quando vis prandere? D. Ego jam prandi. C. Quotâ horâ? D. Sesequioctavâ. C. Tam manè igitur pranderis? D. Sic ferè solemus in æstate: Vos autem? C. Non videmus ante sesquidecimam: interdum ab undecima. C. Pater! cur non citius? C. Expectandus est pater.

gam

dum è curia redierit. *D.* Tu igitur non potes adesse aulæ in cantione *Psalmorum*. *C.* Rarò admodum; interdum. *D.* Quomodo excusaris? *C.* Exemptus sum illo munere. *D.* Quis te exemptit? *C.* Didascalus, patris mei monitu. *D.* Ergò omnes Senatorum filii habent huiusmodi privilegium? *C.* Habent, modò patres jubeant. *D.* Nonne mater posset dare tibi prandium antè reditum patris è Senatu? *C.* Posset quidem, sed pater vult à me expectari. *D.* Quamobrem? *C.* Quia sic illi placet. *D.* Nunc mihi tacendum est: os enim mihi occlusisti. *C.* Cur tu es tam curiosus percontator? *D.* Puer sum; & *pueri semper cupiunt aliquid scire novi*. *C.* Fateor: sed est modus in rebus, ut præceptor nos sæpe docet. *D.* Ergò discedamus, ut te pransum conferas. *C.* Ignosce, quælo, si quæ in re te offenderim. *D.* Ego abs te idem peto: ego, inquam, potiùs, qui te offendere potui loquacitate meâ; sed interim nihil mali cogitans.

COLL. 6.

F. G.

Ubi hodie cibum cepisti? *G.* Apud hospitem meum. *F.* Quanti prandisti? *G.* Sex quadrantibus. *F.* Quid coena, quanti constitit? *G.* Tantidem. Tu verò quantialeris quotidie? *F.* Pluris quàm tu. *G.* Quanti igitur? *F.* Quatuor assibus.

COLL. 7.

Choletus, Colloquens.

Unde redis? *Co.* Foris. *Ch.* Cur prodieras? *Co.* Uci rem domum. *Ch.* Quid tibi? *Co.* Peti libros meos. *Ch.* Eho! cur non attuleras? *Co.* Oblitus eram. *Ch.* Siccine soles jentaculum aut merendam oblivisci? *Co.* Rarissimè. *Ch.* Profectò magna fuit negligentia. *Co.* Imò maxima: sed quid agas? pueri sumus. *Ch.* Quid si præceptor tuum factum sciret? *C.* Fortasse poetas darem. *Ch.* Ain' tu fortasse? Proculdubio vapulares. Non tē pudet sine libris in Scholam venire? *Co.* Non so-

lūm pudet, sed piget etiam; veruntamen nē me accuses, obsecro. *Ch.* Nihil minū8 cogito; sed non possum dissimulare, quin ego te reprehendam: *Co.* Istud (credo equidem) amicē facis: itaque boni consulo. *Ch.* Id satis est mihi: eamus intrō in auditorium. *Co.* Tempus est: jam decuriones exigunt scripturæ rationem.

COLL. 8.

Puer, Pædagogus.

Præceptor, licetne pauca? *Pæ.* Loquere audacter. *Pu.* Ego & condiscipuli mei hoc ferē toto triduo lībris affixi fuimus, licetne paulisper animum ludo relaxare?

Pæ. Dīc igitur aliquam sententiam.

Pu. *Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.*

Pæ. Dic etiam versus *Anglicos*, si memoriā tenes.

Pu. *Mirib with thy labour sometimes put in ure,
That thou thy labour better mayst endure.*

Pæ. Quā rectē dixisti omnia! *Pu.* Est Deo gratia.

Pæ. Addendum posthac erit aliquid. *Pu.* Quidnam, præceptor?

Pæ. Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. *Pu.* Sed quis me illa docebit verba?

Pæ. Ea scribam tibi in commentariolo tuo, ut ediscas. Sed dic mihi, quæso,

Quis te docuit istam orationem, quam pronuntiasti?

Pu. *Campanus* heri dederat mihi scriptam, & ego memoriæ mandavi.

Pæ. Profectō ego te amo, mi *Daniel*, ob istam diligentiam.

Pu. Ago tibi gratias, præceptor. Permittisne igitur ut ludamus?

Pæ. Sanē, *Abi*, renuncia condiscipulis tuis.

Pu. Faciam. *Pæ.* Quid dices illis?

Pu. Id, quod me docuisti aliquando.

Pæ. Sed volo prius ex te audire.

Pu. Gaudete pueri; en! afferō vobis jucundum nūcium: Ego vobis impetravi ludendi potestatem.

Pæ. Euge, probē meministi. Ito nunc jam.

COLL. 9.

Conradus, Daniel.

Repetamus nomina quotidiana, ut certius reddamus ea præceptori. *D.* Bene mones; præito mihi hester-

Lib. I.

Conoy. Scholast.

na. C. Dic Latine, *An eye*. D. *Oculus*.

C. *The right eye*. D. *Oculus dexter*.

C. *The left eye*. D. *Oculus sinister*.

C. *Both the eyes*. D. *Ambo oculi*. C. *Probè tenes*.

D. *Nunc audi an rectè solus dicam*. C. *Agè, audio*.

D. *An eye*. C. *Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor*.

D. *Quid prodest istud?* C. *Ad memoriam juvandam*.

D. *Quid hoc sibi vult?* C. *Non audisti multoties*. D. *Ego sum obliuiosus: quid agerem?*

C. *Ego diligentior ad ea retinenda quæ perceperis*,

D. *Quòd me fideliter mones, pergratum facis*.

C. *Agè, ad rem redi*.

D. *An eye*, *Oculus*. *The right eye*, *Oculus dexter*.

The left eye, *Oculus sinister*.

Both the eyes, *Ambo oculi*. C. *Quàm rectè omnià dixisti!*

D. *Repetamus etiam hodierna*. C. *Placet: at tu vicissim præito mihi*.

D. *A hand*. C. *Manus*.

D. *The right hand*. C. *Manus dextra*.

D. *The left hand*. D. *Manus sinistra*.

D. *Both the hands*. C. *Ambæ manus*. D. *Restat, ut solus dicas*.

C. *A hand*, *Manus*.

The right hand, *Manus dextra*.

The left hand, *Manus sinistra*.

Both the hands, *Ambæ manus*. D. *O si tam bene dicere-*

mus coram præceptore! C. *Quid obstat?* D. *Quia time-*

mus. C. *Et tamen errata nostra satis humanitèr corrigit*.

D. *Nescio quid hoc sibi velit: Ego semper sum timidus in*

principio. C. *Istud est quodammodo naturale omnibus,*

ut audiuimus ex præceptore. D. *Nunc repetendum esset*

Latine & Anglice; sed præceptorem venientem video.

C. *Ingrediamur*.

um?
C. *Dicta*
mihi

COLL. 10.

A. B.

Dic Latine, Let us say our lesson together. B. Repetamus unā prælectionem. A. Hæc oratio quot habet partes? B. Tres. A. Discerne singulas nominatim. B. Repetamus est verbum: Unā abverbium: Prælectionem, nomen. A. Declara paulò planius. B. Tu igitur præito mihi, ut solet præceptor. A. Repetamus. B. Repeto, repetis, repetere, conjugationis tertiæ, sicut Lego, legis, legere. Præteritum, repetivi: Supinum, repetitum: Participia, repetens, & repetiturus. A. Unā. B. Non declinatur, quia est adverbium hoc in loco; Anglicè, Together. A. Prælectionem. B. Prælectio, prælectionis, f. g. The lesson, or lecture.

COLL. 11.

A. B.

Eamus unā repetitum. B. Quid ego repeterem? Nonne satis est, quod solus repetiverim? A. Si tantum semel aut bis repetieris, id parum est ad ediscendum. B. Imò circiter decies repetivi. A. Id quidem sufficit. B. Quid igitur vis ampliùs? A. Si vis certissimè reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetivisse. B. Istud ego nesciebam: sed tibi libenter assentior. A. Faciamus ergo quod ego te monebam. B. Equidem non recuso: incipe.

COLL. 12.

Gentilis, Isaacus.

Tene in memoria prælectionem? I. Propemodum. G. Visne repetamus unā? I. Maximè velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libenter: sed tu attentè audi, ut me corrigas, si quid erravero. G. Agedum. I. Fac sumptum proferre. G. Errasti, incipiendum fuit ab hebernâ? I. Beadmones: nunc incipiamus. Iratus de re incerta con-

Re noli: Impedit ira. G. Peccas accentu ira. I. Incipimus ira nē. G. Distingue post animum. I. Im-

*dit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptum prope-
re, cum res desiderat ipsa: Dandum etenim. G. Iterum pec-
cas accentu: Repete. I. Dandum enim est aliquid, cum tem-
pus postulat aut res. G. Vidésne te erravisse quater? I. Vi-
deo. G. Et observásti locos? I. Observavi. G. Sic tibi
facilius cavebis. I. Me miserum! putabam me recte te-
nere. G. Sic mihi quoque solet accidere, quoties memo-
ria non est bene confirmata. I. Felix qui memoriam bo-
nam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus
abit; audi nunc me. I. Audio, pronuntiá. G. Iratus de
re incerta concedere noli. I. Hem! Præceptor adest, tace,
ut illum salutemus.*

COLL. 13.

Clemens, Felix.

Nihilne est, quod reddamus hodie præceptori? *F. Ni-
hil, nisi de Grammatica rudimentis. C. Quidnam?
F. Inspice librum tuum, invenies notas in quinque lectio-
nes, quas præceptor nobis præscripsit. C. Quando istud
fuit? F. Die Veneris, horá quartá. C. At ego tunc non
interfui. F. Ergo plagas meruisti. C. Siccine iudicas, se-
vere iudex? occupatus eram domi, nec abieram injussu
præceptoris. F. Estó; sed tamen debuisti postridie quærere
quid pridie actum esset. C. Meam culpam confiteor: sed
cedo librum tuum, quaeso, ut videam quid nobis reddend-
um sit. F. Accipe, & eadem operá signato qua à præce-
ptore nobis præscripta sunt. C. Faciam diligenter: neque
posthac (ut spero) me accusabis negligentia.*

COLL. 14.

Comes, Oliverius.

Quid actum est in auditorio horá tertiá? *O. Tractata
sunt orationis partes ex prælectione. C. Nihilne
amplius? O. Dixissem, nisi me interpellasses. C. Erravi;
O. Postea dictavit præceptor argumentum An-
themi hodie vertendum. C. Quando reddendum?
O. Cui meridie. C. Jáme vertisti? O. Utcunque. C. Dicta
mihi*

mihi, quæso, vernaculum. G. Accipe, festina; nam habeo aliquid scribere.

COLL. 15.

Sylvius, Gervasius.

Quid agis? G. Repeto mecum. S. Quid repetis? G. Præscriptum hodiernum præceptoris. S. Tenésne memoriâ? G. Sic opinor. S. Repetamus unâ: sic uterque nostrum rectius pronuntiabit coram præceptore. G. Tu igitur incipe, qui me provocâsti. S. Agè, attentus esto, nè me sinas aberrare. G. Sum promptior ad audiendum, quàm tu ad pronuntiandum.

COLL. 16.

Acooratus, Cortinus.

Visne mecum repètere prælectionem? C. Volo. A. Tenésne? C. Non satis rectè fortasse. A. Agè, faciamus periculum. C. Quin igitur expectamus? A. Ubi voles, incipe. C. Atqui tuum est potius incipere. A. Quid ita? C. Quia me invitâsti. A. Æquum dicis; attende igitur, C. Illic sum.

COLL. 17.

Crissus, Sandrotus.

Jamne tenes quæ reddenda sunt, horâ tertiâ? S. Teneo. C. Ego quoque. S. Ergò confabulamur paulisper. C. Sed, si intervenerit observator, putabit nos garrere. S. Quid times, ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala. Audiatur, si velit, nostrum colloquium. C. Optimè loqueris: secedamus aliquò in angulum, nè quis nos impediat.

COLL. 18.

Trimundus, Messor.

Non decet hic otari, aut garrere; dum præceptor expectatur. M. Quid ais? Non decet? Imò vero non licet, nisi volumus vapulare. T. Tu igitur, audi me dum prælectionem pronuntio.

OLL.

COLL. 19.

E. F.

Cur non scribis? *F.* Jam scripsi meam paginam: tu verò? *E.* Eo scriptum in area. *F.* Quid ita? *E.* Quia serenum est coelum. *F.* Festina, tempus abit: & mox exigetur ratio.

COLL. 20.

Titus, Valerius.

Cur non scribis? *V.* Quia non libet. *T.* Atqui præceptor iusserat. *V.* Scio: sed est mihi aliquid legendum prius; præterea nihil habeo, quod nunc scribam. *T.* O si velles mihi scribere! *V.* Quidnam? *T.* Habeo describenda dictata præceptoris. *V.* Quæ dictata? *T.* In *Ciceronis Epistolas*. *V.* Libenter describam tibi: sed expecta feriarum diem proximum. *T.* Expectabo igitur sed nè fallas, quæso. *V.* Nec sciens, nec volens fallam.

COLL. 21.

Damon, Audax.

Visne mihi describere prælectionem? *A.* Cur non habes? *D.* Quia hesterno die fui occupatus. *A.* Accipe librum meum, & describe. *D.* Non ignoras me lentius scribere: tu citius totum descriperis, quam ego quatuor aut quinque versiculos. *A.* Quære tibi alium scriptorem; nunc ego tibi non possum dare operam. *D.* Cur non? *A.* Est mihi aliud negotium, idemque pernecessarium. *D.* Nolo te urgere, nec possum quidem: sed saltem commoda tuum codicem. *A.* Accipe; utere ut libet, modò nè abutare. *D.* Nihil est, quòd hîc verearis.

COLL. 22.

Augustinus, Observator domesticus.

Icetne ire cubitum, condiscipule? *O.* Cur ante horam? *A.* Quia tertia est mihi surgendum. *O.* Quamobrem? *A.* Scribendi causâ. *O.* Quid habes scribere? *A.* Literas ad patrem. *O.* Cur non petis à præceptore veniam? *A.* Bene nones, esse in musæolo? *O.* Puto esse: vise.

COLL. 23.

Pædagogus, Puer.

Unde venis? *Pu.* Venio inferné. *P.* Quod erat tibi negotium infra? *Pu.* Iveram redditum urinam. *P.* Sed nunc ad mensam, & mane in cubiculo donec rediero. *Pu.* Quid agam interea? *P.* Edisce prælectionem in diem crastinum; ut eam mihi reddas ante cœnam. *Pu.* Jam edidici, præceptor. *P.* Lude igitur. *Pu.* Sed nullos habeo collusores. *P.* Satis multos invenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiscipulis. *Pu.* Nihil id curo nunc: malim (si tibi placet) ediscere de *Catechismo*, in diem *Dominicum*. *P.* Ut libet. *Pu.* Si quis te quæret, quid illi dicam? *P.* Dico me prodiisse, sed mox reversurum.

COLL. 24.

Pædagogus, Abrahamus Puer.

Heus! *Abrahame.* *A.* Hem! præceptor. *P.* Pone libros jam satís toto die studuisti: para te, ut eamus ambulatum. *A.* Nonne à cœna præstaret? *P.* Salubrior est ante cibum exercitatio corporis. *A.* Memini ex te audire. *P.* Narra *Socratis* dictum in eam sententiam. *A.* Cum *Socrates* usque ad vesperam contentius ambularet, interrogatus quare id faceret, respondit, Se, quò melius cœnaret, obsequere famem ambulando. *P.* Preterea meministi: quis auctor? *A.* *Cicero*: sed quò prodibimus, præceptor? *P.* Extra urbem. *A.* Mutabone calcæos? *P.* Muta, nè illos novèd pulvere conspergas: sume etiam umbellam, nè solis ardore infuscet tibi faciem. *A.* Jam paratus adsum. *P.* Nunc saltem prodeamus. *A.* Vocabone ex vicinia unum aut alterum comitem? *P.* Rectè admones; sic enim jucundior erit nostra ambulatio: nam per viam sermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubi. *A.* Sic etiam excitabitur cibi appetentia. *P.* Ego lento gradu præcedam; ubi nactus eris comites, vos me per portam *Ripariam* sequimini. Nos igitur illic expectabis? *P.* Certó. *A.* Quid si nulli invenero? *P.* Nihilominus sequere me: audistine? *P.* Audiavi præceptor.

COLL. 25.

Herfenius, Gimardus.

A Quo emisti istam chartam? *G. A Fatino. H. Estne bona? G. Melior quàm ista tua, ut opinor, H. Nihil miror. G. Cur istud dicis? H. Quia fortasse carior. G. Nescio. H. Quanti emisti scapum? G. Solido & semisse: tu verò quanti? H. Solido & pluris. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Non malè profectò emisti. H. Quinetiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quodam quæso? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere! H. Ego nè petivi quidem, sed ultrò ille dedit. *Et hoc, inquit, addo tibi, ut me evisas. G. Sic solent emptores allicere. H. Nec mirum: cum quisque commodum quærit. G. Sed quid agimus, moderni pensī immemores? H. Exiguū est: satis temporis nobis restat.**

COLL. 26.

Anicellus, Fontanus.

M Eministīn' me tibi nuper dedisse chartam mutuō? *F. Quidni meminerim? non adeò sum obliviosus. A. Quot erant schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Expectavi dum haberem codicem. A. Habuistīne tandem? F. Tantūm hodie. A. Unde nactus es? F. Petivi Extræceptore. A. Ubi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille, novèdātne libenter? F. Misit nē ad hypodidasalum, qui ardētīm dedit codicem. A. Non antè in suūm codicem reuocavit? F. Nihil dare solet, quin prius inscribat. A. Audivi iterum a patre id esse viri prudentis. F. Præsertim, si reddenda sit ratio. A. Sed quibus indiciis dare tibi ausus est? F. Offerendi illi manu meā scriptum in libello meo: sic enim, tabinis scis, facere solemus. A. Reddes ergò mihi mutuum? nactus. A. prandio statim, nè dubites.*

COLL. 27.

Francus, Marcus.

P Ennæ istæ, quas circumfers suntne venales? *M. Etiam, si se emptor obtulerit. F. Ostende: vah, quàm sunt mol-*

molles ! *M.* Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum : sed tenta diligenter ; sunt aliæ aliis firmiores. *F.* Satis video quales sint ; quot vis dare pro quadrante ? *M.* Tantum sex. *F.* Quid ais ? sex ? malletm emere à mercatoribus qui *Lutetiâ* & *Lugduno* huc adferunt. *M.* Quasi nesciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam scribæ hujus civitatis, se emissee *Lutetiæ*, singulis assibus. *F.* Aliter *Lutetiæ* ; aliter *Genevæ* vivitur : sed non opus est tot verbis, vis dare duodecim ? *M.* Hui, duodecim ! quare ego furatus sim ! *F.* Illud non dico ; sed vide num tibi placeat conditio. *M.* Vis uno verbo dicam ? *F.* Dic, quæso satis jam garritum est. *M.* Dabo tibi novem, modò promiscuè de mea manu accipias. *F.* Nugas agis ; ego si delectu nollem accipere quindecim. Vale : alibi inveniam satis. *M.* Per me licet : heus ! heus ! redi. *F.* Cur me revocas ? *M.* Accipe si vis, octo ; nec à me plures expecta. *F.* Cedo totum fasciculum, ut deligam arbitrato meo. *M.* Tene delige ut voles. *F.* Vide nunc, & si libet, numera. *M.* Sum viginti quatuor : constat numerus. Sed miror te nullas accepisse ex ala extrema : sunt enim firmiores. *F.* Scio ; sed habent caulem brevior. Accipe pretium. *M.* Bene vendat Deus utrique nostrum. *F.* Idem tecum opto, atque precor. Sed quando adferes meliores pennas ? *M.* Nescio an meliores possim, sed, ut spero, brevi plures afferam cum ad vos domum proficiam. *F.* Suntne vobis multi anseres ? *M.* Triginta & amplius. *F.* Papæ ! quantus gregis anserum ! ubi pascuntur ? *M.* Scies alias non licet me diutius hîc morari. Vale *France*. *F.* Cura ut valeas *Marce*.

COLL. 28.

Othomanus, Philobertus.

Visne mihi dare unicam pennam ? *P.* Non sic damus mihi. *O.* Hem ! rem tantillam mihi negas ; quid magnum quid rogarem ? *P.* Fortasse repulsam feram. *O.* Credo equidem : agè, non peto dono, saltè commutabis ? *P.* non recuso, modò nè abutare. *O.* Non abutere. *P.* Cave nè hinc pedem moveas. *O.* Nusquam moveor.

COLL. 29.

Mercator, Betrandus.

A Cuiſtine penam meam? *B.* Jamdudum. *M.* Quâ formâ ſcripturæ? *B.* Mediocri. *M.* Maluiſſem ad minutas literas. *B.* Deuiſti prædicere. *M.* Oblitus eram. *B.* Parum refert; mucronem facilè mutabo: I petiſti. *M.* Sed ubi reliquiſti? *B.* Super menſam hypocauſti. *M.* In qua parte *B.* Ubi ſtudere ſoleo.

COLL. 30.

Piſtonus, Joſhua.

H Abesne duas aut tres pennas? *J.* ſunt mihi tantum duæ. *P.* Da mihi unam commodatò. *J.* Non faciam. *P.* Cur non? *J.* Nè abutaris. *P.* Memineris; fortasſe aliquando me fruſtrà rogabis aliquid. *J.* Atqui jubet *Chriſtus* malum bono compensandum. *P.* Nondum illud didici. *J.* Tamen diſcas oportet, ſi cupis eſſe *Chriſti* diſcipulus. *P.* quid cupio magis? *J.* Diſce igitur magiſtrum imitari. *P.* Diſcam progreſſu temporis. *J.* Præſtaret nunc incipere, dum per tempus licet. *P.* Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. *J.* Semper eſt bene agendi tempus; ſed interim nè mihi, quaſo, ſuccenſeas: jocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantisper, dum ſumus otioſi. Ecce tibi penna, eaque non omnino peſſima. *P.* Redda mihi ſtatim, cùm aliquid deſcripſero. *J.* Nolo mihi redas. *P.* Quid igitur faciam? *J.* Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. *P.* Gratiam habeo maximam.

COLL. 31.

Henricus, Gualtherius.

U Nde redis tam anhelus? *G.* A foro. *H.* Quid illinc affers? *G.* Scalpellum. *H.* Quanti emiſti? *G.* Duobus ſaſſibus. *H.* Eſtne bonum? *G.* Eſt à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. *H.* Ego minimè novi: ſed non ſatis prudentur facis, qui fidas cuilibet mercatori. *G.* Quid facerem? *H.* Deuiſti aliquem peritum adhibere, qui tibi

optimum deligeret. *G.* Hâc erravi fateor : sed hoc me consolatur, quòd mercator habetur vir bonus, utpote professionis Evangelicæ. *H.* Quasi nulli sint fallaces ejusmodi. *G.* Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus ; quin potius experiamur ipsum scalpellum. *H.* Experientia docebit nos. *G.* Accipe & tenta obsecro. Non enim probavi, nisi levissimè, idque inter emendum. *H.* Papæ ! quis te docuit tam prudenter eligere ? *G.* Rogas ? non meministi præceptorem nobis dicere tam sæpe, Deum esse solum, qui bona deceat ? *H.* Profectò hic optimè te docuit. *G.* Ago illi ex animo gratias : & precor, ut me semper doceat parere suæ voluntati. *H.* Ego quoque idem precor ; nec solum nobis, sed etiam piis omnibus. *G.* Facis ut pius decet puerum. Sed estne tempus, ut conferamus nos in auditorium ? *H.* Sic est ; Sume libros, & eamus unâ.

COLL. 32.

Michael, Renatus.

HAbésne scalpellum ? *R.* Habeo. *M.* Oro te, commodè mihi parumper. *R.* Quando reddes *M.* Cùm primum duas pennas exacuero. *R.* Accipe, sed ea lege, ut integrum reddas. *M.* Eâ conditione acceptum intelligo, etiamsi nihil addidisses. *R.* *Intelligenti* (ut vulgò dicitur) *pauca sufficiunt.*

COLL. 33.

Sordeles, Manasses.

EMistne scalpellum, ut nuper volebas ? *M.* Non emi. *S.* Quid obstitit ? dixeras enim mihi empturum te hodie. *M.* Dixeram quidem ; sed mihi postea in mentem venit, præstare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa urbe. *S.* Quid facies lucri ? *M.* Et minor emam, & melioris notæ : nempe ex *Germania* officinæ. *S.* Quis tibi istud consilium dedit ? *M.* *Hieronymus* noster. *S.* Bene fecit. Debemus enim amicis bonum consilium semper dare. *M.* Tantùmne igitur amicis ? *S.* Imò & inimicis, fateor : quia sic jubet *Christus* præceptor noster opo-

mus. M. Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conservemus, eamque perpetuo sequamur ! S. Faxit ille Spiritus bonus, cujus unius instinctu animi nostri ad bene agendum accenduntur. M. Bene precaris.

COLL. 34.

Campanus. Languinus.

Habésne multos libros ? L. Non admodum. C. Sed quos habes ? L. *Rudimenta Grammaticæ, Colloquia Scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis cum Gallica interpretatione, Catonem, Dictionarium, Testamentum Anglicum, Psalmos cum Catechismo*, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes ? C. Omnes habeo quos enumerasti, præter *Catonem, Terentium, & Ciceronis Epistolas*. Cūr enim libros haberem, qui non præleguntur in classe nostra ? L. At ego, dum sumus otiosi, lego interdum illos ; ut semper aliquid addiscam novi, præsertim in lingua *Latina*, & honestis moribus. C. Prudenter facis, mi *Languine*. O me miserum, qui nunquam didici quid sit studiosum esse ! L. Disce igitur. *Præstat enim servare quàm nunquam discere.*

COLL. 35.

Simeon, Haggæus.

Commoda mihi *Virgilium* tuum in duos dies, si nullo incommodo tuo id fieri potest. H. Profecto non possum. S. Cur non ? H. Quia *Gerardus*, qui his diebus e me commodatò acceperat, piglori apposuit. S. Ain tu ? piglori ? H. Sic est, ut dico. S. Quanti oppignoravit ? H. Tribus (ut ait) affibus. S. O hominem ingratum ! H. Tantūmne ingratum ? S. Imò verò ingratum & malum, Sed nūquid ille rem tuam oppignorare potuit, te inconsulto ? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigisti : sed quid facerem ? S. Rogas ? defer eum ad præceptorem. H. Malo istam pati injuriam, quàm committere, ut miser vapulet. S. Bene facis, dummodo tuum reddat. H. Reddet, spero. S. Unde redderet ? Ait se brevi accepturum à patre pecuniam. S. Quid si te fallit ? H. Fieri potest : sed tamen aliquot dies expectabo quid

postea sit futurum; deinde consilium capiam. *S. Consilio re-
cto nihil est tutius. H.* Meministi probe; sic enim præcep-
tor dictavit nobis: sed nunquid vis aliud? *S.* Ut bene
tibi sit. *H.* Et tibi optimè.

COLL. 36.

Granatus, Forestus.

Visne mihi commodare tuum *Terentium*? *F.* Volo
equidem, modò illum repetas à *Conrado*, cui uten-
dum dedi. *G.* Quo signo vis repetam? *F.* Nempe hoc, quòd
ejus habeo *Epistolas*. *G.* Id mihi satis est. *F.* Sed quando
reddes? *G.* Cùm descripsero contextum in tres aut qua-
tuor prælectiones. *F.* Matura igitur; nè meo studio in-
commodes. *G.* Maturabo. *F.* Sed, heus tu, cave macules:
alioquin ægrè commodabo posthac. *G.* Nempe indignus
esset beneficio.

COLL. 37.

Augustinus, Rodigus.

Quis iste novus liber deauratus, quem tam magni-
ficè ostentas? *R. Terentius. A.* Ubi impressus?
R. Luteriæ. A. Quis tibi dedit eum? *R.* Emi pecuniâ meâ.
A. Unde nactus eras pecuniam? *R.* Stulte, istud quæris?
quasi verò furatus sim? *A.* Absit à me id cogitare: sed ani-
mi causâ id rogabam. *R.* Nec ego seriò dictum tuum re-
prehendi: sed eo more jocare solemus cum familiaribus.
A. Nihil joculari prohibet, modò nè Deus offendatur. Sed
agè, ad propositum revertamur: de quo emisisti *Terentium*
istum? *R.* De *Clemente*. *A.* Illónè bibliopolâ circumfo-
raneo? *R.* Maximè. *A.* Quanti constitit? *R.* Decem assi-
bus. *A.* Nihilne ampliùs? *R.* Nihil omnino. *A.* Profectò
fatis vile pretium. *R.* Præsertim cùm auratus, adeoque
elegantè compactus sit. *A.* Erántne codices alii similes?
R. Duo vel tres. *A.* Deduc me quæso ad illum. *R.* Eamus.

COLL. 38.

Evardus, Baldus.

Nonne hic liber est tuus? *B.* Ostende mihi: agnosco
meum; ubi invenisti? *F.* In auditorio nostro. *B. A.*

go tibi gratias, quòd eum collegeris. *E.* Atque nunc notandus esses, si summo jure vellein tecum agere. *B.* Quid ità? *E.* Nescis leges nostras Scholasticas? *B.* *Ipsæ etiam leges cupiunt, ut jure regantur.* *E.* Quo jure reguntur leges nostræ? *B.* Æquitate, & præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non solet tam severus esse in eo, quod vel negligentia vel oblivione peccatum est. *E.* Sic sæpe expertus sum. Sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore. *B.* Non timeo causam dicere, ubi nihil est periculi. *E.* Taceo. *B.* Sed quæso, quid opus est ut id sciat observator? hic enim Deus nihil offensus est. *E.* Agè, celabo. *B.* Benefacies. *E.* Sed, heus! memento par pari referre, si fortè mihi acciderit aliquod delictum ejusmodi. *B.* Æquum & bonum dicis: meminero.

COLL. 39.

Calliatus, Germanus.

Cur non reddis mihi librum? *G.* Expecta in crastinum diem; nondum satis usus sum. *C.* Libenter expectabo. *G.* Referam tibi gratiam, Deò volente. *C.* Pro tantillo beneficio nullam expectabo gratiam. *G.* Tantum est meum agnoscere.

COLL. 40.

Noan, Capellus.

Vidistine librum meum? *C.* Quem librum quæris? *N.* *Ciceronis Epistolæ.* *C.* Ubi reliqueras? *N.* Oblitus eram in auditorio. *C.* Tua fuit negligentia. *N.* Fa-teor: sed interim indica, si quem scias accepisse. *C.* Cur non adis præceptorem? solet enim (ut scis) quæ à nobis relicta sunt aut ferre in musæolum, aut alicui dare qui reddat. *N.* Bene mones: O me obliviosum, cui id in mentem non venit!

COLL. 41.

Ezekiel, Beatus.

Vis à me magnam inire gratiam? *B.* Nihil libentius fecerim, si quidem penes me res ipsa est. Sed quid est in

in quo tibi commodare possim. *E.* Da mihi mutuò asses decem. *B.* Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. *E.* Quantum quæso? *B.* Nescio, nisi crumenam inspexero: ecce tibi octo asses cum semisse. *E.* Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. *B.* Parùm refert, totum, si vis, accipe. *E.* Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantulâ, quam ipse habeo. *B.* Ut libet. *E.* Amo te de ista tam exprompta benignitate. *B.* Si quid aliud possim, ne parcas. *E.* Reddam totum, Deo volente, cùm primum pater ad me miserit. *B.* Nè sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLL. 24.

David, Nicolaus.

Potèſne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ?
N. Quantum petis? *D.* Quinque asses, si tibi est commodum. *N.* Non tot habeo. *D.* Quot igitur? *N.* Tantum quatuor. *D.* Bene sanè. Da mihi istos quatuor. *N.* Dabo (si vis) dimidiùm. *D.* Cur non totum? *N.* Quia sunt mihi opus duo. *D.* Da igitur duos quæso. *N.* Sed tibi non sufficient. *D.* Peram ab aliquo alio. *N.* Accipe igitur hos duos: quando reddes? *D.* Die (ut spero) *Sabbati*, cùm pater ad forum venerit. *N.* Esto igitur memor. *D.* Nè timeas.

COLL. 43.

Pasquernus, Castor.

DA mihi duos asses mutuò. *C.* Nunc mihi non est promptum dare. *P.* Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. *C.* Accepi quidem; sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. *P.* Nolo tuum commodum remorari. *C.* Ubi emero quæ mihi sunt opus, si quid superſit, faciam te libenter participem. *P.* Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superſuerit? *C.* Statim dicam tibi nè frustra diutius expectes. *P.* Quando emes ea, quæ decreviſti? *C.* Cras (ut spero) aut ad summum perindie. *P.* Bene habet, tempus est brevissimum.

COLL. 44.

Morellus, Borussardus.

A Biſtne pater tuus? *B.* Abiit. *M.* Quotâ horâ? *B.* Primâ pomeridianâ. *M.* Quid dixit tibi? *B.* Multis verbis monuit me, ut diligenter ſtuderem. *M.* Utinam ſic facias! *B.* Faciam, Deo juvante. *M.* Ecquid pecuniæ dedit tibi? *B.* Dedit, ut ferè ſolet. *M.* Quantum? *B.* Nihil ad te. *M.* Fateor: ſed tamen quid facies iſtâ pecunia? *B.* Emam chartam, & alia quæ mihi ſunt uſui. *M.* Quid ſi amiſeris? *B.* Æquo animo ferendum erit. *M.* Quid ſi fortè egüero? dabiſ ne mutuó? *B.* Dabo, & equidem libenter. *M.* Habeo tibi gratiam.

COLL. 45.

Columbanus, Fontanus.

S Atiſne uſus eſ ſcalpello meo? *F.* Satis. *C.* Redde igitur. *F.* Accipe: ago tibi gratias. *C.* Nihil eſt quod agas. *F.* Sed ignoſce, quòd non ultrò & citiùs reddiderim. *C.* Ea de re nihil ſum offenſus: non enim debemus offendi, niſi cùm Deum offendi videmus. *F.* Rectè ſentis.

COLL. 46.

Bergerius, Nepos.

C Ommoda mihi parumper cultellum tuum. *N.* Semper aliquid commo datò petis; accipe, quin tu emereres potiùs. *B.* Non habeo pecuniam. *N.* Cur non petis? *B.* Unde peterem? *N.* A patre. *B.* Non eſt in hac urbe. *N.* Ubi igitur? *B.* Peregrè profectus eſt. *N.* Quò? *B.* *Bernam.* *N.* Quo die? *B.* Nudiusſtertius. *N.* Quando eſt reverſurus? *B.* Cras, ut ſperamus: ſic enim dixit proficiſcens. *N.* Bene vertat Deus.

COLL. 47.

Columbivius, Simo.

R Eſtâtne tibi multum panis? *S.* Satis, gratia Deo. *C.* Viſne dare mihi mutuó? *S.* Libenter. *C.* Sed fortaſſe tibi non ſufficiet, *S.* Imò, ut ſpero. *C.* Ad quod uſq; tempus? *S.* Ad diem *Veneris.* *C.* Unde habebis poſtea? *S.* Do-

S. Domo. *C.* Quis afferet? *S.* Egomet ibo petiturum. *C.* Quando? *S.* Ipso die *Veneris*. *C.* Da mihi mutuò sescquilibrā. *S.* Quis appendet? *C.* Uxor præceptoris, aut ancilla. *S.* Eamus petiturum ex arca mea. *C.* Quin ito solus: ego te in culina expectabo.

COLL. 48.

I. T.

O Ro te, da mihi ex pane tuo. *T.* Mihi non habeo nimis; tamen volo tibi imperire: accipe. *I.* Gratias ago tibi. *T.* Non est quod agas ob rem tantulam. Sed dic, quæso: cur non attulisti? *I.* Quia nemo erat domi nostræ qui mihi daret. *T.* Tu verò cur non accipis? *I.* Non audeo, nisi det mater. *T.* Bene facis; sed audi bonum consilium. *I.* Ausculto, ut audiam: dic quæso. *T.* Cùm prandio finito, tollantur mensæ reliquæ, petito merendam tuam, eamque in peram statim recondito: ita fiet, ut nunquam inanis venias. *I.* De jentaculo autem quid suades? *T.* Ut petas in exitu cœnæ, & idem facias, quod dixi tibi de merenda. *I.* Nunquam vidi melius consilium dari. *T.* Fac igitur ut memineris: cùm voles, utere. *I.* Egò verò utar, quoties opus erit.

COLL. 49.

A. B.

DA mihi frustum panis. *B.* Non habes? *A.* Si habere non peterem. *B.* Cur non attulisti? *A.* Dicam postea; sed da interim, quæso: nam esurio vehementer. *B.* Cape. *A.* Hui tantillum? *B.* Etiam quereris? *A.* Non immerito, das parçè nimis. *B.* Vide quantum restat; dedi ferè dimidium. *A.* Ago tibi gratias; dedisti abundè: sed jocabar. *B.* Nunc responde: cur non attulisti panem domo? *A.* Nemo erat, qui daret. *B.* Nemo? *A.* Prorsus nemo. *B.* Quid mater? *A.* Aberat domo. *B.* Quid cæteri? *A.* Omnes erant occupati. *B.* Cur tute non accipiebas? *A.* Nunquam auderem tale quidpiam. *B.* Cur non? *A.* Mater perpetuò vetat, nè quid attingam sine permissu ejus. *B.* Dura mater. *A.* Tuo quidem judicio, qui indulgentiorem habes. *B.* Non dico indulgentem; sed certè liberalem.

lem. *A.* Quomodo te tractat? *B.* Suavissimè, omninoq; ex animi sententia. *A.* Fortasse in tuam perniciem. *B.* Avertat Deus Optimus Maximus. *A.* Non equidem invidéo. *B.* Cur ergo istud dicis? *A.* Ut interim te moneam, *Omnes licentiâ deteriores fieri.* *B.* Bene facis: sed quid censes? Nonne ut licet parentum bonitate? *A.* Certè licet, modò nè abutaris. *B.* Quomodo abutimur? *A.* Rogas? cum aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. *B.* Rectè dicis: sed quotusquisque id facit? *A.* Imò, ferè omnes, nisi qui à Domino Deo prohibentur. *B.* Quis potest bonus esse, nisi per Dei gratiam? *A.* Ergò (ut sæpe monemur à præceptore) precandus est, ut Spiritu suo nos bonos & sanctos efficiat. *B.* Gaudeo te non attulisse jentaculum. *A.* Quamobrem? *B.* Quia hoc nostro colloquio mihi videor multùm profecisse. *A.* Ego quoque non parùm. *B.* Tuâ operâ id factum est. *A.* Imò beneficio Dei, qui quidem ita voluit. *B.* Credo equidem. *A.* Et hîc igitur, & in cæteris agnoscamus bonitatem ejus. *B.* Valdè id æquum est. *A.* Imò valde necessarium, siquidem volumus ingrati animi crimen effugere. *B.* O sermonem jucundissimum! *A.* Gratias Deo immortales, per Jesum Christum. *B.* Ità velim.

COLL. 50.

Discipulus prius ex victoribus, Præceptor Nomenclator.

PRæceptor, visne dare præmiolum? *P.* Quamobrem?
D. Victoriæ causâ. *P.* Ubi sunt compares tui? *D.* Ad-
sunt Hugo & Audax. *P.* Heus, Nomenclator, sîntne hi
victores hâc hebdomade! *N.* Habent notas omnium
paucissimas. *P.* Ergò sunt victores; quid aliud ex te quero?
Vos igitur quod præmium petitis? *D.* Quod tibi placuerit.
P. Quo tandem jure debeo? *D.* Ex promisso. *P.* Æquum
dicitis. *Quicquid, enim rectè promissum est, præstari
debet.* *D.* Sic ex te didicimus. *P.* Ecce vobis pennæ
singulæ ad scribendum! ac nè putetis vulgares esse, ex
earum sunt genere, quæ vulgò *Hollandinæ* appellantur.
D. Grâtiâs agimus, præceptor. *P.* Quin potiùs agite Deo
omni-

omnium bonorum auctori, qui dat studiis vestris successus prosperos : vos autem in literarum studio pergite diligenter. *D.* Dabimus operam, quantum iuvabit ille Pater optimus. *P.* Sine ejus ope vana sunt nostra omnia.

COLL. 51.

Observator, Capparone.

Unde venis, *Capparone* ? *C.* Domo. *O.* Quid affers illic ? *C.* Merendam. *O.* Quis tibi permisit exire ? *C.* Præceptor ipse. *O.* Unde istud probabis ? *C.* Adeamus illum ut consulamus. *O.* At vide quid agas ? *C.* Hac in re nihil timeo. *O.* Adeone securus es ? *C.* *Qui verum dicit, nihil timere debet.* *O.* Vera quidem ista est sententia, sed quotisquisque non mentitur ? *C.* Certus sum me nihil mentiri nunc. *O.* Propemodum persuades mihi. Abi, credo tibi, quia in mendacio nunquam te deprehendi. *C.* Est Deo gratia : quem precor ut me integrum & purum custodiat. *O.* Utinam ex animo omnes precarentur ! recipe nunc te, ut edas merendam tuam.

COLL. 52.

Giraldus, Eliel.

Qui sunt victores hâc hebdomade ! *E.* Ubi eras, cum rationes redderentur ? *G.* Accersitus à patre fueram : sed qui sunt victores ? dic sodes. *E.* Ego & *Puteanus*. *G.* Jamne habuistis præmium ? *E.* Habuimus. *G.* Quodnam ? *E.* Duodenas juglandes. *G.* Hui ! quale præmium ! *E.* Eho, inepte, æstimas ergo præmium ex rei pretio ? *G.* Hic nihil aliud video æstimandum. *E.* Sordidus es, qui lucro sic inhias. Non meministi verbum præceptoris ? *G.* Quod verbum ? *E.* *Non lucri sed honoris causa datur præmium.* *G.* Nunc reminiscor, quasi per nebulam. Posthac ero diligentior. *E.* Sic tandem sapiēs.

COLL. 53.

Galatinus, Buchardus.

Euge, dimissi sumus ad ludum, audistine ? *B.* Quidni audirem ? cum egomet adfuero ? *G.* Placuitne pauper

lisper confabulari? deinde ludemus unâ. *B.* Mallem ego prius ludere. *G.* Atqui difficile est ludum abrumperè. *B.* Planè verum dicis, & ego in me sic experior. *G.* Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. *B.* Imò tuum est dare, ut qui me lacessiveris. *G.* Æquum dicis; redde nomina *Latine*, quæ tibi *Anglicè* proponam. *B.* Qua de re propones? *G.* De suppellectili. *B.* Tentabo respondere: modò nè plura quàm decem proponas. *G.* Enumerabo in digitis, nè fortè numerum excedam. Audi igitur. *B.* Istic sum. *G.* *A cupboard.* *B.* *Abacus.* *G.* *A bench.* *B.* *Sella.* *G.* *A candlestick.* *B.* *Candelabrum.* *G.* *A caldron.* *B.* *Ahenum.* *G.* *A pair of bellows.* *B.* *Follis.* *G.* *A pillow.* *B.* *Pulvinar.* *G.* *A bolster.* *B.* *Cervical.* *G.* *Linen cloth.* *B.* *Linteum.* *G.* *A pot of earth.* *B.* *Olla.* *G.* *A flagon of wine.* *B.* *Oenophorum.* *G.* Errasti semel. *B.* Ubi? *G.* Dixisti *lintheum* pro *lodice*. *B.* Fateor: debeo tibi semel victoriam. *G.* Nunc vicissim propone ut redimas, si potes. *B.* Vis respondere de eduliis? Ut libet. *B.* *Freshmeat.* *G.* *Caro recens.* *B.* *Pork.* *G.* *Suilla.* *B.* *Venison.* *G.* *Ferina.* *B.* *Venison of a wild boar.* *G.* *Aprugna.* *B.* *Sod milk.* *G.* *Lac decoctum.* *B.* *Whey.* *G.* *Serum vel serum lactis.* *B.* *New cheese.* *G.* *Caseus recens.* *B.* *Pottage.* *G.* *Jus Carnium.* *B.* *Fish sod.* *G.* *Piscis elixus.* *B.* *Pickle.* *G.* *Conimentum.* *B.* *Falleris.* *G.* Quid ergò est? *B.* *Intinctus.* Condimentum volo. *B.* At ego nolo contendere. *G.* Quis contendit? consulamus. *B.* Quin prius ludamus; illud fiet posterius. *G.* Age; fiet. Nè amittamus ludendi occasionem.

COLL. 54.

Moses, Olevitanus.

J Amdudum tædet me toties repetere lusus Scholasticos. *O.* Quid facias igitur? *M.* Eamus in hortum nostrum. *O.* Quid agemus? *M.* Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus comemorabimus. *O.* Nihil sanè jucundius, sed interim petenda est à præceptore venia. *M.* Jam impetravit mihi, & item uni, quem vellem ducere

ducere. *O.* Bene res habet; eamus, ducente Deo. *M.* Precor, ut nos custodiat. *O.* Ego quoque idem precor tecum.

COLL. 55.

Sulpitius, Munchius.

Impetrâstis ludendi facultatem? *M.* Impetravimus. *S.* Ad quod usq; tempus? *M.* Ad coenam usque. *S.* Qui dederunt versus? *M.* Primi & secundi. *S.* Quid ceteræ classēs? *M.* Primus quisque decurio trium proximarum classium pronuntiavit unam è sacris literis sententiam. *S.* Nonne precati estis, ut solemus? *M.* Precati, & quidem præsentē ludimagistro: tu verò ubi eras? *S.* Iveram domum, à matre accersitus. *M.* Nunc igitur quid agere cogitas? *S.* Ludere sesquihoram; deinde ad studium me recipere. *M.* Vñ tu, ut tibi sim collusor? *S.* Quidni velim? *M.* Quo lusu nos exercebimus? *S.* Nullus est mihi jucundior pilâ palmariâ. *M.* Nec mihi quidem. *S.* Visamus igitur, an cæteri partes sortiti sint: nam si soli ludeamus, minùs esset voluptatis. *M.* Visamus sanè.

COLL. 56.

M. R.

Visne ire mecum? *R.* Quò properas? *M.* Ad lacum. *R.* Quid eò? *M.* Lotum pedes. *R.* I sanè; nunc lotione mihi opus non est. *M.* Sed interim parum fabulabimur. *R.* Nè fabulari quidem nunc velim. *M.* Atqui utilis est confabulatio; dumtaxat de honestis rebus. *R.* At mihi utilior est ad valetudinem exercitatio corporis. *M.* Quid si mansero tecum? *R.* Prudenter facies, & nos pilâ palmariâ colludemus. *M.* Bene vertat Deus: maneo. *R.* Aliàs lotum unâ tecum ibo: cùm scilicet longius erit temporis spatium. *M.* Ad ludum igitur nos accingamus. *R.* Nulla est in me mora.

COLL. 57.

Vincentius, Bonus.

Cur hodie non lusisti nobiscum? *B.* Non erat mihi ludendi spatium. *V.* Quid habes negotiū? *B.* Non

B. Non absolveram pensum meum. *V.* Quod pensum?
B. Dimidium exemplaris restabat mihi perscribendum.
V. Perfecistine? *B.* Perfeci, *V.* Laudo tuam diligentiam: ludes alias otiosé. *B.* Cum voluerit Deus. *V.* Rectè dicis: nam absque voluntate ejus fieri nihil potest.

COLL. 58.

*Primus puer, Præceptor, secundus puer,
 & tertius.*

Salve præceptor. *Præ.* Sit vobis salus à Christo. *Pueri.* Amen. *P.* Jamne repetivistis? *Pri.* Etiam, præceptor. *P.* Quis docuit vos? *Pri.* Subdoctor. *P.* Quid nunc vultis? *Sec.* Ut per te liceat nobis parumper ludere. *Præ.* Non est ludendi tempus. *Ter.* Non petimus omnibus, sed nobis parvulis tantum, *Præ.* Atqui pluit, ut videtis. *Sec.* Ludemus in pergula. *P.* Quo lusu? *Sec.* Aciculis, vel juglandibus. *P.* Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus nomina. *P.* Quot dicetis singuli? *Sec.* Duo. *P.* Dicite igitur. *Pri.* *Paper*, Charta; *Ink*, Atramentum. Dixi. *Sec.* *A book*, Liber; *A little book*, Libellus, Dixi. *Ter.* *A cherry*, Cerasum; *Walnuts*, Juglandes. Diximus. *P.* Quàm bellis estis homunculi? Ludite, ad coenam usque. *Pueri.* Gratiagimus, præceptor.

COLL. 59.

A. B.

Ubi nunc est pater tuus? *B.* Puto eum esse Lugduni. *A.* Quid illic agit? *B.* Negotiatur. *A.* Ex quo tempore? *B.* Ab ipso initio mercatus. *A.* Valde miror, qui audeat illic commorari tot dies, dum pestilentia tanta sit per totam urbem. *B.* Non est adeo mirandum. *A.* Itane tibi videtur? *B.* Ità profectò: fuit enim aliàs in majore periculo: sed Dominus Deus semper eum custodivit. *A.* Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quando est reversurus? *B.* Nescio; in horas expectamus. *A.* Reducat illum Deus. *B.* Ità precor.

COLL. 60.

Elizius, Delphinus.

Qua de re sic elatus es lætitia? *D.* Pater meus modò advenit. *E.* Quid mea refert? *D.* Imò plurimùm quia nobis impetravit ludendi veniam. *E.* Ain tu? *D.* Vide pueros jam ludentes in area. *E.* Ludant sanè alii: ego studere malim quàm ludere. *D.* Nec minùs ego, sed in tempore: nam (ut est in proverbio) *Omnia tempus habent.* Unde & nos rectè monet *Cato* noster.

*Interpone tuis interdum gaudia curis;**ut possis animo quemvis sufferre laborem.*

E. Vera sunt, quæ dicis, fateor: sed interim omitte me, ut seriò studiam. *D.* Per me studeas licet; nihil impedio: at ego hac utar occasione. *D.* Utere sanè.

COLL. 61.

*Nomenclator. Quidam puer ex turba.**Item altus.*

Heus! pueri, heus, heus, heus! *Q.* Quid clamitas? *N.* Desistendum est à lusu. *Q.* Eho inepte, nondum quarta exacta est. *N.* Imò ferè semihora post quartam. *Q.* Cur non dedisti signum? *N.* Quia tintinnabuli funis fractus est. *A.* Clama iterum; sed attolle vocem. *N.* Heus! pueri, recipite vos omnes. *A.* Festinate, festinate, inquam; urget præceptor. *N.* Desine clamare, accurrunt omnes.

COLL. 62.

Orontius, Quintus.

Quid ità lætus es? *Q.* Quia venit pater. *O.* Ain tu? *Q.* Unde venit? *Q.* Lucetiâ. *O.* Quando advenit? *Q.* Modò. *O.* Jamne salutasti? *Q.* Salutavi, cùm ex equo descenderet. *O.* Quid ampliùs ille fecisti? *Q.* Calcaria detraxi & ocreas. *O.* Miror te non mansisse domi, propter ejus adventum. *Q.* Nec ille permisisset, nec ego vellem; præsertim nunc, cùm audienda est prælectio. *O.* Bene tibi consulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater, valétne? *Q.* Rectè, Dei beneficio. *O.* Equidem gaudeo plurimùm tuâ, & ejus causâ, quòd salvus pater egre redierit.

dierit. Q. Facis, ut amicum decet : sed cras pluribus verbis colloquemur. Vidi præceptorem ; qui jam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLL. 63.

Marcus, Aaron.

Miseret me tui. A. Quid ita ? M. Quod pennâ tuâ tam miserè abutaris. A. Quomodo abutor ? M. Quia pessimè tractas eam in acuendo. A. Non est culpa mea, nè quid erres, M. Cujus igitur ? A. Scalpelli mei cujus acies obtusa est. M. Scalpillum in culpa non est, sed tu ipse. A. Cur istud dicis ? M. Quia debuisti vel scalpillum tuum acuire, vel aliud alicunde rogare commodatò, saltem ad præsens negotium. A. Non audeo petere. M. Quid times ? A. Nè mihi denegetur. M. Ecce tibi meum ! A. Gratias ago. M. Utere, quantum voles ; sed rectè. A. Sciens non abutar. M. Nec sis posthac tam verecundus in petendo. A. Sic est ingenium meum ; soleo libentius dare quàm petere. M. Utinam multi essent tui similes ! sed tamen *qui libenter dat beneficium, is petere quoq; liberè potest*. Sed ego te nimis detineo ; perfice quod coeperas.

COLL. 64

B.

Cur non venit Petrus in scholam ? B. Est occupatus. A. In quo negotio ? In ligno struendo. A. Quis scis ? B. Dictum est mihi. A. A quo ? A. A patre ejus. A. Ubi eum vidisti ? B. Fuit mihi obuius, cum venirem. A. Vide nè mentiaris : nam ex illo quæram ; si fortè occurrat mihi per vicos B. Reperies sic, ut dico.

COLL. 65.

Sulpitius, Rogerus.

Cur hodie manè abfuiisti ? R. Occupatus eram. S. In quo negotio ? R. In scribendis ad matrem literis. S. Quid opus erat illi scribere ? R. Quia ad me scripserat. S. Ergò rescripsisti. R. Propriè loqueris. S. Unde tibi miserat

serat literas ? R. Rure ; nempe ex villa nostra. S. Quando
 rus profecta est ? R. Superioribus diebus. S. Quid agit
 ruri. R. Curat nostra negotia rustica. S. Quid potissi-
 mum ? R. Præparat ea, quæ sunt opus ad proximam vin-
 demiam. S. Prudenter agit. R. Unde istud probares ?
 S. Nam *omnibus in rebus adhibenda est præparatio dili-
 gens*. R. Quis te istud docuit ? S. Quidam prædagogus
 dictavit è *Cicerone*. R. Quâ occasione ? S. Cum admo-
 neret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdo-
 madam postero die. R. Profecto rectè monebar. S. Sed
 ad propositum revertamur. Non habetis villicum, qui
 curet ruri negotia vestra ? R. Imò & villicum habemus,
 & famulos, & ancillas. S. Quid opus est illi tuæ matris
 operâ ? R. Quia melius novit providere rebus omni-
 bus, quàm isti imperiti rusticolæ. S. Nihilne ampliùs ?
 R. Sine me finire propositum. S. Putabam te absolvisse,
 perge. R. Etiam (ut ex patre audiui) *Præcipua cura domi-
 ni requiritur in re familiari administranda*. S. Ergò pater
 tuus nunc potius deberet ad villam esse. R. Non potest.
 S. Quid prohibet ? R. Quia totus est in arte sua occupatus.
 S. Majorem, ut opinor, ex ea re fructum percipit. R. Quis
 dubitet ? S. Inde igitur fit, ut relinquat uxori omnem
 curam rei domesticæ. R. Omnino sic est. S. Sed mater
 quando est reversura ? R. Vix ante perfectam vindemi-
 am. S. Quid tu ? non ibis vindemiatum ? R. A matre (ut
 spero) brevè accersar. Sed, quæso te, quid cogitamus ? Jam
 omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet ; curra-
 mus & nos, nè postremi simus.

COLL. 66.

Riparius, Amadeus.

A Udivisti ne horologium ? A. Dudum sonuit. R. Di-
 numerasti horas ? A. Dinumeravi. R. Quota est ?
 A. Ferè sesquiprima. R. Instat igitur prælectionis tem-
 pus : fac, ut paratus sis. A. Ubi merendam peredero, ecce
 me paratum ! R. Cur meridie non adfuisti nobiscum ?

A. Pro-

A. Prodieram cum bonâ veniâ præceptoris. *R.* Sed interrim sum tibi impedimento. *A.* Nihil impedis; nè bolum quidem perdidisti interpellatione tuâ. *R.* Bene habet; perge. sed matura.

COLL. 67.

Ligorius, Sarafinus.

FECISTINE officium tuum? *S.* Quâ in re? *L.* In repetendâ prælectione. *S.* Nihil adhuc repetivi. *L.* Quid causæ fuit? *S.* Expectabam dum rediret compar meus. *L.* Quò ille ivit? *S.* Domum. *L.* Quid eò? *S.* Petitem merendam. *L.* Quid si redibit serius? *S.* Nescio; fieri potest. *L.* Vis interea mecum repetere? *S.* Equidem non recuso. *L.* Secedamus igitur, nè quis molestus sit nobis. *S.* Profectò bene mones; nemo studere potest in tanto ambulantium strepitu, & clamore. *L.* Aspice illuc locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes. *S.* Eamus illuc.

COLL. 68.

D. E.

QUÒ properas? *E.* Eo cœnatum; quid tu? *D.* Jam cœnavi. *E.* Quotâ horâ? *D.* Quintâ, ut ferè solemus. *E.* Quid nunc agas? *D.* Repetam aliquid eorum, quæ reddere habemus crastino die. *E.* Ego didici ex prædago meo, Non esse tam vitò à cibo studendum. *D.* Istud ego quoque didici; sed volo nunc ediscere. *E.* Quid ergò facies? *D.* Ego quasi animi causâ, prælectionem particulatim aliquoties legam & perlegam. *E.* Quid rum? *D.* Ità paulatim fiet, ut sine cura, sine tædio, sine molestiâ, bonam partem prælectionis ediscam. *E.* Ista non satis intelligo, & certè videris mihi supra ætatem sapere. *D.* Non est res adeò difficilis, quin te docere possem, nisi ad cœnam properares. *E.* De cœna in tempore admones: ego igitur ejus causâ me domum recipio. Vale. *D.* Ducat te Deus, & reducat.

PEÆFATIUNCULA, QUÆ septem proximis Colloquiis præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant malè agere, præsertim otioso sermone, pravusque aut ineptis colloquiis sese invicem corrumpentes; omnibus modis incitandi sunt, ut in schola dum præceptoris ingressum expectant, assuescant interea bini ternive, id quod ab eo præscriptum fuerit, simul repetere. Plurimum proderit hæc illis jucunda exercitatio, eosque interim ab otio, lasciviâ, multisque aliis rebus malis, quibus offenditur Deus avocare poterit. Sed quia, sine puerili colloquio ejusmodi repetitiones tractari non solent; pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint nihil aliud quàm barbarè loquuntur: idcirco, ut Latine inter se loqui paulatim discant, hac de re hæc aliquot breves colloquendi formulas proposuimus. Caterùm in præceptoris diligentia situm erit, ut hæc ipsa colloquia discipulis aliquoties interpretetur, doceatque quomodo in his, & aliis ejus generis (quæ tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debeant exercere, ad idque illos identidem cobortetur. Ità fiet, progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturum sit ad ea maturè reddenda quæ scripserit: hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

COLL. 69.

A. B.

VIlinè repetamus unâ? B. Quidnam? A. Id quod nobis præscriptum est. B. Equidem volo: sed quo genere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic præceptor nos monet sæpe. A. Rectè monet: sed malè paremus. B. Uter incipiet? A. Ego, si ità tibi placet. B. Maximè placet; incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latine declinantur:

Magister, Puer, Dominus, Lanius, Antonius, Regnum,

B. Quæ sunt hodie declinanda? A. Hesternum quidem est Lanius, hodiernum verò Antonius. B. Cur nos id re-

petimus?

etimus quotidie, quod pridie reddidimus? *A.* Quia ſic præceptor jubet. *B.* Id ſatis ſcio: ſed cur jubet? *A.* Ad confirmandam memoriã. *B.* Agè, declina *Lanius*.

A. Nom. Sing. *Hic Lanius*, Gen. *hujus lanii*, &c. ad finem uſque.

B. Verte *Anglicè*. *A.* *Lanius, lanii*, g. m. *A Butcher*.

B. Declina *Antonius*.

A. Nom. Sing. *Hic Antonius*. Gen. *hujus Antonii*. Dat. *huic Antonio*, &c. ad finem uſque.

B. Verte *Anglicè*. *A.* *Antonius, Antonii*. g. m. eſt nomen viri, *It is the proper name of a man*, *Anglicè Antony*.

B. Cur dicis nomen viri? tu nondum es vir. *A.* Fateor: ſed ſunt alii *Antonii*, qui viri ſunt. *B.* Utinam aliquando vir evadas! *A.* Evadam, Deo juvante.

B. Attende nunc: ut viciffim audias me. *A.* Iſthic ſum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina. *A.* Define; Præceptor adest, *B.* Audio tuſſientem; definamus, nè putet nos garrire.

COLL. 70.

C. D.

MOx aderit præceptor: repetamus. *D.* Quid opus eſt mihi repetitione? ſolus repetivi ſatis: omnia teneo memoriã. *C.* Quid ſum? *Quando ſapius repetes, tanto melius tenebis*. *D.* Bene: nones; habeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abſte.

D. *Quarta declinationis*. *C.* Erras, *Daniel*: incipiendum eſt ab exemplo heſterno. *D.* Erravi, fateor. *C.* Dic igitur nunc rectè. *D.* Nom. Sing. *Hoc ſedile*, Gen. *hujus ſedis*, &c. ad finem uſque.

Quarta declinationis nomina hoc exemplo declinantur.

Nom. Sing. *Hic ſenſus*. Gen. *hujus ſenſûs*. Dat. *huic ſenſui*. *C.* Haſtenus; audio præceptorem.

COLL. 71.

E. F. G.

Quid agis, *Franciſce*? inſtat præceptoris adventus. *F.* Scilicet? inſtat; nondum eſt ſemihora poſt ſecundam

dam. *E.* Tamen non debemus interim tempore sic abuti : repetamus. *E.* Non stabit per me : ego enim sum paratus. *E.* Incipe igitur. *G.* Expectate parumper, quæso, ego sum vestræ decuriæ. *E.* Maturâ. *F.* Dicamus suum quisque casum ordine, ut interdum nos docet præceptor. *E.* Satis est verborum, attendite. *F.* Quid aliud agimus?

E. *Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur* : Pater, Lumen, Rupes, Messis, Pars, sedes, Vestigal, laquear.

F. Nom. Sing. *Hæc rupes* Gen. *hujus rupis*. Dat. *huic rupi*. *E.* Acc. *hanc rupem*. *G.* Voc. *ô rupes*. Abl. *ab hac rupe*.

F. Nom. Pl. *Hæ rupes*. *G.* Gen. *harum rupum*. *E.* Errâsti *Gabriel*, corrige erratum. *G.* Gen. *harum rupium*. *E.* Dat. *his rupibus*. Acc. *has rupes*. *G.* Voc. *ô rupes*. Abl. *ab his rupibus*.

E. Vert *Anglicè*. *G.* *Rupes, rupis, g. f. A rock*.

E. Pone in oratione. *F.* Non est in libro nostro.

E. Sed præceptor docuit. *F.* Alta rupes, *A high rock*.

E. More patrio dicis, aspera fortiter, *high*. *F.* *An high rock*.

E. Nom. Sing. *Hæc messis*. *G.* Gen. *hujus messis*. *E.* Dat. *huic messi*, &c. usque ad finem bujus nominis ; deinde sic pergunt colloqui.

E. Ambo errâstis. *F.* Erravisse fateor. *G.* Ego quoque : sed uter erit victus ? *P.* Præceptor judicabit. *F.* Æquum dicis. *E.* Vultisne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam ? *F.* Quidni ? *G.* Quid si præceptor interveniat ? *E.* Quid tum ? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus est ordo. *E.* Non est dubium ; incipe, *Francisce*

F. *Tertiæ Declinationis nomina, &c.*

COLL. 72.

H. I.

Visne repetere mecum ? *I.* Cur tam citò ? *H.* Nè observator nos deprehendat garrientes, aut otiosos.

I. Age ;

I. Age; repetamus; sed uter incipiet? *H.* Ego, quia victor sum.

I. Dic igitur.

H. *Prudens*, nomen adjectivum, sic declinatur in genera.

Hic prudens. g. m. *hæc prudens*, gen. f. *hoc prudens*, gen. n.

Idem nomen sic declinatur in casus:

Nom. Sing. *Hic hæc & hoc prudens.*

I. Gen. *Prudentis.* *H.* Dat. *Prudenti.*

I. Acc. *Prudentem*, & *prudens*, &c. *ad finem usque.*

COLL. 73.

L. M.

Cur tu es otiosus? *M.* Non sum omnino. *L.* Quid agis igitur? *M.* Cogito de lectione reddenda. *L.* Ego quoque id ago; repetamus unâ. *M.* Fiat; sed quam rationem tenebimus? *L.* Age præceptoris partes, ego discipuli. *M.* Valde placet mihi conditio. *L.* Sed nè sis mihi austerior. *M.* Nè timeas, nôsti me satis. *L.* Novi *M.* Declina *Lego* in modo infinito.

L. Infiniti modis præsens tempus & præteritum imperfectum, *Legere*; præteritum perfectum & plusquam perfectum, *Legisse.* *M.* Perge. *L.* Sine me paulisper respirare, quaeso, præceptor. *M.* Age sino; satisne respirasti? *L.* Satis. *M.* Perge nunc. *L.* Futurum indefinitum, *Lecturum esse.* Gerundia, *Legendi*, &c. *ad finem usque.*

M. Gaudeo te rectè fecisse officium. *L.* Ego verò mihi gratulor. Sed est Deo gratia. *M.* Rectè dicis, utinam ex animo! *L.* Ex animo certè. *M.* Bene habet: desinamus; sentio præceptoris adventum. *L.* Eccum! adest.

COLL. 74.

N. O. P. Q. R.

Heus pueri! nos hîc sumus quinque: repetamus hodiernum verbum, ut solemus coram præceptore.

O. Nemo (ut opinor) contradicet. *P.* Quis contradiceret?

ceret? nostra omnium res agitur. *Q.* Incipe igitur, *Nicolae*, qui primus sedes.

N. Optativi & Subiunctivi modi præsens *Audiam*.
O. *Audias*. *P.* *Audias*. *Q.* *Audiamus*. *R.* *Audiatis*. *N.* *Audiant*.
O. Præteritum imperfectum, *Audirem*. *P.* *Audires*.
Q. *Audiret*. *R.* *Audiremus*. *N.* *Audiretis*. *O.* *Audirent*.
P. Præteritum perfectum *Audiverim*. *Q.* *Audiveris*.
R. *Audiverit*. *N.* *Audiverimus*, &c. usque ad finem verbi,
 pergunt ordine.

COLL. 75.

S. T. V.

HIC dies nobis est feriatuſ, & jam fatiſ luſimus. *T.* Satis opinor. *S.* Vultis ergo ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris. *T.* Sane mihi gratum feceris. *V.* Mihi verò gratiſſimum. *T.* Sed quid tractabimus? *S.* Tentemus declinare aliquod verbum *Latine* ſimul & *Anglicè*. *V.* Incipe igitur, qui noſ provocâſti. *S.* Faciam, quando ita placet vobis. *T.* Audiamus.

Indicativi modi præsens tempus.

S. Doceo, *I teach*: doces, *thou teacheſt*: docet, *he teacherſ*:
Pl. Docemus, *we teach*: doceris, *ye teach*: docent, *they teach*.

T. Præteritum-imperfectum, Docebam, *I did teach*:
 docebas, *thou didſt teach*: docebat, *he did teach*.

Pl. Docebamur, *we did teach*: docebatis, *ye did teach*:
 docebant, *they did teach*.

S. Præteritum-perfectum, Docui *I have taught*: docuiſti, *thou haſt taught*: docuit, *he haſt taught*.

V. Docuimus, *we have taught*: docuiſtis, *ye have taught*:
 docuerunt vel docuère, *they have taught*.

S. Aliter *Anglicè* *I have taught*, *thou haſt taught*, *he haſt taught*, *we have taught*, *ye have taught*, *they have taught*.

T. Præteritum-plusquamperfectum. *S.* Docueram, *I had taught*: docueras, *thou haſt taught*, &c. Sic pergunt quatenus placet.

COLLOQUIORUM
SCHOLASTICORUM
LIBER II.

COLLOQ. I.

Cornelius, Martialis.

Uid legis? *M.* Literas. *C.* A quo? *M.* A patre. *C.* Quando accepisti? *M.* Heri vespere. *C.* Quis attulit? *M.* Nescio. *C.* Nescis? Quis tibi reddidit eas? *M.* Ancilla quædam à caupone. *C.* Unde sunt datæ? *M.* *Lutetia*, credo. *C.* Quo die? *M.* Nondum licuit inspicere. *C.* Nempe ego te interpellavi. *M.* Parum refert, non adeo sum occupatus. *C.* Agè, perlege tuam Epistolam, ego interea studebo. *M.* Ego quoque mox idem faciam.

COLL. 2.

Musici, Heraldus.

Quo in statu sunt res vestræ *Lugdunenses*? *H.* Nescio; jampridem nihil adiuvimus. *M.* Nihilne scripsit frater tuus? *H.* Post mentis duos nihil literarum misit, quod viderit pater. *M.* Fortasse ægrotat, *H.* Minimè verò: nam tabellarii sæpe nobis salutem nuntiant verbis ejus. *M.* Libenter audio illum rectè valere: valde enim diligo, quia fuit mihi suavissimus condiscipulus. *A.* Ille (ut opinor) te vicissim diligit. *M.* Id verò mihi non est dubium. Sed nos hora vocat; eamus in auditorium. *H.* Maturamus. Jam recitatur catalogus.

COLL. 3.

Observator, Briscantellus.

Desinite, o pueri garrere, absente magistro
Verba, quibus summus ladiur ille Pater.

De studiis potius tractate & rebus honestis :
Discite sermones aptaque verba loqui.
Discite & inter vos reddenda revolvere saepe :
Doct̃or enim pueris semper adesse nequit.
Discite sectari vestigia cetta bonorum :
Otia vos fallant blanda, cavete, precor.
En ! ego præmoneo, vos nè delectet abuti
Tempore, nè tergum verbera dura premant.
Ecce iterum vobis morum prædico magister :
Si quis erit cæsus, nè mihi det vitio.
B. Desine plura loqui, nemo parere recusat ;
Est monitor nobis optimus ille Pater.
Illiusque Patris natus, cui nomen Iesus,
Et quia nos renovans Spiritus intus alit.
Ob. Quem mihi sperâssem tam respondere paratum ?
Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos ?
O quàm te memorem, nostræ doct̃issime classis !
Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.
Non sum tam felix, ut fundam ex tempore versus :
Sed modò quæ dixi præmeditatus eram.
B. Si meditatus eras, quî nunc tam fundis aperte
Castalios latices, qui furor iste novus ?
Ob. Nam tua me tantis moverant carmina flammis ;
Ut mihi nunc videar posse movere feras.
B. Sed cur immcritum tantis me laudibus effers ?
Est tribuenda uni gloria summa Deo.
Atque utinam eloquium nobis, gratiûmque daretur,
Et nostra in laudes solveret ora suas !
Sed quia tempus adest, ut voce & mente precemur,
Idque jubet doct̃or, desino plura loqui.

COLL. 4.

Observator, Puer.

Quid agis ? P. Scribo. O. Quid scribis ? P. Sententias,
 O. Quas ? P. Ex novo Testamento. O. Bene facis : unde
 habuisti ? P. Hypodidasculus dictavit nobis. O. Quan-
 do ? P. Heri. O. Quorâ horâ ? P. Meridie. O. Ubi ? P. In
 area.

area. O. Qui aderant ? P. Omnes domestici, præter primos & secundos. O. Ubi erant illi ? P. In aula communi. O. Quid agebant ? P. Disputabant. O. Vale, & perge scribere.

COLL. 5.

Observator, Pueri garrientes.

Quid vos hic agitis pueri ? Mihi videmini garrire, & nugas agere. *Quidam puer.* Longè falleris : nam repetimus una. *Ob.* Qua de re ? *P.* De *verbis anomalis*, id quod reddendum est horâ tertiâ. *Ob.* Bene facitis. *P.* Vis audire nostrum colloquium ? *Ob.* Imo pergitte ; majus opus moveo ; volo tendere laqueos Picis & Graculis. *P.* In area multos ad solem invenies. *Ob.* *Retibus est illæ præda parata meis.*

COLL. 6.

Observator, Pueri garrientes.

At at ! ecce, nunc capti estis ; non fatemini ? *Quidam puer.* Certè fatemur ingenuè : sed non dicebamus mala verba. Quæso te, mi *Nicolae*, ne velis notare nos. *Ob.* Quid garriebatis ? audiivi nescio quid de jentaculo. *P.* Illud est ; loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. *Ob.* Puto id fuisse ; nec certè est valde magnum malum, nisi quod sunt otiosa verba. *P.* Sed *Latine* loquebamur. *Ob.* Audiivi ; sed non erat fabulandi locus. Nam (ut scitis) hoc pusillum temporis à merenda debet vobis esse valde pretiosum, cum sit dicatum studio ; scilicet ut se diligenter quisque præparet ad reddenda magistris ea, quæ præscripserint : nonne verum dico ? *P.* Certè verum dicis ; debuissimus legere simul de *Testamento* quæ mox oportebit reddere : sed ignosce, precor, suavissime *Nicolae* ; posthac erimus prudentiores, & officium nostrum diligenter faciemus. *Ob.* Si sic feceritis, Præceptor vos amabit, tanquam minuta sua intestina. Nonne videtis quemadmodum diligit bonos pueros & studiosos ? nec amat solum, sed etiam laudat & præmiolis afficit. *P.* Illa sci-

scimus & quotidie experimur. O. Ergò mementote & promissa facite. P. Tacebis igitur hanc culpam? O. Tacebo: sed eà lege, ut caveatis recidere. P. Cavebimus, Christo favente.

COLL. 7.

Nomenclator, Puer.

Ubi est frater tuus? P. Modò ivit domum. N. Quid eò? P. Petiit nobis opsonium. N. Quid nunc opus est opsonio? P. In merendam. N. Annon habetis in arca veltra? P. Non. N. Quid ità non? P. Quia mater non solet nobis dare opsonium, nisi in præsens tempus. N. Nempe quia novit vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi sumus? N. Quia fortasse uno convictu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace. N. Ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm discurrere. P. Atqui prodiere non solet, nisi cum bona venia præceptoris. N. Atqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? N. Non enim mens est præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum venire, videbis quid tibi respondeat. N. Imò videat quid præceptori respondeat.

COLL. 8.

Pastor, Lauguinus.

Frater tuus venítne Lugdunum? L. Jam venit heri ante meridiem. P. Nihilne litterarum tibi attulit? L. Nihil. P. Quid igitur nuntiavit? L. Prospera omnia. P. De patre quid narrat potissimùm? L. Ait illum. Dei beneficio jam planè feбри carere, & paulatim convalescere. P. Gaudeo sane; Deúmque precor, ut pristinam valetudinem brevi recuperet: sed cur ille (ut solet) nihil ad te scripsit? L. Negat frater eum potuisse scribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum satís erat confirmatus. P. Nihil mirum, cum tamdiu tam graviter ægrotaverit: sed ille nihil ad te misit? L. Imò pecuniam. P. Euge; nullus est jucundior nuntius. L. Ità aiunt. P. Tu verò sic respondes, quasi fabulam audias. L. Quin pejus audio. P. Quidnam?

L. Me-

L. Merum mendacium. *P.* Egone mentitus sum? *L.* Non dico te esse mentitum: sed falsum dixisti. *P.* Ego quid dicas non intelligo. *L.* Dabo operam ut intelligas. *P.* Obsecro te. *L.* Si nullus est jucundior nuntius, quam de allata nobis pecunia, quid ergo est Evangelium *Christi*? quis est jucundior nuntius, quam Gratia Dei, quam *Christus* attulit nobis per Evangelium? *P.* Fateor nihil esse jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. *L.* Equidem sic intelligo. *P.* At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu verò ad cœlum statim ascendisti. *L.* Ità solent boni concionatores. *P.* Non putabam te esse Theologum maturum. *L.* Nihil dixi, nisi quod est tritum & in medio positum. *P.* Ultimam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in *Christum* crederent! *L.* Nunquam credent omnes. *P.* Quid prohibet? *L.* Quia multi sunt vocati, pauci verò electi, sicut *Christus* ipse testatur. *P.* Sed nè te diutius teneam, potesne facere ut fratrem tuum paucis conveniam? *L.* Vix possum. *P.* Quid ità? *L.* Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. *P.* Nonne coenabit domi apud vos? *L.* Coenabit, opinor. *P.* Ibo igitur sub horam coenæ. *L.* Veni precor, & eadem operâ nobiscum coenabis. *P.* Non recuso. *L.* Interim vale; sed fac memineris adesse tempori. *P.* Quotâ horâ? *L.* Ante sextam. *P.* Hora est mihi commodissima.

CO. L. 9.

Vignolus, Angelinus.

ROgo te, *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. *A.* Quid me rogas? Non est ars mea. *V.* Et tamen sæpe compingis aliis. *A.* Quot habes schedas? *V.* Octo: sed jam sunt complicatæ, tantum restat insuere membranæ. *A.* Quid dabis, si tibi compegero? *V.* Nihil habeo, quod possum dare: nam pecunia nulla mihi est. *A.* Ergò quære tibi alium opificem; non enim gratis faciam. *V.* Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam? *A.* Scin' tu quid habet proverbium? *V.* Quod proverbium

bium dicis? *A. Manus manum fricat. V.* Quid hoc sibi vult? *A.* Da aliquid, si velis accipere. *V.* Si quid haberem, certè libenter darem. *A.* Cedò merendam tuam, *V.* Merendam? ah me miserum! quid ederem? Mallem dare pileum, si auderem. *A.* Merenda tua parva res est. *V.* Sed vehementer esurio. *A.* Quid causæ est? *V.* Quia nihil prandi, nisi frustum panis & tres aut quatuor juglandes. *A.* Eho, quid causæ fuit? *V.* Quia mater domi ab erat. *A.* Quis ergò tibi dedit merendam? *V.* Ipsa. *A.* Atqui dicebas eam abfuisse. *V.* Verum est; aberat enim tempore prandii nec rediit, nisi paulò ante merendam. *A.* Nihilne edisti domi, antequam in ludum venires? *V.* Nihil. *A.* Cur non? *V.* Quia timebam non adesse in tempore. *A.* Tintinnabuli tonitus te satis admonere debet. *V.* Sed raro audimus à nostris ædibus. *A.* Quid ità? *V.* Quia longè nimis ab hac schola distant. *A.* Súnne vera ista omnia, quæ mihi narras? *V.* Vera profectò, *Angeline.* *A.* Agè, da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam, *V.* Ego petam à matre sextantem; quem dabo tibi. *A.* Cave petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi, si egeres. *V.* Ago tibi gratias. *A.* Nonne putabas me ferriò petere abs te merendam? *V.* Profectò sic putabam. *A.* Atqui dicebam joco. *V.* Quamobrem? *A.* Ut paulisper audirem te *Latine* fabulari. Nam quòd bene discas gaudeo. Quanti emisti charta hanc? *V.* Dedi pro codice assen cum semisse. *A.* Non emisti malè, bona est, sed non rectè complicasti. Habes membranam? *V.* Ecce tibi! *A.* Bene res habet? ego citiùs confecero, quàm tu merendam perederis. *V.* Habeo tibi maximam gratiam, mi *Angeline.* *A.* Honestè loqueris: sed memento, fili, ut semper vivas in timore Dei, diligenter obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio, nè verferis cum pravis ac dissolutis; denique, quibus poteris benefacito, quo modo vices me fecisse tibi; intellexit? *V.* Optimè. *A.* Fac igitur, ut sæpe recorderis. *V.* Faciam, Deo volente. *A.* Ede nunc otiosè.

COLL. 10.

Divinus, Albus.

Quid tibi dedit mater in merendam? A. Vide. D. Caro est; sed quænam? A. Bubula. D. Utrum recens, an sal-
sa? A. Est bubula salita. D. Utrum pinguis, an macra? A. Eho inepte, non vides macram esse? D. Annon malles esse vitulinam, aut vervecinam? A. Utraque bona est: sed in omni genere sapit mihi hœdina, præserim assa. D. Hem? delicatule, jamne palatum tam doctum habes? A. Dico ut sentio: nec enim est mentiendum. D. Absint à nobis mendacia; sumus enim filii Dei, & Christi fratres, qui est ipsa Veritas, ut ipse de se loquens testatur. A. Sed ad rem. Suillâ quoque vescor libenter, modico sale aspersâ, & bene cocta. D. O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opsoniorum genera, & tam bona! A. Quot putas esse hac in urbe pauperes, qui solo pane hordeaceo victitant, neque tamen ad saturitatem? D. Non dubito multos esse, tantâ præsertim annonæ caritate. A. Itaque nos in tanta bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debemus, quas laudes illi dicere! D. Ejus igitur beneficia magnifice ubique prædicemus: atque interim precemur, ut pauperum suorum misereatur inopiæ. A. Utinam ipse corda nostra suo Spiritu ad eam rem penitus afficiat! D. Itâ precor.

COLL. 11.

Erasmus, Bessonius.

Quid rides? B. Nescio. Nescis? magnum signum stultitiæ. B. Me igitur stultum vocas? E. Minimè verò; sed dico tibi argumentum esse stultitiæ, cum quis ridet & ridendi causam nescit. B. Quid est stultitia? E. Si diligenter evolvas Catonem tuum, istud quod quæris invenies. B. Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere. E. Quod habes negotium? B. Habeo ediscere aliquid de rudimentis. E. Interim quæris fabulari, ineptule? B. Dic mihi (quæso) de stultitia in Catone. E. *Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.* Annon hæc didicisti? B. Imò: sed non recordabar. E. Cum domi eris,

D

in-

Inspice librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi ! Ego proponam alicui istam quæstionem, qui non poterit mihi respondere, & sic erit victus. F. Tace, puer, tace & stude, ne vapules. B. Non multum curo : ego ferè teneo prælectionem. E. Nisi taceas, dicam observatori, qui te statim notabit. B. Mane, mane : nihil dicam ampliùs. E. Sed memento id quod dixi tibi. B. Quid est ? E. Nè rideas unquam sine causa. B. Sed ridere non est malum. E. Non dico istud. B. Quid igitur ? E. Stultum est sine causa ridere. B. Nunc intelligo. E. Recordare sæpe.

COLL. 12.

Cleophilus, Melchisedech

ECquid habes novi ? M. Accepi literas à patre, qui *Lugdunum* habitat. C. Quando accepisti ? M. Heri sub noctem. C. Quis attulit ? M. Piscarius. C. Quidnam intellexisti ex istis literis ? M. Omnia bene illic habere, quod ad Evangelium pertinet. C. Verane prædicas ? M. Expecta, literas ipsas ostendam tibi à prandio. C. Est profectò, quod nostris fratribus gratulemur. M. Scilicet, quòdque Deo nostro gratias maximas agamus. C. Id quidem præstare debemus omni tempore ; sed nunc maxime, cum audimus ea, quæ ad gloriam ejus præcipuè pertinent. M. Utinam hoc semper habeamus in memoria ! C. Communicabis igitur mecum tuas literas ? M. Ut promissi. C. Ergò post prandium. M. Etiam dubitas ? C. Interea vale. M. Vale, & salve, *Cleophi* c.

COLL. 13.

Israel, Mathæus.

ESine domi frater tuus ? M. Cur istud rogas ? I. Pater meus volebat eum convenire. M. Non est in hac urbe. I. Ubi igitur ? M. Peregrè profectus est. I. Quando ? M. Nudiustertius. I. Quonam ivit ? M. *Lutetiam*. I. Quà iter factururus est ? M. *Lugduno*. I. Utrùm pedes an eques ivit ? M. Ivit in equo. I. Quando est rediturus ? M. Nescio. I. Sed quem terminum constituit illi pater ? M. Jussit ut hîc adesset ad viceessimum hujus mensis diem. I. Ducat illum Deus, ac reducat. M. Ita precor.

COLL.

COLL. 14.

Dnaus, Ballinus.

Quando profecturus es domum? B. Cras Deo juvante.
 D. Quis iussit? B. Pater. D. Quando autem iussit?
 B. Ad me scripsit superiore hebdomade. D. Quo die literas accepisti? B. Die *Veneris*. D. Quid continebant præterea literæ? B. Omnes rectè valere, proximis diebus initium fore vindemiæ. D. O fortunatum, qui vindemiatum properas! B. Vis dicam patri meo, ut te accersat? D. Quàm gratum mihi faceres! sed vereor ut nolit. B. Imò gaudebit, cum propter nostram conjunctionem, tum verò quia & *Latine* colloquendo nos exercebimus, & de studio unà interdum conferemus. D. Oh, gaudio totus exilio! Amabo te, id cura, mi animule. B. Senties: interim Deum precemur, ut dicta & consilia nostra vertat in gloriam sui nominis. D. Bene mones, & certè ità expedit facere.

COLL. 15.

Aurelius, Lambertus.

Siste parumper gradum *Lamberte*, quò properas? L. Rectà domum. A. Quid eo? L. Mater me vult paucis convenire. A. Nescis quamobrem? L. Nescio, nisi fortè ut vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est verisimile; jam enim instat hyems. L. Jam visa sunt gelicidia, & glacies etiam alicubi: A. His diebus vidi in foro montanos quosdam, qui dicebant magnam vim nivium discessisse superiore hebdomade, cum hic interea lentas pluvias tantum videremus. L. Ego quoque id ipsum audiavi domi nostræ ex rusticis, qui triticum nobis advexerant. Sed cogor abrumpere sermonem, nè mihi irascatur mater. A. Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas: nam amplissima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut spero) utrique nostrum affatim, nisi si quid fortè mater irata est mihi. A. Istud avertat Deus.

COLL. 16.

Pelignus, Bartholomæus.

Quoniam is tam celeriter? B. Ad conforem. P. Ego quoque unà tecum. B. Rogasti veniam? P. Non rogavi, sed

sed tantisper expecta me, dum eo rogatum. B. Festina igitur. P. Mox rediero. Redii : eamus nunc jam. B. Quo vultu te præceptor excepit ? P. Hilari sanè. B. Eodem me quoque exceperat. B. Non solet irasci nobis, nisi illum adeamus intempestivè. B. Quotusquisque id non ægrè fert ? P. Etiam nos, qui pueri sumus, læpiùs irascimur condiscipulis, cum studia nostra quantulacunque sunt, interpellant : sed jam desinamus ; optimè conforem ante officinam video. B. Euge, nulli sunt igitur expectantes : ita fiet, ut minùs diu moremur.

COLL. 17.

A. B.

Quò nunc solus abis ? B. Semper à versibus aliquid auspicas. A. Facile est carmen incipere, deducere non item. Sed dic, quò nunc is ? B. Rectà in portum. A. Quid in portu habes negotii ? B. Viso ecquid alimenti mihi advectum sit. A. Vis me tibi comitem ? B. Imò etiam ducem, si tibi ità videtur. A. Nunquam dux esse didici, sed sæpe egi comitem. B. Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hîc fabulari ; eamus unâ. A. Eamus sanè : confabulari licebit ampliùs ambulando in ripa lacûs, si nâvis nondum appulsa sit. B. Quid si jam appulsa ? A. Tamen deambulare satîs diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. 18.

Nomenclator, Puer.

Ubi est Petrus ; P. Ivit feras. N. Quò ? P. Abiit rus. N. Quicum ? Cum patre. N. Quis venerat accersitum ? P. Patris famulus. N. Quando est in urbem rediturus ? P. Hinc (ut dixit) ad octavum diem. N. A quo petivit abeundi veniam ? P. Ab hypodidascalo. N. Cur non potiùs à ludimagistro ? P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

COLL. 19.

Richardus, Niger.

Quò ascendis ? N. In cubiculum nostrum. R. Quid eo ? N. Petitura thecam scriptoriam. R. Adfer mihi cingulum.

lum eadem operā. N. Ubi est? Super arcam meam.
N. Adferam: sed tu me hūc expecta. R. Nusquam moveo.

COLL. 20.

Lenimus, Gerardus.

H. Eus? *Gerarde*. G. Quid vis? L. Accerseris. G. Quis me vocat? L. Frater tuus. G. Ubi est? L. Præforibus te expectat. G. Certò scis esse fratrem meum? L. Quidni sciam? vidi illum, & sum alloquutus. G. Viso sanè quid sit.

COLL. 21.

Putaneus, Vilastus.

N. Escis vetitum esse, nè submissè loquamur inter nos?
V. Quid ni scirem, cum præceptor tam sæpe nobis inculcet ejus rei causas? P. Cur igitur modò faciebas contrā? V. Quia *Isaias* ita me coeperat alloqui. P. Quid tum? debuisti illum admonere, non imitari. V. Debui; sed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè verò: nisi vis esse ipso præceptore severior. P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui sponte delictum agnoverit: modò nè tale sit factum, quod verbo Dei interdictum sit. P. Nonne à Deo præceptum est, ut parentibus obediamus? V. Illud est quintum decalogi præceptum. P. Atqui (ut habemus in Catechismo) præceptum illud patet latius; Nam parentum nomine præceptores complectitur, & magistratus, & denique omnes, quibus Deus ipse nos subjecit. V. Non equidem nego vera esse quæ narras: sed malo præceptorem consulere, quàm tecum disputare; alioquin in majus malum me induceres, quod est contentionis vitium, multò magis à præceptore vetitum. P. Æquum dicis: memineris igitur præceptorem admonere, cum rationes à nobis exiget. V. Nè putes me obliturum, præsertim cum res mea agatur,

COLL. 22.

Rossius, Ferrerius.

U. Nde venis? F. E foro. R. Quid illic audisti novi?
F. Nihil. R. Nihilac? F. Prorsus. R. Mirum est te nihil

audisse de bello; aut de cæteris rebus *Anglicis*. F. De iis quæ nihil ad me pertinent, non soleo percontrari. R. Esto, sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. F. Nè mentiar, intellexi nonnihil in transitu. R. Narra, quæso. F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non; F. Est mihi aliò properandum. R. Quonam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur revises nos, ut ex te istud audiamus? F. A prandio, si licebit per orium. R. Amabo te, fac liceat. F. Dabo operam: sed me detines diutius. Vale.

COLL. 23.

A. B.

Unde venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat? B. Mater. A. Quid egisti in foro? B. Emi pyra. A. Nescis nobis veritum esse emere fructus aliquos? B. Quis istud ignorat? nam dictum est palàm in aula. A. Qui igitur ausus es emere pyra? B. Mater dederat mihi sextantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, si parvi matri?

COLL. 24.

Franciscus, Dionysius.

Ubi fuisti his diebus? D. Rure. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid verò illic? D. Ministrabam patri. F. Quid verò ille? D. Pastinabat vites nostras. F. Quando illinc rediisti? D. Herà tantum. F. Quid pater? D. Unà mecum reversus est. F. Bene factum: sed quo nunc is? D. Recta domum. F. Sed quando repetes ludum literarium? D. Cras, juvante Deo, aut summum perendie. F. Ergò interim vale. D. Et tu vale, mi *Francisce*.

COLL. 25.

Fontetius, Curtius.

Quando rediturus est *Blasius*? C. Non certò scio; fortasse die crastino: sed cur istud rogas? F. Quia secum abstulit catalogum, & præceptor irascetur, si nemo sit, qui recitet. C. Relinque mihi istam curam: habeo catalogi exemplum. F. Recitabis igitur? C. Recitabo. F. Bene facies, & noster *Blasius* referet gratiam, si qua se offeret occasio.

COLL.

Quod est tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Unde nunc venis? F. Domo. G. Ubi prandisti? F. Domi. G. Ubi cenabis? F. Domi vestrae, ut spero. G. Qui scis? F. Pater ipse tuus hodie me invitavit. G. Ubi illum vidisti? F. Domi *Varronis*. G. Quod illic erat tibi negotium? P. Pater me miserat nunciatum aliquid. G. Scire etiam velim ubi sis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotii cum fratre tuo? F. Dixit sorori nostrae, te velle convenire me otiose. G. In qua domo habitat? F. in quadam conductitia. G. Eho, nullamne habet propriam domum? F. Habet quidem, sed eam locat quibusdam inquilinis. G. Locat igitur domum propriam, & conducit alienam? F. Scilicet, ut ex me audis. G. Quanti locat? F. Octodecim aureis *Italicis*, quos nunc *Pistolctos* vocant. G. Cur illam non potius habitat? F. Quia sua non est in loco satis commodo, siue (ut ita loquar) mercatorio. G. Sed illam alienam quanti conducit? F. Longè pluris. G. Quanti igitur? F. Quinque & viginti. G. Cara ~~est~~ habitatio. F. Carissima; sed quid agat? loci commoditas id facit. G. Agè (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, scisne ubi cras futurus sis? F. Domum revertar, ut inde in scholam me conferam, siquidem permiserit Dominus. G. Cur addis, *Si Dominus permiserit*? F. Quia, nisi permisso Dei, nè domo quidem exire possumus. G. Istud audiui sæpe ex præceptore. F. Cur ergo rogabas? G. Quia nunquam nimis dicitur quod bene dictum fuerit, præsertim ubi de rebus divinis agitur. F. Istud quoq; ex præceptore didicimus. G. Verū, sed utile est talia sæpe repetere ad memoriam exercendam. F. Vide quò nos sensim adduxerit tua prima interrogatio. G. Tantum volebam paucis verbis tecum joculari. F. Agè, quoniam nunc satis animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis causa? G. Quidni velim? F. Eamus igitur lulum pilâ palmariâ: nam eo lusu scio te delectari. G. Delector fane, sed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi: sequere me. G. Ego te sequor libens, tu me bene ducito.

COLL. 27.

Creditor, Debitor.

Quoad patris reditum expectas? D. Hinc ad diem octavum. C. Qui scis diem? D. Ipse pater ad me scripsit. C. Adventus ejus (ut spero) te ditabit. D. *Craso* ditior ero, si bene nummatuſ venerit. C. Tunc mihi mutuum reddes? D. non est quod dubites, quin, si tibi opus erit amplius, non modò reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. C. Quomodò? D. Pecuniam mutuam vicissim dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At nescis quid possit accidere. C. Tempus est brevissimum. D. Non eò dico, quod tibi vellem ominari malum. C. Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. D. Sed quid cessamus recipere nos in auditorium? C. Opportune admones.

COLL. 28.

Picus, Micuarius.

Quando rediisti domo? M. Tantum redeo. P. Ubi est frater tuus. M. Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut pranderet cum patre. P. Tu verò, cur etiam non mansisti? M. Jam pranderam cum patre. P. Quis vobis ministrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? ubi erat? M. Etiam domi sed occupata. P. Qua in re? M. In recipiendo tritico, quod nobis advectum fuerat. P. Quando redibis domum. M. Cum accersar à patre. P. Quo die illud erit? M. Fortasse hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam sæpe commeatis? M. Sic volunt parentes. P. Quid agitis domi? M. Quod jubemur à parentibus. P. Sed interim perit vobis studiorum tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non est necessariò occupatus, omnibus horis exercebat nos, manè, ante & post prandium, ante coenam, à coena factis diu, postremò etiam antequam cubitum eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit à nobis ea potissimum, quæ tota hebdomade in schola didicimus; themata nostra inspicit, ac de iis nos interrogat; sæpe dat nobis aliquid modò Latine, modò Anglice describendum; interdum etiam nobis proponit brevem sententiam vernaculo sermone, quam Latine vertamus; interdum contrà jubet

juber aliquid Latinum Anglice reddere ; Postremo, ante cibum & post, semper ex Bibliis Anglicis aliquid legimus, idque totâ præsente familiâ. P. Nihilne de Catechismo interrogat ? M. Id facit omni die Dominico, nisi fortè domo abfit. P. Mira narras, si modò vera. M. Imò. sunt longè plura quàm tibi narraui : sum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos solet in mensa. P. Cur pater vester tantum sumit laborem in vobis docendis ? M. Ut sic intelligat num in schola operam ludamus & tempore abutamur. P. Mira hominis diligentia, atque adeò prudentia ! O quàm devincti estis Patri coelesti, qui talem patrem in terra dedit vobis ! M. Faxit ille, ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam obliviscamur. P. Bonum & pium est istud optatum ; cura, ut habeas non modò in ore, sed in animo etiam magis. M. Quòd me tam fideliter mones habeo tibi gratiam. P. Bene monendi officium debemus omnibus, sed maxime fratribus. M. Fratribusne igitur solis ? P. Eos potissimum fratres hîc dico, qui ex fide in Christum nobis conjuncti sunt. M. Rectè judicas : sed visò num frater domo tandem reverteris ; nam ad cessandum promptus est plùs satis.

COLL. 29.

Myconius, Petellus.

SERiône scribis, an tu inepris ? P. Equidem scribo seriò ; Scur enim tempore abuterer : Tu verò cur istud rogas ? M. Quia vidi aliquando cùm bene sciberes. P. Scribo interdum melius. M. Quî & igitur, ut nunc tam scribas malè ? P. Desunt mihi bene scribendi adjumenta. M. Quæ tandem ? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (ut vides) miserè perfluit, atramentum est aquosum & subalbidum, penna mollis & malè parata. M. Cur ista omnia maturè non providisti ? P. Pecunia mihi deerat & nunc etiam deest. M. Incidisti in illud vulgare proverbium. *Cui deest pecunia, huic desunt omnia.* P. Sic agitur mecum. M. Sed quando te speras accepturum ? P. In mercatu proximo pater ad me missurus est, aut ipsemet venturus. M. Ego te interea juvare

juvare volo. P. Siquidem id potes, magnò beneficio me affeceris. M. Accipe hos sex asses mutuo ad chartam & cetera comparanda. P. Quàm verè dictum est illud, *Amicus certus in re incerta cernitur*? Sed quid te impellit ut mihi ultro tam benignè facias? M. Charitas illa Dei, quæ (ut *Paulus* ait) effusa est in cordibus nostris. P. Mira est vis divini Spiritus, qui ejus auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. M. Parva res est; omitte istam cogitationem, nè te impediat quò minùs in ullamvis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut spero) propediem. M. Eamus ad precationem; nè notemur. P. Adde unum, si placet. M. Quid est? P. Nè hodie incoenati mittamur cubicum. M. Ha, ha, he!

COLL. 30.

Petysutus, Stephanus.

Quotà horà surrexisti hodie? S. Paulo ante quintam. V. Quis te expergescit? S. Nemo. V. An ceteri jam surrexerunt? S. Nondum. V. Non ivisti illos excitatum? S. Non ivi. V. Quamobrem? S. Nescio, nisi quia non putabam illud ad me pertinere. V. An non te illi excitant interdum? S. Imò sæpissimè. V. Debuiisti igitur similiter facere. S. Debui fateor. V. Memento igitur ut posthac facias. S. Meminero, Deo juvante. V. Sed tu quid fecisti ex quo surrexisti è lecto? S. Primum, flexis genibus precatus sum Patrem coelestem in Nomine Filii ejus, Domini nostri *Jesu Christi*. V. Factum bene: quid postea? S. Deinde oravi me, & curavi corpus mediocriter, ut *Christianum* decet: postremò ad quotidiana studia me retuli. V. Si perges sic facere, nè dubites quin Deus tua juvet studia. S. Adhuc me semper juvit, quæ est ejus benignitas; nec me (ut spero) derelinquet. V. Rectè loqueris; nec ille spem tuam frustrabit. S. Anno superiore didici in *Cassone*: *Spem retine; spes una hominem nec morte relinquit*. V. Quòd retinueris, bene fecisti; est enim egregia sententia, & homine *Christiano* digna. S. Atqui autor ejus libri non fuit *Christianus*. V. Non fuit, certa res est.

S. Unde

S. Unde igitur sumpsit tot pulchras sententias? V. Maxime ex Philolophis *Eschaicis*. Nam & ipsi (divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt, quæ sunt verbo Dei consentaneæ: quod tu quoque videre aliquando poteris, si literarum studium prosequere. S. Ego prosequar (ut spero) dummodo ipse Deus dat patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter & ex animo ut illud contingat. S. Quotidie id precor sæpe V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perseverantiam. S. Quod mihi optas, idem tibi precor; & gratias ago, quod me tam fraterne monueris.

COLL. 31.

Dominicus, Barrasius.

Ubi sunt juglandes tuæ? B. De quibus loqueris juglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepisti. B. Ubi sint rogas? quasi verò tibi servare debuerim. D. Non sic intelligo: sed quero quid feceris. B. Edi in merendam. D. Edisti miser? cur potius non servabas ad ludendum? B. Edere malui, quàm perdere. D. Non poteras perdere nisi duodecim. B. Fateor. D. Quod si fors tulisset, potuisses ducentas aut fortasse plures lucrifacere. B. *Dubius* est (ut vulgò dicitur) *ludi eventus*. D. Quid tum? ubiq; parati esse debemus in utramque partem, & boni consulere quicquid nobis evenierit. B. Istud ego scio, sed non sum admodum ludendi peritus in eo genere. D. Abi, nunquam rem facies. B. Nemo rem facit, nisi Deus volente: nec ego ditari ex ludè velim. D. Ergò (ut video) querendus est mihi collusor alius. B. Nihil sanè impedit. Sed mane parumper. D. Quid vis? B. Quid tu vocas sortem, de qua hic mihi mentionem fecisti? D. Ipsam fortunam. B. Quid autem est fortuna? D. Scultorum opinio. B. De fortuna quid opinantur stulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondere: sed vide annotationem præceptoris in *Catonem*. B. In quem locum? D. In illum versiculum, *Indulget fortuna malis, ut ledere possit*. B. Ut video, non ignoras quid sit fortuna. D. Satis scio fortunam nihil esse. B. Cur ergò dixisti, Quod si fors tulisset? D. Excidit

cidit mihi sic loqui, Ethnicorum more. Nam eorum libri (ut sæpe docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impiæ doctrinæ. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi *Barrafi*, si vis amplius disputare, quære tibi alios disputatores; nam mihi nunc seriò ludendum est: volo tamen priùs te vicissim admonere. B. O quàm gratum mihi feceris! D. Nonne tu dixisti hæc verba, *Dubius est ludi eventus*? B. Fateor me dixisse, sed præmunivi. D. Quomodo istud intelligis? B. Addidi enim hæc tria verba. *Ut vulgo dicitur*. D. O astutam vulpeculam! Os occlusisti mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint. B. Novit Deus utriusque animum. D. Est enim solus cordium scrutator. Sed quid tu, vis hîc solus otio torpescere? Cogito quo lusu me exerceam. D. Quasi verò sic diutiùs cogitandum. Agè, sequere me, dabo tibi mutuo juglandes. B. Amicè nunc loqueris: sed quando reddam? D. Ad calendas Græcas, si non potes citiùs. B. O festivum caput eamus.

COLL. 32.

H. F.

J. Acobe. J. Quid vis? H. Repetamus unà prælectionem. J. Non est mihi otium. H. Quid habes negotii? J. Volo scribere. H. Quid scribere paras? J. Dictata præceptoris. H. Cur heri non scripsisti? J. Quo tempore scripsissem? H. Cum luderetur. J. At ego volebam amittere ludendi occasionem. H. Ah! piger, nihil aliud quàm lusiones meditaris? Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ sunt horæ liberæ? J. Liberæ quidem sunt, sed ad lusus destinatæ, deputatæ, attributæ, assignatæ. H. Imò partim lusbis aut alicui honestæ remissioni, partim studio literario sunt dicatæ. J. Fateor duntaxat, iis, qui volunt immori studiis. H. Non poterās heri sesquihoram detrahere ludo tuo, aut saltem horam unicam? J. Tu stude quantum voles: ego verò ludam quamdiu licebit. H. Ber me quidem licebit: sed interim parùm promovebis in literis

teris. J. Nonne præceptorî satisfacio ? H. Utcunque. J. Tu igitur studiose, vis esse præceptore ipso severior ? Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. H. Age, age, ut libet.

COLL. 33.

Rufus, Castrensis.

Quando repetes ludum literarium ? C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones ? C. Quid putas me curare ? R. Parum admodum, ut credo. C. Profecto verum dicis. R. Satis est signi te non amare literas. C. Scio legere, scribere, Latinè loqui, saltem mediocriter : quid opus est mihi tantâ scientiâ ? Ego plura scio quàm tres sacerdotes Papistici. R. O miserum adolescentem ! siccine rem contemnis inæstimabilem ? C. Quid tu sic exclamas ? Unde tibi videor miser ? R. Amice, nulla tibi à me orta est injuria. Quod enim tibi dixi, non est convitium ; nè tu in malam partem accipias : sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Lucrum, divitiæ, & voluptas ; felicitatem pariunt. R. Imò ista multis fuerunt exitio ; tametsi divitiæ sunt donum Dei ; nec nocent, nisi iis qui abutuntur : verum enimverò nulla est homini pretiosior possessio quàm virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionari, ut video. R. Utinam divinas conciones audivisses diligenter ! C. Hem ! obtundis me ; nunquid vis ? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Eâ fortasse tibi magis est opus, quàm mihi. Vale.

COLL. 34.

A. B.

Miror ego quid tibi velis ; tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam ? A. Ut studeas diligenter. B. Cur me istud mones A. Pro meo in te amore, tuâq ; utilitate. B. Frustrâ mones A. Quid ita ? B. Quia non est mihi animus in literis. A. Quid ergò velles ? B. Discere aliquâ artem aptam ingenio meo. A. Jamne cogitasti quænam ars tibi placeat potissimùm ? B. Jam pridem. A. Cur ergò partem non admones ? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non ? B. Vereor ut mihi irascatur.

A. Roga

A. Roga præceptorem ; ut illi dicat. B. Imò te oro, Dic tu ipse præceptori meis verbis : nam verecundia me impedit. Faciesne quod rogo ? A. Faciam certè, idque libentissimè. Valde enim tædet me videre te adeò remissum. B. O quàm mihi gratum feceris ! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tum ? Oblata occasio me audacem reddet ad mentem meam liberè aperiendam. A. Rectè judicas. B. Tu igitur fac promissi memineris : deinde renuncia mihi quid ille responderit. A. Alioquin essem tibi nuntius inutilis.

COLL. 35.

Michael, Frisius.

SAlve, *Frisi*. F. Tu quoque salvus sis, *Michael*. Quota est hora ? M. Mox audies sonum semihoræ post quintam. F. Bene habet, maturè satè aderimus. M. Gaudeo me tibi occurrisse, ut cunctes *Latine* tantisper colloquamur. F. Ea sanè est utilis & jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex istis dissolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendisse. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeo mihi sunt eorum mores otiosi. F. Nihil mirum. Nàm ferè sunt ejusmodi, ut nèque loqui velint quidpiam boni neq; audire sustineant. M. Quid cum illis agas, quibus nihil est curæ, nisi ut suas libidines expleant ? F. Nihil aliud crepant, nisi suas cupedias, & meras computationes in secretis cauponulis. M. Etiam nos irrident pienis buccis, quòd *Latine* per vicos loquamur. Illud verò est omnium pessimum, quòd nusquam se patiuntur admoneri. F. Quia scilicet (ut ait Propheta) *Non est timor Dei ante oculos eorum*. M. Si quid occiperis amicè commonere, statim audies, Tace concionator, obtundis me. Quòd si dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad observatorem : Oh, egone curo ? inquiunt : tū non auderes. Nàm si me accusares, non feres impune. F. Imò verò te continuo verberabunt, si locus erit semotus ab arbitris. M. Profectò, cum quidam eorum me nuper offendisset in quodam recessu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, & aufugit conti-

continuó. F. Quid tu, quæso interea? M. Quid istud quæris? tam illud subitum fit, ut vix hominem aspicere potuerim. F. Sed qui tam citò & sensim ad scholam pervenimus? M. Sic ferè confabulantibus usu venire solet. F. Agè, ingrediamur sine murmure & strepitu, ne studentes offendamus.

COLL. 36.

Probus, Amiculus.

Unde adfers istam tuniculam? A. A domo. P. Quid vis facere? A. Volo induere. P. Nunc non est mutandi tempus. A. Quando igitur? P. Cras manè, quum surges è lecto. A. Bene mones, expectabo.

COLL. 37.

Antonius, Daniel.

Euge, audi vi sororem tuam nupsisse. D. Verum audisti. A. Quis est maritus ejus? D. Quidam civis *Londinensis*, honestis parentibus progenitus. A. Estne dives? D. Sic habetur, sed tamen pater meus hæc longè plus facit: primum, quòd ille sit bene moratus adolescens: deinde, quòd non solum doctissimus, sed etiam bonarum literarum amantissimus: demique, quòd verus Dei cultor, & *Christiana* religionis summus observator. A. Mihi narras egregios adolescentis titulos. O felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nata est! D. Felicem sanè non abs re dixeris, siquidem bonum illud perpetuò sic agnoscat, ut semper meminerit ex Dei bonitate profectum esse, ob idq; immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ità spero quidem: sic enim à parentibus semper instituta est in doctrina *Christiana*. Sed me jam aliò revocant domestica negotia. Ergo vale, mi *Antoni*. A. Tu quoque bene vale, suavissime *Daniel*. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matriq; & ipsi novæ nuptæ; neq; illi gratulari faustum illud conjugium. D. Ego verò id faciam, & quidem libentissimè.

COLL. 38.

Henricus, Gerardus.

Hodie te non vidi in concione, quid id sibi vult?
H. G. Quid sibi velit nescio, ego tamen interfui. **H.** Narra mihi quæ mandasti memoria. **G.** Non est tuum à me rationem exigere. **H.** Ego quidem non exigo, verum id rogo, ut memoræ causâ conferamus unâ. **G.** Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) cum præceptor ante prandium nos interrogabit. **H.** Quid mali esset, si nunc inter nos eâ de re conferemus! **G.** Nihil mali esset, fateor; sed nunc mihi non libet. **H.** Tua igitur te libido regit. **G.** Omitte me; cur molestus es? **H.** Omitto sanè; sed audi unum verbum, Non decet puerum esse tam morosum. **G.** Nec puerum decet esse tam molestum.

COLL. 39.

Rublius, Lepusculus.

Quid fecisti de regula mea? **L.** Reliqui in pergula superiore. **R.** Cur eam reliquisti? **L.** Oblitus sum. **R.** Non rectè factum; sed tu sic ferè soles, si quid tibi fuerit commodatum. **L.** Piget me negligentia meâ. **R.** Non satis est dolere, nisi mores mutare velis. **L.** Deum precabor, ut mihi mutare velit. **R.** Si sapias; alioqui nemo tibi posthac commodare volet. **L.** Habeo gratiam, quod me tam amicè monueris. **R.** I nunc petiit meam regulam; est enim eâ mihi opus ad ducendas in charta lineas. **L.** Nunc eo. **R.** Refer ad me in cubiculum. **L.** Mox habebis.

COLL. 40.

Emericus, Baldus.

Cur solus rides? **B.** Quid tuâ? **E.** Quia fortasse rides me. **B.** Unde tibi orta est ista suspicio? **E.** Quia malus es. **B.** Omnes quidem mali sumus; at ego te pejor non sum. Nemo igitur ridet, nisi aliquem irrideat? **E.** Non sic intelligo; sed qui solus ridet (ut sæpe audiui) aut stultus est, aut aliquid mali cogitat. **B.** Ista sententia cuius sit nescio; sed cuiuscunque sit, non est perpetuò vera; tamen admo-

admonitionem tuam in bonam partem accipio, téque moneo vicissim, ut caveas suspiciosus esse: *Nam timidus & suspectis aptissima mors est* ut est in morali nostro carmine. E. Memini: boni tamen consulo admonitionem tuam.

COLL. 41.

Nathanæl, Mercurius.

UNde venis? M. Domo. N. Quid agitur domi vestræ? M. Nihil tuū refert. N. Fateor; sed familiares sic rogare ferè solemus perinde quasi rogemus, *Ut valetis? Quomodo se vestræ res habent?* M. De re aliena nimium percontari non decet. N. Taceo: sed videris mihi pro ætate nimis sapere. M. Nihil meum dico; id audiui sæpe. N. Ego quoque non semel audiui. M. Cur ergo non uteris? N. Quia non semper in mentem venit. M. Imò quia tu es percontator; quæ res non sine causa datur vitio. N. Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas; posthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus esse. M. Ità paulatim sapiēs.

COLL. 42.

Humbertus, Plautinus.

HEus tu, præceptor adest. P. Quid tum? H. Respice ad illum. P. Quamobrem? H. Ut ei caput aperias, & venientem salutes. P. Ità decet facere; sed aliud cogitabam. H. Tace.

COLL. 43.

Portanius, Marcus.

UNde redis? M. Foris. P. Cur exieras? M. Redditum urinam. P. Qualis est cœli facies? M. Nebulosa. P. An regelat? M. Sic resolvitur gelu, ut nives omnino liquefiant. P. Etiamne pluit? M. Sensi aliquid supernè distillare. P. Fortasse in transitu, è stillicidio tecti. M. Imò è nubibus, scio; quòd si non credis, vide tu ipse. P. Quasi ego non credam in re tantilla. M. Cur igitur dubitare vis? P. Ut pluribus verbis tecum fabularer. M. Quorū id pertinet? P. Ad *Latinum* sermonem exercendum. M. Sed interim sæpè otiosa verba dicimus; à quibus omni-

no abstinendum *Christus* præcepit. P. Totâ erras viâ in præcepti intellectu. M. Cur illud dicis? P. Quia *Non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur*, præsertim ubi agitur de bonis & honestis, qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi rectè sentire; proinde facilè tibi assentior. P. Sed hæc hæctenus; instat nobis aliud negotium. M. Agè, definamus.

COLL. 44.

Trollcanus Bolanus.

Sin' tu quota sit hora? B. Non certum scio: sed video *S*initare coenæ tempus. T. Me miserum! oblitus sum adire matrem, quæ iusserat. B. Curre, curre; opportunè venies, ut coenes domi. T. Rectè mones, eo rogatum veniam. B. Eccum hypodidasalum. T. Optimè adest.

COLL. 45.

Rolandus, Languinus.

Quid ais de scalpello, quod emeram tibi nudiuster-
tius? éstne satis bonum? L. Imò verò est optimum;
sed (me miserum) parùm abfuit quin perdideram. R. Eho,
quid ais? quomodo id accidit? L. Cum redirem foris,
exciderat mihi in vico. R. Unde exciderat? L. E thecâ
meâ, quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quo-
modo recuperasti? L. Affixeram statim chartulam val-
vis januæ: post prandium quidam puer sextæ classis mihi
retulit. R. Utinam omnes tam fideles essent, qui res
amissas reperiunt! L. Profectò pauci sunt, qui restitu-
ant; si modò sit res alicujus pretii. R. Et tamen id verbo
Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? Est enim furti
species, si quis rem alienam inventam retineat, modò
sciat cui reddenda sit. R. At plerique putant se jure
possidere quicquid amissum invenerint. L. Errant illi
quidem gravissimè. R. Verùm (ut redeamus ad inceptum
sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum
venerat? L. Dedi sextantem, & nuces aliquot juglandes
laudavi præterea, & paucis admonui idem semper esse
facien-

faciendum. R. Rectè fecisti, sic enim libentiùs reddet aliàs si quid repererit. Sed quid si perdidisses? L. Æquo animo tulissem, & mihi emissem aliud. R. Iràne æquo tulisses animo? L. Certè non sine aliqua molestia. R. Non igitur æquo animo; sed nolo te arctiùs urgere. L. Non sumus Theologi. R. Quid ergò? L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tantò diligentius Deum precari debemus, ut per *Evangelium* suum nos liberet ab ignorantiae tenebris; in quibus versati sumus & adhuc versamur. R. Id verò faciemus, si sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & sæpe à concionatoribus, divini verbi administris. L. Vide quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primùm quòd tibi rectè emerim, deinde quòd amissum recuperaveris. L. Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. R. Quin Patri nostro cœlesti sit laus, & gratiarum actio. L. *Amen*.

COLL. 46.

Mercarius, Calvinus.

M Ihi non videris nimis occupatus. C. Mediocriter. M. Quid si mihi exacuas duas aut tres pennas? Satis sit tibi, si unam acuero in præsencia. Sùntne novæ? M. Novæ quidem; sed para te usque dum acuantur: Jam enim lævigavi, caudam rescidi, detraxi plumulas. C. Ostende: profectò sunt optimæ, & ad scribendum aptissimæ. M. Unde istud nosti? C. Quia sunt caule amplo, firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorē habent, parùm sunt ad scribendi usum habiles. M. Gaudeo me utiliter emissee. C. Non abs re; sed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantes duos. C. Singulas igitur binis emisisti denariolis. M. Res apparet. C. Est vile pretium, pro rei bonitate: de quo emisisti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud hujus oppidi mercatores singulæ, & quidem minùs bonæ, venduntur sextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere, pluris sibi constare *Londini*. C. Ea fere est mercatorum consuetudo; *Nihil enim proficiunt, nisi*

admodum mentiantur ; ut ait *Cicero*. M. Sed agè, nè te diutiùs remorer, agamus quod instat. C. Citò expediero ; aspice me diligenter, ut discas aliquando. M. Aspicio intentis oculis ; sed mihi opus esset spatio paulò longiore, C. Istud ergò fiet in cubiculo, si quando me velis invisere. M. Quo tempore ? C. Post scholæ missionem, hoc est, horà nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in usum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram servabis. M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi serva ; domo adferuntur mihi satis multæ. M. Agò tibi quantas possum gratias, vale. C. Incolumem te conservet Deus. Sed heus, nè parcas unquam labori meo. M. Tu quoque & me & rebus meis vicissim utere, si quid opus fuerit. Iterum vale.

COLL. 47.

Putcanus, Buerla.

UNde veniebas modò ? B. E culina. P. Quid illuc iveras ? B. Ut me calefacerem. P. Tu, credo, libentiùs es in culina, quàm in schola, nonne ? B. Nihil mirum ; in schola non est ignis, sicut in culina. P. Abi, sapi. B. Ultimam tam scire in divinis rebus quàm in cura corporis ! P. Fac sapias. B. Quomodo ? P. Studio, curâ, labore, & diligentia. B. Non parco labori. P. Rectè facis : sed est tempus expectandum cujus progressu fiunt omnia : interea precandus est Deus assiduè. B. Bene mones ; utinam ille studia nostra promoveat in gloriam sui nominis ! P. Id faciet, si pergamus eum colere diligenter,

COLL. 48.

Putcanus, Capusius.

QUid tecum cogiras, *Capusi* ? C. Libenter irem domum. P. Quid eò ? C. Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. P. Quid obstat quò minùs eas ? C. Præceptor non vult permittere. P. Meliùs tibi consulit quàm ipse puras. C. Quomodo ? P. Nam interea perderes multum temporis, & cum rediisses tibi doleret. Nonne verum dico ? C. Profecto sic est. P. Mane igitur, si sapi. C. Pa.
rebo

rebo tuo consilio, quia mihi rectum videtur. P. Nollem sciens malum tibi consilium dare. Atq; utinam quod suadeo succedat tibi prosperè! C. Spero ita fore, Deo volente.

COLL. 49.

Martialis, Blancus.

Quantum habes pecuniæ? B. Assẽm cum semisse: tu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur. M. Unicum assẽm. B. Vis mihi dare mutuò? M. Est mihi opus. B. In quem usum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie redam tibi. M. Addendum fuit, Deo juvante. B. Sic docet præceptor ex verbo Dei, sed non possum assuescere. M. Fac assuescas. B. Quomodo id fiet? M. Si sæpe cogites nos à Deo sic pendere, ut nihil possimus sine ejus auxilio. B. Bonum mihi das consilium. M. Quale mihi dari velim. B. Sed (ut ad propositum redeamus) dabis mutuò istum assẽm? M. Miror te mutuò petere, qui plus habeas quàm ego. B. Est quidam Scholasticus hæc transiens, qui librum venalem ostentat. M. Quid rum? B. Cupiebam emere, quia vilius indicat quàm noster bibliopola. M. Accipe; sed, quæso, unde tam citò reddes? B. A cœna ibo domum, ut à matre petam. M. Quid si dare nolit? B. Nihil cunctabitur, cum librum ostendero.

COLL. 50.

Montanus, Eusebius.

Quot annos habes? E. Tredecim, ut à matre accepi. tu verò? M. Equidem non tot habeo. E. Quot igitur? M. Deest unus. B. Sunt ergo duodecim. M. In promptu est ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum. E. Quid vis? jam *Latine* loquitur. M. Quid miraris? semper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem: is semper nos *Latine* loqui docet: nihil *Anglicum* effert, nisi aliquid declarandi causâ, quin etiam patrẽ non audemus nisi *Latine* alloqui. E. Nunquam igitur *Anglice* loquimini? M. Solùm cum matre, idque certâ quâdam orâ, cum illa nos ad se vocari jubet. E. Quid agitis cum familia? M. Cum familia rarus est nobis sermo, & quidem tantum in transitu, & tamen famuli ipsi nos *La-*

in alloquuntur. E. Quid ancillæ? M. Si quando usus postulat ut eas alloquamur, utimur sermone vernaculo, ut solemus cum ipsa matre. E. O vos felices, qui tam diligenter docemini! M. Est Deo gratia, cujus dono patrem habemus, qui curet nos tam accuratè erudiendos, E. Certè ejus rei laus & honor unico cœlesti Patri debetur. M. Sed quid agimus? jam audio recitari catalogos. E. Ergò festinemus.

COLL. 51.

Sylvius, Ludovicus.

Quid tristis es, *Ludovice*? L. Ægroto. S. Quid morbi est? L. Nescio. S. Sed tamen estne gravis morbus? L. Non admodum, gratia Deo. S. Quidnam tibi dolet? L. Caput. S. Quid? totumne caput? L. Non certè. S. Quid ergo? utrum sinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior. S. Est ergò sinciput. L. Quid igitur faciam? S. Quiesce; bene mox sanus eris. Sic enim a matre accepi, Nullum esse præsentius remedium capitis doloribus, quàm quietem. L. Atqui sunt varii morbi capitis. S. Et varia fortasse remedia: sed quid est facilius quàm id tentare quod dixi tibi? L. Experiri quidem nihil (ut spero) nocebit: sed ubi quiescam? S. Domi veltræ, in lecto. L. Mater non sinet. S. Imò, si dixeris te ægrotare. L. Atqui me putabit simulare. S. Fieri potest: sed quid dubitas periculum facere? L. Bonum consilium. S. Utere, si vis. L. Faciam profectò. S. Enimverò, si sapias. L. Sed unum restat. S. Quid est? L. Impetranda à præceptore venia. S. Adi, & pete. L. Quid si nolit dare? S. Imò facillimè. L. Qui scis istud? S. Quia satis est credulus nobis nisi qui aliquoties illum fefellerunt. L. Nunquam sciens illum fefelli. S. Ito igitur fidenter. L. Nunc eo. S. Sed heus, prius meditare quid sis dicturus, nè fortè loquendo hæreas. L. Bene mones; non accedam imparatus.

COLL. 52.

Paulus, Timotheus, Solomon iudex.

Optatus mihi ades, *Timothee*; quærebam, qui mecum certare vellet; sed omnes ad lusus certamen currunt;

runt : tu verò quid ais ? T. Quid ego malim, quàm tecum de nostris studiis pacificè contendere ? P. Sed quod petis certandi argumentum ? An de repetendis *Ciceronis Epistolis* ? T. Malo de *Catone*. P. Quamobrem ? T. Quia restant mihi ediscendæ aliquot prælectiones de *Cicerone*. Scis enim me ægrotasse fere duas hebdomadas. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librum *Moralium Distichorum* ? T. Est longus nimis in hanc horam. P. Quid ita ? T. Quia nobis aliquandiu ludendum est, ut corpus exerceamus ad valetudinem conservandam. P. Dicamus ergò librum tertium, qui est brevissimus. T. Sed judicem volo. P. Præstò est *Solomon*, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, *Solomon* audire nos ? S. Quid dicturi estis ? P. Tertium librum *Distichorum Moralium*. S. Nonne alternis diceris ? T. Scilicet suum uterque *Distichum*. S. At pueri (nè erretis) nolo vis audire tanquam iudex. P. Cur non ? S. Nè fortè meâ sententiâ alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adiutor ? S. Notabo in chartula diligenter utriusque lapsus ; deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet ? S. Ille, utri videbitur, & victoriam & præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantùm testis ? S. Sic intelligo. T. Optima fanè videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. S. Sed unum restat. T. Quid est ? S. Vultisne præter lapsus manifestos hæitationes etiam notari ? T. Sic volunt præceptoris leges super hac re. S. Date mihi librum in manum, ut certiùs observare possim. P. Tene meum, T. Incipiamne ? P. Æquum est, quia tu à me provocatus es. T. Audi (quæso) *Solomon*, sed diligenter. S. Tu verò cave dicas negligenter.

T. Hoc quicumque cupis carmen cognoscere, Lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ.

P. Instrue præceptis animum, nec discere cesses :
Nam sine doctrina vitæ est quasi mortis imago.

T. Commoda multa feres : sin autem spreveris illud,
Non me scripserem, sed te neglexeris ipse,

*P. Cum rectè vivas, nè cures verba malorum :
Arbitrii nostri, &c.*

Sic pergunt ad finem usque libri tertii.

COLL. 53.

Dionysius, Gulielmus.

G Ratulor tibi reditum, *Gulielme* : quando rediisti rure?
G. Heri post meridiem, **D.** Quid mater ? **G.** Quem-
 admodum illa me secum duxerat, ita reduxit. **D.** Nonne
 venit in equo ? **G.** Et quidem tolutario. **D.** Tu verò ?
G. Quid rogas ? eram illi à pedibus, **D.** Non tibi fuit mo-
 lestus labor itineris ? **G.** Nulla mihi fuit via difficilis, adeò
 erat jucunda in urbem reditio. Quid quæris ? noluissem
 eques venire. **D.** Quantum distat hinc villa vestra. **G.** Qua-
 tuor milliaribus, iisque non admodum longis. **D.** Sed jam
 fatis de reditu : nunc aliud agamus. Fuistine memor pro-
 missi tui ? num redisti vacuus ? **G.** Attuli uvarum quan-
 tum potui. **D.** Quantum igitur ? **G.** Quasillum. **D.** Hui !
 quasillum ? tibi igitur uni. **G.** Imò nobis duobus. **D.** Quid
 duobus tantillum ? **G.** Non poteram ferre amplius pro
 viribus corpusculi mei. Quòd si robustus essem, asini onus
 asportassem ; mater enim facile permittebat. **D.** Quàm
 vellem adfuisse ! **G.** Ego & mater te plurimùm deside-
 ravimus. Sed esto animo bono, ea reliquit famulum
 ruri, qui amplissimâ corbe onustus veniet : tum illa
 tibi dabit affatim. **D.** Aha, nunc optata loqueris, mi
Gulielme. **G.** Eamus domum ad nos, videbis quasillum
 nostrum adhuc (ut spero) integrum. **D.** O lepidum cap-
 put ! nam & cupiebam ire salutatum matrem tuam mihi
 charissimam. **G.** Profectò illi gratissimum feceris, **D.** Ea-
 mus igitur.

COLL. 54.

Anthoñius, Bernardus.

Quid hinc solus cogitas ? **B.** Meam deploro miseriam.
A. Quænam te afficit miseria ? **B.** Heu me miserum
 ecce mutavimus classem, nec est mihi pecunia unde li-
 bros emam. **A.** An non tibi dat pater ? **B.** Dat quide-

interdum, sed parçè nimis. A. Est igitur avarus. B. Non sequitur. A. Quid igitur impedit quò minùs tibi pecuniam suppeditet? B. Paupertas; præterea, cum peto, miratur tot nobis opus esse libris. A. Nihil mirum, præsertim cùm sit pauper: sed interim esto animo bono, nec te afflictes, quæso. Dabo operam, ut te juvet pater meus: libenter enim largitur pauperibus, præsertim iis quos novit bonarum literarum studiosos esse. B. O me felicem, si tuâ operâ me Deus adjuverit! A. Juvabit, spero: sed tu interim precare illum diligenter, ut mei patris, animum erga te affectum reddat. B. Bene mones; nam (ut sæpe audivi è sacris concionibus) *Solus est Deus qui hominum corda gubernat ac dirigit.* A. Ità res habet. B. Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidisti. A. Tu quoque, *Bernarde*, vale: sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est? B. Si duos haberem decusses, abundè mihi esset in præsentia. A. Tace; cras (ut spero) divinum auxilium senties.

COLL. 55.

Philippus, Vultherius.

QUò nunc is? V. In hypocaustum. P. Quid eò? V. Hoc cine rogandum est? non frigus sentis? P. Quotusque nunc non sentiat, cùm sit adeò acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere. V. Atqui præceptor vetuit. P. Non ignoro: sed rogabo veniam. V. Cur non vis in hypocausto calefieri? P. Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioquin infirmum satîs habeo; unde fit, ut facilè ex capite laborem. V. Ego quoque sic aliquando fui; sed paulatim assuefeci me ad ferenda hypocausti incommoda. P. Et ego (ut spero) me assuefaciam: verùm præstat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus æstus deferbuerit. V. Sed nunc tempus non est hîc philosophandi diutiùs: jam mihi dentes frigore crepitant.

COLL. 56.

Stratanus, Theobaldus.

QUæ sunt arbores in horto vestro? T. Hortum habemus suburbanum, in quo sunt olera, quibus vescimur

mur quotidie; præterea sunt in fundo nostro bini horti variis arboribus confiti S. In horto quæ sunt olera? T. De hoc mater melius respondere posset. Nam illic sæpe versatur aut ferendi causa, aut sarriendi aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parum prodesset nomina tibi recensere, nisi res ipsa videres: quin eamus in rem præsentem S. Potes ire quando libet? T. Possum quidem, matre permittente. S. Fac amabo permittat; sed ea lege ut me tibi comitem assumas. T. Id facillimè fiet; tantum hinc me expectes: mox rediero. S. Quid si ea domi non est? T. Tamen hoc tibi renuntiabo. S. Bene vertat Deus.

COLL. 57.

Præpositus, Caulonius.

Hodie pecuniam à patre accepi, si tibi fortè est opus. C. Nihil nunc opus est mihi, sed tamen gratiam habeo maximam, quòd pro tua liberalitate ultro mihi offers beneficium. Quotus enim quisque id faciat? P. Credo esse paucissimos: tu me tamen non semel beneficiis provocasti. C. Adeò parva illa fuerunt, ut non sint commemoratione digna. P. Non est parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum est. C. Utinam Dei erga nos beneficia tam expendere, quàm solemus hominum? P. Faxit ille ut in ea cogitatione nos exerceamus & sapiùs & diligentius. C. Illud profectò necesse est, si volumus ejus benignitatem sapiùs experiri.

COLL. 58.

Fatonus, Barbarius.

Quid agis? B. Scribo. F. Quid scribis? B. Describo dictata præceptoris. F. Quænam? B. Hæsterna. F. Quid non aderas? B. Imò aderam: sed non poteram magistrum dictantem assequi. F. Quæ res te impediebat? B. Quòd satìs commodè non sederem. F. Veneras ergò serius? B. Istud est. F. Cedo commentarium tuum; egomet tibi scribam. B. Quid faciam lucri? F. Ego citius quàm descripsero; post ludemus unà, ut concessit præceptor. D. (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem;

rem; sed non audeo. F. Quid times? B. Edictum præceptoris. F. Quod mihi edictum narras? B. Nescis eum vetuisse, nè quis sine permissu ejus alteri scribat? F. Id ego probè memini: sed unde hoc sciret? B. Rogas? cum emendandi causâ scripturæ rationem exigit: tum captus ero: novit enim manum meam. Præterea, neque fallendum est, neque mentiendum. F. Verbo Dei utrumque vetamur. B. Quid ergò responderem præceptori, cum ille negaret me ista scripsisse? F. Non eò res evadet, spero. B. Nolo tui spe tantum subire periculum. F. Vah, nimium timidus es, nunquam rem facies. B. At tu forsitan audacior. F. Tu igitur scribe quantum voles; ego ad ludendum me confero. B. Abi, quælo; jam unam paginam descripsissem, nisi me interpellasses. F. At interim aliquid proficimus, dum *Latine* fabulamur.

COLL. 59.

Quirinus, Romulus.

V Enitne pater ad mercatum hodiernum? R. Hodie manè convenit me, cum adhuc è lecto surgerem. Q. Nihil ab eo peristi? R. Imò pecuniam. Q. Et numeravit? R. In præsentia. Q. Quantum, obsecro? R. Viginti asses. Q. Papæ! asses viginti? qui fit, ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? R. Quia novit me dispensatorem frugis. Siquidem semper illi reddo rationem usque ad teruncium. Q. Sed ægrè fortasse impetrasti. R. Imò facilimè, atque adeò cum gratia. Q. O mitem parentem! R. Certe mitissimum. Q. Sed (ut ad rem) quid facies ista pecuniâ? R. Emam libros, & alia mihi necessaria. Q. Potèstne mihi aliquid mutuo dare? R. Possum, si modo eges. Q. Nisi egerem, non peterem. R. Quantum vis à me accipere? Q. Quinque asses. R. Accipe. Q. O verè amicum animum! R. Amicus verus non est, nisi qui amicum juvat in tempore, si tamen habet unde juvet. Q. *Amicus certus* (ut est in Proverbio) *in re incerta cernitur.* R. Quando reddes mutuum? Q. Ubi primùm pater in hanc urbem venerit. R. Quando venturum speras? Q. In mercatu proximo, nempe ad octavum diem *Octobris*.

COLL,

COLL. 60.

Pædagogus, Puer.

Hodie manè quotâ hora expergefactus es. *Pu.* Ante lucem; quotâ horâ nescio. *Pæ.* Quis te expergefecit? *Pu.* Venit excitator hebdomadarius cum laterna sua, pulsavit acriter ostium cubiculi; quidam aperuit; excitator accendit nostram lucernam; clarâ voce inclamavit, Experrecti sunt omnes. *Pæ.* Narra mihi ordine quid egeris ex illo tempore usque ad finitum jentaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite, ut discatis hunc vestrum condiscipulum imitari. *Pu.* Experrectus sum, surrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, sedi in scabello, accepi femoralia & tibialia, utraque indui, calceos calceavi, femoralia ligulis astrinxi thoraci, tibialia periscelide ligavi super crura, cingulo me præcinxi, caput diligenter pexui, aptavi capiti pileolum, togam indui; deinde egressus cubiculo descendi infrâ, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è sicula, manus & faciem lavi, os & dentes collui, deterfi mantili manus & faciem. Interea signum ad precationem datur minore tintinnabulo: in aulam privatam convenitur, precamur unâ, accipimus ordine jentaculum à famulo culinario, jentamus in triclinio sedentes quieti, sine murmure & strepitu; quos audiivi ineptè garrientes, aut verba loquentes otiosa, aut etiam lascivientes vidi, amicè admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad observatorem, ut eos notaret. *Pæ.* Memône vobis præerat dum jentaretis? *Pu.* Imò hypodidasculus. *Pæ.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille per mediam aulam ambulabat tenens librum in manibus, & identidem monens observatorem, ut notaret ineptè garrientes. *Pæ.* Nullûmne igitur verbum tunc licet emittere? *Pu.* Imò licet; verûm ii demum notari solent, qui diu & multis verbis ineptè & sine ullo fructu confabulantur. Ceterûm licet omnibus jucundos inter se tractare sermones de bonis & honestis rebus, dum tamen id modestè fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Hactenus satisfecisti mihi; cætera narrabis à prandio

dio, nisi aliquod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, nè magistro in mora simus. *Pu.* Audi divi modò signum dari, *Pa.* Opportunè datum.

COLL. II.

Magister, Discipulus.

Ubi finivisti narrationem ante prandium? *D.* Cùm vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellasti, præceptor. *M.* Perge igitur narrare ordine reliqua. *D.* Dum jentandi finem facimus, datur publicum signum posterius; sumit quisque libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi singularum classium; qui adsunt, ad nomen respondent; ego quoque respondeo; absentes notantur in catalogis ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, ludimagister pulpitem ascendit, ut precetur; jubet nos attentos esse, tumque publice precatur; ubi precatus est, Recipite, inquit, vos in suum quisque auditorium. Conveniunt omnes, ego item venio cum meis condiscipulis; sedeo in loco meo; præceptor ingreditur; inquit de absentibus; deinde sedet in cathedra sua, & jubet pronuntiari auctoris scriptum. Pronuntiavimus terni clarâ voce, ut solemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt singuli: nos alii reddimus terni, idque memoriter, præter eum qui verba ipsa auctoris præit nobis ordine. Tandem præceptor exigit *Anglicam* verborum significationem: doctiores, quibus nominatim id præcepit, respondent: ego quoque jussus ab eo respondeo; laudat illos qui bene responderint; de quorum numero ego (quod sine jactantia dictum sit) unus eram. Postea jubet singulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. Postremò palàm præscribit, quid sit à prandio reddendum: auditâ horâ octavâ, precationem imperat; quâ finitâ, monet ut officium sedulò faciamus: tandem nos missos facit. Eo spectante, eximus ordine & sine strepitu, lætisque discedimus. Satisne tibi feci, præceptor? *M.* Imò cumulatissimè. *D.* Placètne tibi

tibi ut sub coenæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? M. Nihil opus erit. Nam de iis quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audivi satís. D. Nunquid vis præterea? M. Estne tempus eundi in aulam communem ad *Psalmorum* cantionem? D. Tempus est. M. Ito igitur.

COLL. 62.

Pædagogus, Puer.

A Des, *Carole?* *Pu* Adsum, præceptor. *Pæ.* Quid agunt duo condiscipuli tui? *Pu.* Adhuc docentur à subdote. *Pæ.* Tu verò jamne promuntiasti contextum prælectionis in crastinum mane? *Pu.* Pronuntiavi. *Pæ.* Satisne rectè? *Pu.* Satis, gratia Deo. *Pæ.* Quis te audivit? *Pu.* Ludimagister. *Pæ.* Bene habet; sed est, quod monere te velim. *Pu.* Ego istud audire percipio. *Pæ.* Sæpenumero cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. *Pu.* Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? *Pæ.* Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. *Pu.* Dedit mihi cœlestis ille pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos; & qui non modò suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessaria, sed etiam (quod est longè maximum) me bonis literis, bonisque moribus tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum. *Pæ.* Verè omnia ista dixisti, sed unum prætermisisti, quod est singulare Dei beneficium. Scin' tu quid sit? *Pu.* Sine me paulisper cogitare. *Pæ.* Otiosè cogita. *Pu.* Nunc ego reminiscor; sed pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possum exprimere. *Pæ.* Dic tamen, quo poteris modo. *Pu.* Cogito etiam atque etiam. *Pæ.* Dic tandem. *Pu.* Innumerabilia sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus; sed nullum majus nec dici nec cogitari potest, quàm quòd Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserrimum peccatorem & sub *Susane* tyrannide captivum, ac morti æternæ

nae destinatum redemit, idque morte sua, omnium crudelissimâ & maximè ignominiosâ. *Pæ.* Satis aptè dixisti, & totidem ferè verbis quot alias te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium præstitit? *Pu.* Minimè verò. *Pæ.* Quibus præterea? *Pu.* Omnibus, quotquot Evangelio fideliter ac verè crediderint. *Pæ.* Agè, profer locum ex *Joannis* Evangelio, in eam sententiam. *Pu.* Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut condemnet mundum, sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur; qui verò non credit jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei. Hæc est autem. *Pæ.* Hactenus, satis; sed cujus sunt verba ista? *Pu.* Ipsius *Christi* de seipso loquentis. *Pæ.* Quem alloquitur? *Pu.* *Nicodemum*, qui ad eum nocte venerat. *Pæ.* Faxit ipse *Christus*, unicus Servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitione proficias. *Pu.* Faciet, spero. *Pæ.* Perge igitur, ut coepisti, alacriter, quod bene verrat Deus in gloriam sui nominis. *Pu.* Ità precor. *Pæ.* Eamus coenatum.

COLL. 63.

Observer, Puer.

TU nunquam studes; quando eris doctus? *P.* Id fiet progressu temporis, Deo juvante. *O.* Rectè dicis; sed interim laborandum tibi est. *P.* Atqui ego non sum arator. *O.* Etià rides? Quasi laborare idem sit quod arare. *P.* Scio non idem esse. *O.* Cur ergò sic respondisti? nonne istud ridere est? *P.* Et ridere non est malum, cum sit naturale omnibus hominibus. *O.* Pergin' tu nugas dicere? *P.* Quod dixi verum est, & verum dicere non est nugari. Cur me immeritò reprehendis? *O.* Jure te arguo. *P.* Quo jure? *O.* Quia non ignoras ridere pro irridere usitatum esse; & tamen sic accepisti quasi de risu sum loquutus. *P.* Si defendo causam meam, quid mali facio? *O.* Pergis igitur esse pertinax? Profectò seriò notaberis. *P.* Nè quæso, mihi irascaris, mi *Martine*. *O.* Non irascor; sed officium meum

meum facio. P. Sed audi, quæso. O. Quid audiam? tuas nugas? P. Audi, inquam, nihil mentiar. O. Dic breviter: est mihi alibi negotium. P. Imprimis, cum tu me monuisti, non eram otiosus. O. Quid ergo? si nihil faciebas, nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim. O. Quî potest illud fieri? P. Dicam tibi, etsi tute melius hoc intelligis quàm ego, Nihil faciebam, ut apparebat: sed tamen cogitabam aliquid boni. O. Declara istud mihi. P. Cum tu facis versus, sæpe meditaris diu, quasi sis otiosus, quamvis nunquam sis minùs otiosus. O. Pro ista ætate nimis acutus es. Etiam si tibi (ut ais) otiosus non eras, tamen qui te viderint, possent aliter judicare. P. At solus eram. O. Verum: sed poterant aliqui intervenire. Denique non fateris culpam. P. Siqua fuit culpa, in eo fuit, quòd primo aspectu videbar tibi esse in otio, cum reverà non essem. O. In eo nihil requiro: sed de irrisione quid respondes? P. Certè nihil dixi irridendi animo. O. Quid igitur? P. Jocabar, crede mihi. O. Quorsum? P. Ut paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiscerem. O. Non is sum, à quo multa doceri queas. P. Imò tecum multum boni sæpe didici. O. Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoscas; quando, ut vides, malo animo nihil peccavi, quod equidem sciam. O. Agè, ignosco, quia videris mihi candidus & apertus, neque adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, Martine suavissime.

COLL. 64.

N. O.

ERgò abis in patriam? O. Cogor abire, nempe accersitus à patre. N. Nunquàmne es reversurus? O. Non, spero. N. Quando profecturus es? O. Crastino die, ut opinor. N. Siccine igitur me relinquis? O. Ità necesse est. N. O me miserum! ubi & quando amicum talem reperiam? talem studiorum meorum socium? O. Nè dolens, esto animo bono; meliorem tibi dabit Deus. N. Ille quidem potest, scio; at ego vix sperare possum. O. Nolo obsecro, te affligere tantopere; nec enim hâc separatione corpo-

John Stap his Book 1688 John Stap

corporum interitura est amicitia nostra, quin potius accrescet magis; & absentes corpore, praesentes animis erimus. Quid? Epistolæ, quas ultrò citròque dabimus, quantam vim speras habituras esse? Quid? quòd mutuo illo desiderio amor ipse noster fiet jucundior? N. Verisimilia sunt quæ dicis omnia; sed interim non lenitur dolor meus. O. Ah! reprime lacrymas. N. Non quèò præ dolore. O. Siccine agis? an puras me minore dolore tangi. Sed quid agas? divinæ voluntati parendum est. Nunc ipse te collige, obsecro; ac potius ad hilariter coenandum te para. Pluribus à coena colloquemur. N. O quàm triste divortium!

COLL. 65.

Messor, Valensis.

Non meministi præceptorem, tam sæpe monere nos de fugiendis pravis sodalibus? V. Ego verò probè memini. M. Tamen alicubi satîs negligenter uteris ejus monitis. V. In quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, modò attente audias. V. Dic obsecro; audiam attentissimè. M. Nunquam vis cavere ab illo impostore? V. Cur caveam? M. Nè illius contagione depraveris; nōsti enim esse pessimum. V. Atqui non sponte sequor; ad me accurrit undique. M. Nimirum quia novit te habere quod dēs, & dare libenter ac sæpe. V. Quid igitur mihi faciendum suades? M. Dic semel & serio, & quasi animo irato, Quid vis, amice? cur me ubique sequeris? omnes clamitant te esse pessimum, adeò sodales tui esse nolunt. Proinde omite me posthac, quæso, nè tuâ causâ virgis palàm cædar. V. Quid si velit aliquid contrà respondere! M. Abrumpe illi sermonem, réque recipe celeriter. V. Ago tibi gratias, quòd me tam fideliter monueris.

COLL. 66.

G. H.

Vne permanere in ista ignorantia? H. Avertat Deus! G. Quid igitur facies? H. Da mihi super hac re con-
m, quæso. G. Inprimis Deum sapissime & ex ani-

mo precare ; deinde semper attentus esto : hoc est, diligenter audito quicquid docetur, sive præceptor loquitur, sive aliquid reddant condiscipuli tui; postremò, charitatem diligenter cole. H. Quibus modis? G. Neminem neque lædito, neque offendito; nemini invideto; neminem odio habeto; sed contrà, omnes dilige tanquam fratres; ac bene omnibus, quoad poteris, facito. H. Quid illa mihi conferent ad studiorum profectum? G. Plurimum. H. Quomodo? G. Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium, memoriam, ac cæteras animi dotes augebit; denique studia tua ità promovebit, ut majores in ea re progressus indies facias. H. Consilium mihi sanè das optimum; utinam in Dei ipsius gloriam uti perpetuò valeam, tibi que aliquando referre gratiam! G. Non opto, ut mihi aliud gratiæ eo more reteras, nisi ut Deum sæpenumero laudes studiâque honesta semper prosequaris, atque ità ad divinarum literarum cognitionem tandem pervenias.

COLL. 67.

Castellanus, Messardus.

Quid egisti per hos quindecim dies? M. Ministravi matri, quæ graviter ægrotabat C. Ain' tu? M. Sic est profectò. C. Quo laborabat morbo? M. Febre tertianâ. C. An convaleuit? M. Paulatim convalescit, gratia Deo. C. Quis eam sanavit? M. Medicorum summus. C. Quis ille? M. Ipse Deus. C. De hoc nihil dubito; sed cujus operâ? M. Domini *Sarrasini*. C. Is habetur maximi nominis in medicinæ professione. M. Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. C. Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? M. Medicamentis. C. Sat is istud intelligo, etiam te tacente. Sed dic planè, quæ fuerint ista medicamenta? M. Sine me aliquantisper recordari. C. Sino; dic tandem quæ reminisceris. M. Duo tantum nomina mihi occurrunt, clysteres & potiones. C. Quid ista conferunt? M. Ego inepte, ità rogas, quasi ego medicinæ operam decerim. Itaque si cupis ampliùs scire, quære tute ipse ab iis pueris qui ista profitentur, hoc est, à medicis & pharmacopæis.

C. Nè mihi succenseas, oro. M. Cur tu es adeo curiosus ?
 G. Ut ediscam semper aliquid. M. At vide interim nè vo-
 ceris percontator. C. Audi tamen item pauca. M. Loquere,
 C. Quamdiu ægrotavit mater ? M. Ferè duas hebdomadas.
 C. Interea ubi erat pater ? M. Profectus erat *Londinam*
 ad mercatum. C. Sed tu, quâ horâ rediisti in Gymnasium ?
 M. Hodie manè. C. Dediſtine excusationem præceptori ?
 M. Dedi. C. Quid tibi respondit ? M. Factum bene inquit.
 Tu verò ubi eras ? C. Hesterno die ius iveram cum pa-
 truo. M. Agè, videamus quid simus reddiduri horâ secun-
 dâ : nam ego quodammodo nunc novus sum discipulus.

COLL. 68.

Grangerius, Torquetus.

V isne ire mictum ? T. Sat is otiose minxi. G. Eamus
 unâ : quæſo, ut parùm fabulemur. T. Tace, inepte,
 nisi vis accusari. Non est fabulandi tempus ; nonne de-
 buisti meire cùm jentaretur ? G. Debui, sed oblitus sum.
 T. Ito igitur solus, cum bona venia præceptoris : nè sis
 posthac tam obliviosus. G. Parebo tibi, & meminero.

COLL. 69.

Malognodus, Gassinus.

Q uid cogitas *Gassine* ? cave tibi obsecro. G. Quid mi-
 hi cavebo ! M. Nè in morbum incidas. G. Qua ex
 causa ? M. Ex nimia lusus intemperantia. G. Unde appa-
 ret periculum ? M. Quia totus æstuas, totus sudore mades.
 G. Rectè & in tempore admones. M. Profectò non sentiebam.
 M. Desiste, si me audis. G. Audio verò libenter, ac tibi mo-
 num gero. Quis enim respuat tam fidele consilium ? M. De-
 erge faciem iudariolo, & indue te celeriter, nè subitum
 rigus contrahas. G. Habeo tibi gratiam : nam ferè morbis
 sum obnoxius. M. Quid est causæ. G. Infirmitas meæ vale-
 dinis. Vides enim quàm imbecillo sim corpore. M. Tan-
 to magis debes tibi cavere. G. Istud probè novi, & parens
 meq; me monet sæpissime. Sed quid agas ? naturâ proni su-
 mus nostram perniciem. M. O mi *Gassine*, non est volu-
 pte serviendû, sed temperantiâ valetudini consulendum

est. G. Est in promptu carmen *Catonis* in eam sententiam. M. Teneo ; sed de his aliàs. Jam sat is indutus es. Non est quòd hìc morèrè diutius. G. Vale, *Malognode*, monitor amicissime. M. Vin' tu, ut domum te deducam? G. Nihil opus est deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi *Gassine*, cura ut valeas.

COLL. 70.

Robinerianus, Bobuffardus.

Valde miror cur hodie manè non adfueris. B. Quid miraris contopere? nihil hìc est novi; multi abstant quotidie, inò fere horis singulis. R. Atqui victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? Eiusmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud est quàm brevis gloria. R. Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur; nec tamèn inani glorià tument, sed ad honorem Dei referunt quicquid indè laudis accesserit. B. Illud certè rarò contingit: plures enim sunt, qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quàm qui Divini honoris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Imò verissimum. R. Sed velim mihi dicas, cur abfueris. B. Scripsi ad patrem literas. R. Cujus nomine? B. Matris. R. Dictavitne tibi ipsa? B. Quid scripsissem, nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum esset tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Varium erat & multiplex; & quid tuà, quæso, scire refert? R. Nihil. B. Cur ergò tam avidè queris? R. Animi causà, ut fere curiosi sumus novi aliquid audiendi. B. Nihil aliud quàm garris; omitte me. R. Ausculta paucis. B. Agè, ausculto: loquere quid velis. R. Scire cupio ubi sit pater tuus. B. Quasi verò nescias. R. Unde scirem? B. Cum tibi sit notissimus, & cum simus vicini, non putàsem te ignorare. R. Dic tandem quæso. B. Est *Londini*. R. Quando est profectus? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiat. R. Quando rediturus est? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Roga mercatores: non est meum curare talia. R. Quid igitur curas? B. Ut finiam, parentibus obediàm, bonas artes cum

discam. R. Næ tu magnificè loqueris, sed dic mihi serio, potèſne res tantas efficere? B. Ego ne istud mihi assumo? Quin potiùs fateor, nè incipere quidem penès me esse. R. Quid ergò de te fiet? B. Deus ipse spiritu suo in me operabitur. R. Optimè sentis; nihil ex te præterea requirebam. B. Est Deo gratia, cui acceptum refero quicquid inest in me boni. R. Istud rectè, & laudo equidem, nè tibi videar nihil aliud quàm garrere, B. Cùm illud dicerem, jocabar sanè. R. Ego sic accepi; sed tu (ut coepisti) perge discere, & sapere. B. Qui mihi dedit fidem, idem (ut spero) perseverantiam dabit. R. Bene speras; & ego idem spero tecum: itaque pergamus vivere inter nos conjunctissimè, ut adhuc fecimus. B. Per me quidem non stabit, nisi ope Divinà prorsus ero destitutus. R. Avertat ipse Deus! sed audin' tu horologium? B. Ut in ipso tempore sermonem finivimus!

Dno quæ sequebantur colloquia de consilio auctoris sunt translata ad finem hujus secundi libri.

COLLA 71.

Ruffetus, Monachus.

U Nde venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Ut emerem chartam. R. Emisſine? M. Emi. R. Quantum emisſi? M. Scapum. R. Quanti? M. Quinque quadrantibus. R. Cujus formæ? M. Minoris. R. Ostende. M. Vide num bona sit. R. Bona est profectò; in quem usum emisſi? M. Ineptè quæris. Quis est chartarum usus nisi ad scribendum? R. Imo alius. M. Quis? R. Ad merces involvendas. M. Intelligebam de charta scholastica, non de emporetica; non enim sum mercator. R. Utimur etiam chartâ ad siccandam recentem scripturam. M. Satis scio: sed charta illa est bibula. R. Et tamen charta est. M. Esto. R. Est ergò multiplex chartæ usus etiam in schola. M. Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi alium usum, & quidem in schola frequentissimum. M. Quem? R. Non ausim dicere sine præfatione honoris. M. Quid opus est inter nos honorem præfari? non enim verba fœtent. R. Dicam igitur, quando ita vis. M. Dic liberè. R. Ad tergendas nates

in latrina. M. Illuc non referuntur chartæ puræ, sed jam scriptæ, æque inutiles. R. Quid tum? chartæ sunt tamen. M. At ego de charta pura & nova loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ita sanè, non me poenitet disputatiunculæ hujus nostræ. Sed jam à lusu disceditur. R. Et nos ergò loco cedamus.

COLL. 72.

Hugo, Brasius.

HAbésne bonum atramentum? B. Cur istud rogas? H. Ut mihi des aliquantulum. B. Eho, non habes? H. Imò; sed eo non possum scribere. B. Quid obstat? H. Quia nimis spissum est. H. Nescis diluere? H. Non est mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multò minùs. B. Quid si aceto dilueres? H. Indè charta perfluere. B. Quis scis? H. Audivi è quodam magistro, qui me docebat scribere. B. Ego verò aliud audivi magis mirum. H. Narra mihi, sodes. B. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum, quod aceto liquefactum est, ægrè eluitur. H. Fieri potest; sed interim da mihi parùm in usum præsentem. B. Tene atramentarium tuum bene apertum, ego infundam tibi. H. Ecce! infunde. Vah! quàm liquidum est. B. Fortasse quia non est gummi satis. H. Sed quam decolor! B. Utere si vis, quale quale est; non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem! inepte, non potes pennâ tuâ bene miscere? H. Miscui satis; quid possem præterea? B. Infunde rursus in cornu meum. H. Admove propius; éstne satis? B. Comprime pennâ linteolum. H. Ità compressi ut ferè sit aridum; quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certè mediocre. H. Bonum est mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni? B. Ubi miscuero, & tibi rursus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo istud videndi desiderio. B. Porrige nunc atramentum tuum. Ecce! infunde. Ohe, jam satis est; quæ isthæc est profusio? P. Mihi dedisti quàm tibi retinueris. B. Commisce iterum

etiam

II.
jam
ta-
Sed
uta-
. Et

as?
es?
at?
n est
id si
cis?
ere,
nihil
Au-
A-
tur,
præ-
ego
lum
de-
beo
otes
sem
no-
eo-
can-
oni-
nus.
ali-
ero,
ide-
un-
un-
ian

etiam atque etiam. H. Nunquam posset coquus sua jura
condimenta melius confundere. B. Jam tandem facito
periculum. H. Dic mihi aliquam sententiam, ut interim di-
scam aliquid. B. *Experientia* (ut vulgò dicitur) *est rerum*
Magistra. Habes? H. Dicto citius. B. Videlicet jam pridem
tenebas. H. Quis illud ignoraret, quod est adeò vulgare?
B. Nunc videamus. H. Res apparebit melius ubi scriptu-
ra bene desiccata fuerit. B. Quid vis expectare? Jam sicca-
ta est plus satis. H. Oh, vide quàm nigra sit. B. Dixine
verè? H. Aliquando periculum feceras scilicet. B. Con-
stabit igitur experientiam esse rerum magistram. H. Quin-
etiam hinc experimur ex rerum commixtione bonum fieri
temperamentum. B. Jam incipis altiùs philosophari; itaq;
discedo. H. O longum sermonum de nihilo! B. Nihil me
poenitet; alioquin inerti otio torpuissemus.

COLLOQUIORUM
SCHOLASTICORUM
LIBER III.

Cui insunt magistri colloquia cum discipulis.
Admonitio.

*Hæc pueris ita legenda erunt, ut ex duobus legentibus
unus discipulum, aliter præceptorem agat.*

COLLOQ. I.

Unus ex Discipulis, Præceptor.

SAlve, præceptor. P. Salve per *Jesum Christum*. An
surrexerunt omnes? D. Omnes præter parvulos
P. Nunquis ægrotat? D. Nemo, gratia Deo. P. Quid a-
gitur? D. Alii se induunt, alii jam student gnaviter. P. Ad-
eritne vobis hypodidascalus? D. Jamdudum. P. Ite igi-
tur precatum, vosque diligenter commendate Domino

Deo per *Jesum Christum*, deprecatores nostrum ! deinde pergite in studiis vestris, usque ad horam jentaculi. D. Ita solemus, præceptor. P. Credo equidem ; sed quia ferè somniculosi estis ac negligentes, idcirco ego vos admoneo sapius. D. Gratiam habemus, præceptor humanissime. Nunquid vis præterea ? P. Dic famulo, ut togam adferat.

COLL. 2.

Ludimagister, Discipulus.

Adsuistine hodie concioni sacræ ? D. Adfui. L. Qui sunt testes ? D. Multi ex condiscipulis, qui me viderunt, testari possunt. L. Sed producendi erunt aliquot. D. Producam cum jubebis. L. Quis habuit concionem ? D. Dominus N. L. Quotâ horâ incepit ? D. Septimâ. L. Unde sumpsit thema ? D. Ex Epistola *Pauli ad Romanos*. L. Quoto capite ? D. Octavo. L. Adhuc bene respondisti : nunc videamus quid sequatur. Ecquid memoriæ mādastis ? D. Nihil quod referre possum. L. Nihilne ? cogita paulisper, & vide nè turberis ; quin esto animo bono. D. Certè præceptor, nihil possum reminisci. L. Nè verbum quidem ? D. Nihil prorsus. L. Hem, verbero ! Quid igitur profecisti ? D. Nescio, nisi quòd fortasse interim à malis abstinui. L. Istud quidem est aliquid, si modò fieri potuit, ut malo omnino abstinueris. D. Abstinui quoad potui. **M**fac ità esse, non tamen satisfacisti Deo, cum scriptum est, *Declina à malo, & fac bonum*. Sed dic mihi, quæso, quâ gratiâ illuc iveras potissimùm. D. Ut aliquid addiscerem. L. Cur id non fecisti ? D. Non potui. L. Non potuisti nebulo ? imò noluisti, aut certè non curasti. D. Cogor fateri. L. Quæ res te cogit ? D. Conscientia mea, quæ me accusat apud Deum. L. Rectè dicis ; utinam ex animo ! D. Equidem ex animo dico. L. Ita fieri potest ; sed agè, quid fuit causæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris ? D. Negligentia mea : non enim diligenter audiebam. L. Quid igitur faciebas ? D. Idemdem dormiebam. L. Ità soles ; sed quid agebas reliquo tempore ? D. Cogitabam mille ineptias, ut solent pueri. L. An

an adeo puer es, ut non debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum? D. Si attentus essem, possem aliquid proficere. L. Quid igitur meruisti? D. Verbera. L. Meruisti profecto, idque largissimè. D. Ingenuè confiteor. L. Verbo tenuis, opinor. D. Imò certè ex animo. L. Fortasse, sed interim para te ad plagas accipiendas. D. Ah Magister, ignosce obsecro. Peccavi fateor, sed nulla ex malitia. L. Atqui tam supina ista negligentia proxime ad malitiam accedit. D. Non equidem inficior; sed tuam imploro clementiam per *Iesum Christum*. L. Quid igitur facies si tibi ignovero? D. Faciam officium meum posthac, ut spero. L. Addendum erat, Deo iuvante; sed id parum curas. D. Imò magister, adjuvante Deo, præstabo posthac officium. L. Agè, condono culpam tuis lacrymis; tibi que eâ lege ignosco, ut promissi memineris. D. Gratias ago, magister humanissime. L. Eris apud me in maxima gratia, si promissa servaveris. D. Faxit Deus optimus maximus ut possim. L. Faxit precor.

COLL. 3.

Nathanael, famulus, Magister.

Magister, nemo est qui doceat in sexta classe. M. Quid hoc rei est? ubi est magister *Philippus*? N. Morbo detinetur in lecto. M. Qui scis? N. Nuntiavit quidam ex discipulis ejus domesticis. M. Dic hypodidascalo meo. N. Non est in musæolo suo. M. Qui scis? N. Nam ego ter aut quater pulsavi ostium. M. Dic primæ classis doctori, ut mittat e suis aliquem. N. Quid si nolit mittere? M. Abi, inepte, an puras eum esse tam imprudentem ut recuset? Abi, propera.

COLL. 4.

Antonius, Magister, Discipuli.

Magister. M. Hem! quid est? A. Sunt quidam, qui te conventum volunt. M. Ubi sunt? A. Te expectant in vico. M. Nunc adibo. A. Atqui urgent. M. Præcurre tu, atque eos intromitte in aream; ego te sequar: vos interim expectate cum silentio. Mox ego adero, ut vos ad coenam dimittam. D. O quid bonum verbum!

COLL.

PRæceptor, quid reddemus cras manè? P. Hodie manè palam dixi ante è schola missionem. C. At ego non aderam, præceptor. P. Roga condiscipulos. Nam si velent singuli me interrogare de rebus à me palàm dictis, quæso, quando finis esset? Itaque fac sis posthac prudentior. C. Curabo pro viribus. P. Sed tu ubi eras? C. Prodieram. P. Quid prodieras? C. Ut curarem negotium aliquod, de quo pater ad me scripserat. P. A quo petivisti veniam? G. Ab hypodidascales. P. Cur non à me potius? C. Quia eras occupatus. P. Quid agebam? C. Alloquebaris in area quosdam viros honoratos, qui te conventum venerant. P. Abi, nunc recorder. 12

HEus! Martine. F. Hem! præsto sum, here. P. Accerse mihi huc quinque publicos observatores quos hesterno die in hunc mensem elegi: nōstin? F. Optimè, nam egomet aderam. P. Sunt (opinor) in suo quisque auditorio: festina. F. Quampimum rediero. O. Adsumus omnes, præceptor. Quid tibi placet imperare? P. Satis erat jubere nec enim sum imperator nec magistratus. Ego vos huc accersendos jussi, ut vos officii vestri commonefacere. Vos igitur attentis auribus atque animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini hesterno die palàm in aula nostra comuni vos elegerim, auspicati sumus à sacris precibus, secuta est admonitio nostra atque exhortatio ad omnem coetum scholasticum de timore Domini deque moribus, qui deceant studiosos in schola quotidie versantes; deinde, non sine optimorum adolescentium testimonio vos elegi quinque, quos ad hoc munus, idoneos existimavi: postremò, ventum est ad secundam cum gratiarum actione precationem. Nè igitur putetis ludum fuisse aut jocum actionem illam, in qua nomen Domini tam studiosè fuerit invocatum. Ac licèt apud imperitos aut arrogantes hoc munus & vile & abjectum vide-

videatur; vos tamen credite cùm honorificum tum sanctum esse vestrum illud ministerium. Quòd si aliter existimabitis, fieri non potest, ut munere vestro rectò fungamini. Itaque ego vos hortor, quantum possum, & per *Jesum Christum* obtestor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam præstetis in iis omnibus, quæ intelligetis ad officium vestrum pertinere. A vobis igitur absit omnis favor, odium, gratia studium vindicandi, & similia, quæ transversos agunt homines, & sincerum corrumpunt iudicium. Nè timeatis improborum minas, quibus illi animos adolescentium ab officio solent absterre. Quam enim habent in vos potestatem? potius eum timeate, qui vester est Dominus, qui vitæ ac necis potestatem habet. Illius (inquam) tanti Principis timor vobis ob oculos semper observetur: incurretis (scio) in aliquot improborum ac dissolutorum odium; sed pluris sit vobis unius Patris vestri coelestis amor & charitas, quam omnes omnium hominum inimicitia. Estote semper memores verbi illius, quo Servator noster & summus præceptor suos discipulos ad constantiam hortabatur: Si vos (inquit) odit mundus. scitote, quod me prius odio habuerit. Vos igitur propter ipsum *Christum*, omnes flocci facite nebulonum minas, offensiones, inimicitias; dummodo gloriæ Dei possitis inservire fideliter. Hæc sunt, de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos esse existimavi, præter illa, quæ vos in aula hesternò die audivistis. *Primus Ob.* Maximas tibi gratias agimus, præceptor humanissime, & *Christum* precamur, ut sua dona tibi semper adaugeat. A te verò vehementer petimus, ut (si tibi molestum, non est) præscriptam des nobis hortationem tuam, quò illam inter nos quandoque relegentes memoriæ tenaciùs infigamus. P. Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem rem sanè honestissimam postulatis. *Primus Ob.* Optamus etiam à te (si placet) commentariolum scriptum habere de præcipuis officii nostri capitibus, ut simus certiores quid potissimùm sit nobis hac in re observandum. P. In ipso tempore de hoc admones,

& sic ego jampridem in animo habebam: sed me quotidie aliud ex alio impediuit. Dabo igitur ejusmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid observatorum publicorum officia pertinebit; id autem ex scriptis ex ipso archetypo meo, quod ideo servare volo, ut cæteris quoque tradere possim futuris observatoribus. Nunc redite in suum quisque auditorium. *Ob. Recta imus, præceptor.*

COLL. 7.

Clericus, Magister.

L Icétne, magister, ut ego & patruelis eamus domum? **M.** Quid cò? **C.** Ad nuptias consobrinæ. **M.** Quando est nuptura? **C.** Crastino die. **M.** Cur tam citò vultis ire? **C.** Ut mutemus vestimenta. **M.** Per me licet eatis: hâc tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. **C.** Quid si volet patruus ut expectemus repotia? **M.** Non detinebit vos, satis scio, dummodo dicatis ei quâ lege dimiserim. **D.** Verum fatebitur. **M.** Abite, & ab omni cavete intemperantia; faciteque ut *Luceat lux vestra coram hominibus, ut glorificetur vester ille cælestis Peter.* **C.** Itâ quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adjuvante.

COLL. 8.

Laurentius, Magister.

L Icétne exire, magister? **M.** Quæ tibi est exeundi causa? **L.** Ut quæram in foro aliquem ex nostratibus. **M.** Quid illud opus est? **L.** Mandavi illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. **M.** *Ubi panis deficit, omnia sunt illi venalia.* **L.** Istud vulgatum est apud nos proverbium. **M.** Imò ubique pervulgatum, adeo panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? **L.** Si tibi placet, magister, mei negotii occasionem amittam. **M.** Abi, & festina ante prandium redire. **L.** Dabo equidem operam.

COLL. 9.

Beatus, Præceptor.

L Icétne mihi exire unâ cum fratre? **P.** Quid causa est? **B.** Ut mater emat nobis caiceos; deinde ut tondetur forae-

forem adeamus. P. Quid eó? B. Refectum capillos. P. Quid nunc opus est? B. Ut cras (si Dominus permiserit) invisamus patrem. P. Ite, & matui è redite ad studium. Sed, heus pueri! adferre mihi à matre testimonium in crastinum diem, aut testem adducite. B. Deo iuvante, id curabo diligenter. Nunquid aliud vis, præceptor? P. Ut meis verbis matrem officiosè salutetis.

COLL. 10.

Albertus Præceptor.

P. Præceptor, licétne nobis ire ad tonsorem? P. Quid eó? A. Ut capillum tondeamus. P. Libenter quotidie exiretis sexies; quin expectate in crastinum diem, ut eatis unà cum cæteris. A. Atqui propter forum turba erit in tonsstrina. P. Quid tum? satis habebitis otii ad expectandum. Recipite vos ad studium. A. Ut libet, præceptor.

COLL. 11.

Bargius, Præceptor.

P. Præceptor, accersor à patre. P. Ubi is est? B. In diversorio. P. Quando venit? B. Advenit modò. P. Quis tibi tam citò nuntiavit? B. Misit ad me famulum. P. Ubi est? B. Præ foribus me expectat. P. Cur illum non intromisisti? B. Noluit intrare. P. Quid itá? B. Quia (ut ait) festinatione urgetur. P. Voca illum, ut paucis conveniam; deinde abi: sed cura ut quàm primùm huc adsis. B. Eo vocatum.

COLL. 12.

Ludimagister, Ruscinaus.

U. Bi est *Martinus*? R. Ivi ad forum. L. Quid eó? R. Emptum, ut dixit cingulum. L. Injussu meo exire non debuit; sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam? R. Dixit se horá secundá revertiurum, ut det nobis. L. Quid si fallat? R. Id non est moris ejus. L. Nisi ad horam adfu-erit, admone uxorem de vestra merenda: habet enim clavem alteram cellæ penuriaræ.

COLL. 13.

Præceptor, Scirroius.

D. Fmiror unde nunc venias? S. Demo redeo, præceptor. P. Cur iveras domum? S. Petiit merendam. P. Quam-

P. Quamobrem non attuleras? S. Mater erat occupata.
 P. Quid tum? debuisti exire injussu meo? S. Non debui,
 fateor. P. Quid igitur meruisti? S. Plagas accipere; sed
 ignosce mihi, quæso, præceptor. P. Cur non petivisti
 eundi potestatem? S. Quia non audebam te interpellare.
 P. Quid agebam? S. Tenebas libellum quendam, & le-
 gebas aliquid. P. Fieri potest; sed vos tamen sæpe me in-
 terpellatis ob rem leviozem: nunc igitur para te ad va-
 pulandum. S. Parce mihi, obsecro, præceptor. P. Sine ut
 prius cogitem aliquantisper. Agè, parco, tum quia ingenuè
 confiteris, tum quod satis studiosus mihi videris. S. Gra-
 tias ago maximas, præceptor humanissime.

COLL. 14.

Guilielmus, Ludimagister.

P. Præceptor, non restat mihi charta ad scribendum,
 visne dare codicem? L. Quem in usum? G. Partim ad
 colloquia, partim ad exemplaria. L. Retulisti in codicem
 tuum? G. Retuli. L. Ostende. G. Ecce tibi, præceptor.
 L. Quid istud? retulisti octodecim: vis ergò de majore?
 G. Si tibi placet. L. Pete à famulo; ac, ne dubitet, ostende
 illi tuum codicem, ut idem in suum referat. G. Audio.
 L. Audi item: cave abutaris chartâ, nè tibi pater graviter
 succenseat. G. Faxit deus, ut bene utar.

COLL. 15.

Grivetus, Ludimagister.

P. Præceptor, licétne prodire? L. Quamobrem? G. Ut
 emam cultellos mensarios. L. Ubi sunt, quos habebas?
 G. Reliqui domo. L. Quid ita? G. Quia jam obtusi erant
 & inutiles. L. Habesne pecuniam ad emendos alios?
 G. Mater dedit mihi. L. Quis erit adjutor ad emendum?
 G. Gerardus. L. Ite sanè, & cavete nè vobis imponatur.
 G. Cavebimus, Deo juvante. L. Omnes quidem juvat, sed
 eos potissimum, qui ad ejus honorem omnia referunt.

COLL. 16.

Vernetus, Ludimagister, Spatula.

P. Præceptor, licétne pauca? L. Loquere. V. Nos duo
 proponebamus, si tibi ita videretur, ire, dum cæteri
 ludunt,

ludunt foras ambulatum. L. Quò vultis exire? V. In proxima suburbana. L. Quid autem agetis ambulantes? S. Tractabimus colloquium aliquod. L. Sed de bonis & honestis rebus. S. Hæc temporis serenitas & tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honestum aliquod argumentum. L. Nunquam deest Dei laudanda materia, duntaxat veris ejus cultoribus. V. Nunquam profectò, sed ut ad propositum revertamur, permittis nobis, præceptor, extra urbem prodire? L. Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permetterem; præsertim cum pravi adolescentes me sæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, & maturè ad coenam revertimini.

COLL. 17.

Isaias, Ludimagister.

Præceptor, licetne prodire? L. Quò prodire cupis? I. Ad fartorem. L. Quid eo? I. Petitum femoralia. L. Jamne facta sunt? I. Sunt, opinor. L. Rectè opinor dicis, quia res incerta est. I. Atqui promiserat mihi in hunc diem. R. Quid si fallat? I. Nihil mirum fuerit. L. Nunc quoque verè loquutus es: nam rarò ad promissum tempus fidem præstant artifices. I. Viso tamen, præceptor, si mihi permittis. L. Nihil impedio. I. Nunquid vis præceptor? L. Imò, ut properes, nè desis prælectioni. I. Bene mones, abeo.

COLL. 18.

Cains, Præceptor.

Licetne prodire? P. Quò? C. Domum. P. Hemitam sæpe ire domum? C. Mater jusserat, ut ego & frater se adiremus hodie. P. Cujus rei gratià? C. Ut ancilla vestimenta nobis excuteret. P. Quid istud? Sûntne vobis pediculi? C. Et multi quidem. P. Cur uxorem meam non admonuistis? C. Non ausi sumus. P. Quasi verò illa sit usque adeò difficilis. Ancillam habet eà potissimùm gratià, ut vestram omnium curet munditiem: nec vos ignoratis illud; sed gaudetis matris invisendæ occasionem vobis dari.

Vos

Vos igitur manete; cras ego curabo, ut vobis excutiantur vestes. C. Sed mater objurgabit. P. Egomet eam placabo; quiescite.

COLL. 19.

Tornator, Ludimagister, Discipuli.

Praeceptor, licetne cras ire domum? L. Quid eo? T. Petatum panem. L. Non tibi restat? T. Restat quidem, sed parum admodum. L. Quid frater? estne tecum iturus? T. Jussit pater. L. Quando convenisti illum? T. Die *Fori*, cum venisset in hanc urbem. L. Ubi illum vidisti? T. Apud forum. L. Non mentiris? T. Non mentior. L. Unde probabis? T. Sunt ex condiscipulis, qui aderant. L. Qui tandem? T. Adsunt *Blasius* & *Audax*. L. Estne verum, pueri? D. Omnino verum. L. Qui scitis? D. Vidimus ejus patrem, audivimus ipsa verba. L. Si ita est, permitto ut eas domum cum fratre. D. Vale praceptor. L. Vos servet Dominus Deus. T. Idem tibi precamur ex animo. L. Sed heus! quando huc aderitis? T. Crastino die vesperi, Deo juvante. L. Cura, ut promissi memineris. T. Curabo. L. Scilicet, ut soles. T. Imò melius, spero. Nunquid vis? L. Ut verbis meis salutem dicas parentibus. T. Faciam libenter; iterum vale, praceptor. L. Vos quoque valete, & lento gradu ambulate, propter aestum solis. T. Ita facere solemus.

COLL. 20.

Magister, Villarianus.

Quid sibi vult, quod abfueris hic tota hebdomada? V. Opportuit me manere domi. M. Quamobrem? V. Ut matri adesset, quae aegrotabat. M. Quod illi officium praestabas? V. Saepius ei legebam. M. Quid legebas? V. Aliquid ex sacris literis. M. Sanctum istud & laudabile ministerium. Utinam sic omnes studerent verbo Dei! Sed quid? nihil agebas praeterea? V. Quoties opus erat, illi ministrabam cum ancilla. M. Haecine vera sunt omnino? A. Habeo testimonium. M. Profer illud. V. Ecce! M. Quis scripsit? V. Famulus noster, matris nomine. M. Agnoice ejus manum, quia saepe ab illo mihi attulisti. V. Licetne igitur

tur redire in sedem meam? M. Quidni liceat, cùm mihi
satisfeceris? V. Gratias ago, præceptor.

COLL. 21.

Lacerus, Hypodidascalus.

P præceptor, licetne mihi prodire? H. Quæ tibi est pro-
deundi causa? L. Est mihi eundum ad forum. H. Quid
eò? L. Ut emam corium. H. In quem usum? L. Ad cal-
ceorum soleas. H. Quis te adjuvabit in emptione? L. Qui-
dam oppidanus, cui hoc mandavit pater meus. H. Debue-
ras adire me cum cæteris, qui ad forum prodierunt. L. Oc-
cupatus eram. H. Qua in re? L. In scribendis ad patrem
litteris. H. Quando eas dabis? L. Hodie, si quem in foro
nostratium offendero. H. Abi; & memineris ad horam
solitam adesse. L. Meminero.

COLL. 22.

Arator, Ludimagister.

P præceptor, tuo permissu horâ primâ prodieram; nunc
redeo. L. Curasti negotium tuum? A. Curavi, gratia
Deo. L. Factum bene. Quota est hora? A. Instat secun-
da. L. Voca mihi famulum; deinde ito ad merendam cum
cæteris.

COLL. 23.

Eusebius, Præceptor.

P præceptor, visne mihi mutuò dare aliquantulum pecu-
niæ? P. Quid opus est tibi pecuniâ? E. Ut *Sylvio*
satisfaciam. P. Quantum debes illi? E. Assem cum se-
mis. P. Quo nomine? E. Qui scripsit mihi aliquot col-
loquia. P. Ostende. E. Vide, si placet. P. Adi hypo-
didascalum, dic ut det quantum petis. E. Gratias ago,
præceptor. P. Non est quod agas; sed refer in codicem
tuum. E. Quin jam retuli. P. Factum bene; ostende ipsi
hypodidascolo.

COLL. 24.

Blasius, Ludimagister.

Icetne mihi, præceptor, adire tutorem? L. Quæ te cau-
sa movet? B. Jussit ille, ut se hodie convenirem,
si liceret per otium. L. Quando jussit? B. Nūdiuster-
tius,

tius. L. Ubi illum vidisti? B. In area, quæ est è regione templi. L. At vide nè mentiaris. B. A me absit mendacium. Si vis dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant. L. Qui sunt illi? B. *Daniel & Corderius*: vísne ut eos accersam? L. Mane, ego illos conveniam. Sed dic quid eget tutor operâ tuâ? B. Ad aliquid scribendum. L. Quâ igitur horâ vis illum adire? B. Nunc, si tibi placet. L. Quando huc redibis? B. Cùm primùm me dimiserit. L. Nunc abi, atq; illi ex me dic salutē plurimam. B. Faciā libenter.

COLL. 25.

Scriba, Magister.

Præceptor, pater te invitat ad prandium, si tibi placet. M. Estne solus? S. Solus (opinor) præter domesticos. M. Excusa mes illi, jam enim aliunde invitatus eram. Age tamen illi mei verbis gratias. S. Nunquid vis aliud? M. Nihil, nisi ut maturē ad scholam redeas. S. Maturē, juvante Deo.

COLL. 26.

Gasper, Ludimagister.

Licetne prodire, præceptor? L. Quó? G. Primùm ad sartorem, deinde ad tonsorem. L. Cur ad sartorem? G. Ut curem tibialia reficienda. L. Sûntne lacerata? G. Addeò lacerata; ut vix induere possim. L. Cur ad tonsorem? G. Ut illi ostendam ulcus, quod mihi his diebus subortum est in femore. L. Detege, ut videam. G. Vide, quando ita placet. I. Est furunculus. G. Ità conjiciebam. L. Cùm aperueris tonfori, roga illum ut emplastrum ulceri aptum adhibear. G. Faciam quod luades. L. Sed nunquis est, qui tecum prodire velit? G. Imo *Johannes Fluvianus*. L. Quod habet negotium? G. Tonsorem quoque vult adire. L. Ite igitur unâ & redite similiter. G. Nunquid vis præterea? I. Ut matueris reditum, nè merendâ vestrâ multemini.

COLL. 27.

Franciscus, Ludimagister.

Præceptor, licetne nobis prodire? L. Estisne multi, qui prodire vultis? F. Ferme omnes. L. Quid hoc sibi vult? F. Est hodie mercatus; indè sit, ut ferè sibi quisque velit

velit aliquid emere. L. Nunc ego sum occupatior, quàm ut singulorum prodeundi causam possim cognoscere; adire igitur subdoctorem, qui cognoscat; & si vacat, vos deducat ipse. F. Gratiàs agimus, præceptor humanissime.

COLL. 28.

Magister, Theophilus.

Hodie igitur *Petrum* convenisti? T. Hodie. M. Ubi? T. In templo. M. Quotà horà? T. Octavà matutini. M. Nunquid rogasti quando sit rediturus scholam? T. Rogavi. M. Quid ille. T. *Nescio*, inquit. M. Deuisti illum ad reditum exhortari. T. Id ego feci & multis quidem verbis. M. Bene fecisti: sed quid ille respondit? T. Se adhuc à parte detineri ad fructus colligendos. M. Quid si ad ipsum patrem scribas de statu nostro scholastico? fortasse enim movebitur, ut filium citius remittat. T. Si tibi ità videtur, faciam, idque diligenter. M. Fac igitur primo quoque tempore; sed audi, scribe plenissimè, deinde literas tuas mihi ostende priusquam des perferendas. T. Sedulo faciam, præceptor.

COLL. 29.

Farrarius, Magister.

Præceptor, licetne mihi exire? M. Quò tibi eundum est? F. Ad tonsorem. M. Non est tibi aliud negotium? F. A tonsore, ire emptum ligulas; illinc me ad sutorem conferre. M. Cur ad sutorem? F. Ut uni ex calceis meis annectat corrigiam. M. Ista omnia quando confeceris? F. Intra horæ spatium, ut spero. M. Erunt multi fortasse in tōstrina expectantes. F. Fieri potest; sed si videro diutius mihi morandum illuc esse, expectabo in diem *Sabbati*. M. Estne alius, qui prodire velit? F. *Pontanus* ait se velle chartam emere. M. Scisne illi opus esse? F. Scio. M. Ite igitur una; curate diligenter suum uterq; negotium; nè sitis cessatores. F. Deo iuvante, cavebimus.

COLL. 30.

Carbonarius, Præceptor.

Licetne exire? P. Quò? C. Ad sartorem. P. Quid eò? C. Ut mihi tunicam facendam mediatur. P. Quare ri-

bi est materia? C. Niger pannus. P. Ubi est? C. In arca mea. P. Sartor autem quis tibi est? C. *Petrus Sylvius*. P. Estne peritus artifex? C. Sic audivi; & est notus patri meo, qui iussit, ut illum adirem. P. Ubi habitat? C. In *vico Xenodochii*. P. Non nimis longè est; cave discurras. C. Cavebo. P. Facile à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt. C. Avertat Deus ut unquam fallam.

COLL. 31.

Luterinus, Præceptor,

Præceptor, licetne pauca? P. Loquere quid velis. L. Cum interdum dicis alicui nostrum, *ubi est follis?* vel *Cedò follem*; non apparet utrùm *follis* sit masculini, an foeminini generis. P. Non apparet, fateor; quid rum? L. Unde igitur scire possumus? P. Cur me de hoc nunquam rogasti? L. Tam multa tam sæpe interrogamus, ut vereamur nè tibi molesti simus. P. Quasi verò istud unquam præ me feram; contrà, eò magis amo vos, quo me rogatis sæpius. Quid enim magis cupio, quam ut aliquando vos videam & optimos & doctissimos? L. Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. P. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus suâ bonitate utrisque bonam dedit voluntatem. L. Faxit ille ut hoc beneficio rectè semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic, quæso, cuius generis est *follis*? P. Masculini. L. At ego potius foeminini dixissem. P. Quamobrem? L. Quia tale est *pellis*, quod est in *Rudimentis* pro exemplo positum. P. Non abs re id conjiciebas. Nam *is* finita, quale est *pellis*, magna ex parte foeminini sunt. L. Non igitur omnia? P. *Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat.* *Follis* igitur sub exceptione cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia; ut *ignis*, *piscis*, *axis*, &c. L. Sed unde illa dignoscam? P. Facile cognoscas, cum perveneris ad *Grammaticæ* regulas. Sed interim *Latine* loquentes attentè observa, tæquæ ad eorum imitacionem diligenter accommoda. L. At istud longum est, præceptor. P. *Non sum nisi longo tempore præclara edificatus.* L. Expe-

L. Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. P. Ego verò istud unius diei spatio videre vellem. Sed quid agas? omnibus in rebus expectandum tempus est. Pater tuus, quia non didicit literas, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. L. Verum dicis; sed quid illi respondere possum, cum apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis? P. Docebo te inter cœnandum, nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam. L. Ignosce mihi, quæso, præceptor, quod te interpellaverim. P. Nihil me interpellasti, non enim occupatus eram. Præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? L. Tuo jure id poteras. P. Abi igitur.

COLL. 31.

Gastronovanus, Præceptor.

SALVUS sis, præceptor. P. Auspicatò advenis: quid nuntias? C. Orat te pater meus, ut animi causâ eamus unâ in hortos suos suburbanos. P. Ad eam rem nos invitat serenitas, & nunc sumus feriati. Sed quid illic aspectu jucundum videbimus? C. Varias & pulchras arbores cum suis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. P. Nihil est illis rebus hoc tempore jucundius. C. Ea est Dei erga nos beneficentia. P. Quam quidem assiduus laudibus prosequi debemus. C. Sed vereor ne patri in mora simus. P. Tantisper expecta dum togam muto, ut sim ad ambulandum expeditior. Im paratus sum; nunc eamus. Sed estne domi pater? C. Præ foribus nos expectat. P. Bene res habet, vide ut eum decenter salutes. C. De hoc, te docente, sæpe admoniti fuimus.

COLL. 32.

David, Ludimagister.

PATER meus tibi salutē plurimā dicit. L. Ain'tu? quando rure rediit? D. Heri tantum. L. Ut valet? D. Optimè. L. Mater verò ubi est? D. Adhuc est in Gallia. L. Ubi in Gallia? D. Aureliæ. L. De illa quid auditi? D. Esse bonâ valetudine præditam, Dei beneficio. I. Dominus Deus

conservet eam. D. Ità precor. L. Dic vicissim patri salutem plurimam verbis meis. D. Faciam sedulò.

COLL. 34.

Bachodus, Ludimagister.

Præceptor, licetne pauca? L. Dic liberè. B. Cur non dicimus *hic arbor*, sicut *hic labor*? Item cur genitivum *arboris* non proferimus penultimà longà, ut fere in cæteris nominibus terminationis ejusdem? L. Quia loquendi usus aliter probavit. Nec enim ubique locum habet analogia; sed, ubi ea deficit, sequendus est eorum usus, qui rectè & purè loquuti sunt. Nam ipsa *Latinitas* usu & auctoritate magis quàm ratione constat. B. Da igitur auctoritatem de nomine *arbor*. L. *Arboris exese truncus*, apud *Virgilium*. Nonne hæc manifestè vides & genus & accentum? B. Video, præceptor. Sed suntne alia eodem accentu? L. Inprimis *Græca* omnia, ut *Castor*, *Castoris*; sic *Hector*, *Nestor*, & similia. Item hæc duo neutrius generis, *aquor*, *aquoris*; *memor*, *marmoris*. Sunt & adjectiva quædam, ut *memor*, *marmoris*, & ex eo compositum *immemor*. Talia quoque sunt ex *deus* & *corpus* composita, ut *indecor*, *indecoris*; *tricorpus*, *tricorporis*. Sed hæc apud Grammaticos annotata faciliè per te invenies. Nam ista ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quòd hæc ipsa, quæ tuo labore & diligentia inveneris, firmiore tenebis memorià. B. Ago tibi gratias, humanissime præceptor, quòd me tantà humanitate non solùm doces, sed etiam admones. L. Bene facis; sed interim volo memineris, soli Deo acceptum referre quicquid boni ex labore meo in te proficiscitur. Frustrà enim docendo laboramus, nisi laboribus nostris divinus favor accesserit. Nôsti istud Apostoli; *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed, qui dat incrementum, Deus*? B. Essemus profectò plumbo stupidiore, si ista ignoraremus, quæ nobis tam sæpe inculcas, tamque diligenter. L. Tanto diligentius vos oportet tum meminisse tum recordari. B. Sed jam tempus est, ut ad quotidianum pensum te referas. Ego verò interea me abdo in musæolum,

COLL. 35.

Præceptor, Olivarius.

Dic *Latine*, *A book*. O. *Liber*. P. *Liber*, *cujus generis*? O. *Masculini*. P. *Qui scis*? O. *Ex bene loquendi usu & consuetudine*. P. *Ostende usum*. O. *Nam quotidie loquentes, sic dicimus, Hic liber cujus est?* Dicimus item sæpenumero *Liber meus, liber tuus, bonus liber*, & similia. P. *Bene respondisti*; sed *quis loquendi usum te docuit*? O. *Tu ipse, præceptor*. P. *Ergone tenes omnem usum linguæ Latine?* O. *Si tenerem, non essem discipulus*. P. *Quid igitur*? O. *Magister fortasse*. P. *Abi, responso tuo contentus sum*. O. *Gaudeo sanè*. P. *Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mentem bonam*. O. *Utinam semper agnoscam ejus in me beneficia!* P. *Utinam ille favore suo tua studia prosequatur!* *Quid hoc sibi vult, Olivari?* O. *Quod mihi bene precaris*. P. *Ergò tu quoque memento bene ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiscipulis tuis*. O. *Meminero, præceptor*. P. *Addendum fuerat, Deo juvante*. O. *Oblitus sum, fateor*.

COLL. 36.

Ludimagister, Daniel.

At *tende, Daniel, ut discas Latina bene Anglicè vertere*. D. *Attendo, præceptor*. L. *At diligenter*. D. *Imò diligentissimè, & ex animo*. L. *Bene facis*. D. *Propone igitur mihi Latina, ut nobis interdum soles*. L. *Quid opus est?* D. *What is needful*. L. *Gallina*. D. *To an hen*. L. *Ut*. D. *That*. L. *Illa*. D. *She*. L. *Sit*. D. *Maybe*. L. *Bona*. D. *Good*. Rectè vertisti. Nunc ad singulas partes hujus orationis responde nominatim. D. *Respondebo quoad potero, dummodo mihi præieris*. L. *Quid*. D. *Est nomen*. L. *Opus*. D. *Nomen*. L. *Est*. D. *Verbum*. L. *Gallina*. D. *Nomen*. L. *Ut*. D. *Conjunctio, in hoc loco*. L. *Illa*. D. *Pronomen*. L. *Sit*. D. *Verbum*. L. *Bona*. D. *Nomen*. L. *Agè, dicamus iterum, ut singula paulò plenius intelligas*. D. *Quid nunc respondebo?* L. *Indica breviter singularum partium declinatum, ut vos docere soleo*. D. *Præito igitur ut cœpisti*. L. *Quid*. D. *Quid, cujus, nomen substantivum anomalum*.

malum. L. *Opus*. D. *Hoc opus, operis, ut hoc onus, oneris.* L. *Falleris, Daniel.* D. Quid ita? L. Quia *opus* hic est adjectivum. D. Eho, adjectivum! quomodo declinatur? L. Est indeclinabile. D. Me miserum! nunquam istud audieram. L. Addendum fuit, *quod sciam, vel quod meminerim.* D. Quamobrem? L. Quia fortasse audieras, sed memineras malé. D. Fieri potest; sed perge (quæso) me docere. Quid *Anglicè* significat istud nomen. L. Non solet *Anglicè* verti, nisi junctum cum verbo *Sum, es*. D. Da exemplum. L. Quotidie in ore habes exempla. D. Nunc mihi non occurrunt. L. Nonne soles dicere, & audire ex condiscipulis, *Opus est mihi charta, atramento, pecuniâ, & similia?* D. Sæpe dico, fateor, & sæpe audio; parùm adverto. L. Nunc igitur advertè, & manda memoriæ. *Opus est mihi pecuniâ ad libros emendos, I have need of money to buy books; vel sic, I want money; vel, I have to do with*. D. Da item aliud exemplum, quæso. L. *Opus est tibi virgis, ut tua expellatur pigritia, Thou hast need of rods, that thy sloth may be driven away.* D. Fateor equidem, præceptor, sed Deus (ut spero) mei miserebitur. L. Omnium miseretur Deus, qui piè illum invocant. Sed de nomine *Opus* jam satis multa, quod ad vos attinet: ad cætera redeo. *Est, D. Sum, es, esse, verbum anomalum.* L. *Gallina.* D. *Gallina, gallina, ut mensa mensa.* L. *Ut, D.* Non declinatur, quia est conjunctio; *Anglicè, That, to the end that, for that.* L. *illa.* D. Ille generis masculini; *illa*, foeminini; *illud*, neutrius. L. Declina in foeminio. D. *illa, illius, illi &c.* L. *Sit.* D. Jam dictum est. L. *Bona.* D. *Bonus*, generis masculini; *bona*, foeminini; *bonum*, neutrius, nomen adjectivum. L. Confer ad exemplum. D. *fustus, iustus, iustum: bonus, bona, bonum.* L. Nunc mutuo vos interrogate, ut plenius omnia tractetis.

COLL. 37.

Blunderius, Hypodidascalus.

PRæceptor H. Quid vis? B. Licetne mihi ire domum?
 H. Cur ante horam? B. Pater iussit ut nunc adirem.
 H. Quid eget opera tuâ? B. Vult me in villam mittere. H.
 Quid eô? B. Petikum uvas, & eadē operâ nuntiātū aliquid
 villico

villico nostro. H. Quid si fallis? B. Adferam testimonium ut soleo. H. Quando redibis? B. Hora primâ, ut spero. H. Quâ tam citô? B. Villa nostra non longè hinc est. H. Ito sanè.

COLL. 38.

D. H.

Præceptor, placétne audire excusationem meam?
H. Quando abfuiſti? B. Hesterno die. H. Quorâ horâ?
D. Primâ. H. Quæ fuit cauſa? D. Accerſitus fui. H. A quo?
D. A partē. H. Quis tibi nuntiavit? D. Famulus noſter.
H. Cur me non adivit? D. Quia dicebat ille ſe urgeri feſtinatione. H. Sûntne tibi teſtes? D. Adſunt, præceptor.
H. Abi, ſede in loco tuo; ego interim eos interrogabo.

COLL. 39.

Hypodidaſcalus, Michael.

Cur non veniſti citiùs? M. Expectabam fratrem.
H. Ubi eſt? M. Reſtitit in foro. H. Cur eum non ad-
duxiſti? M. Volebat emere atramentum. H. Imô pyra,
mala, aut aliquid è cæteris fructibus. M. Nefcio, tamen
illud dicebat. H. Cùm ſitis fratres, cur non habetis domi
commune atramentum in ampulla? M. Frater nihil vult
habere commune mecum. H. Vult igitur omnia ſibi pro-
pria? M. Illud eſt. H. Admone me, cùm venerit, ego il-
lum docebo quid ſit fraternitas. M. Faciam, præceptor.
H. Abi in locum tuum.

COLL. 40.

D. O.

Licétne abeſſe horâ ſecundâ? O. Quid habes negotiî?
D. Pater eget operâ meâ. O. Qua in re? D. Ut ſibi ali-
quid ſcribam. O. Sed interim non reddes quæ præſcripta
ſunt vobis. D. Jam edidici. O. O factum bene! D. Pla-
cétne tibi audire me? O. Cras audiam, cùm licebit per-
otium. D. Permittiſne igitur ut abſim, præceptor? O. Agé.
permitto; ſed itâ ut craſtino die ſcriptum adferas testi-
monium. D. Ego ſemper tibi adfero aut à patre ſcriptum, aut
à noſtro famulo, patris nomine. O. Reſtè facit pater. Sunt
enim multî, qui me paſcunt mendaciis. Nunc abi, & patri
dic ſalutem verbis meis. D. Faciam, præceptor.

COLL.

COLL. 41.

Magister, Caperonus.

Heus! *Caperone*, C. Hem! præceptor. M. Quid flet frater tuus! C. Ægrotat. M. Quis scis? C. Satis apparet. M. Quo signo? C. Quia vomuit. M. Quid illi dolet? C. Caput & stomachus, ut dicit. M. Cur non recepit se domum? C. Non ausus est. M. Tu verò non audebas me admonere? Agè, duc illum tu ipse domum usque, & matri narra diligenter ut ille se habeat. Propera; quid cessas? duc eum lento gradu. C. Ducam, Præceptor.

COLL. 42.

Hypodidasculus, Tiliacus.

Heus! *Tiliace*, sequere me in cubiculum; est quod ego te seorsum monere velim. T. Adsum, præceptor. H. Nunquàmne maturè in scholam venies! T. Non possum venire citiùs. H. Semper istud dices: quid impedit? T. Nemo est domi nostræ qui me experget faciat. H. Nemo? T. Prorsus nemo. H. Non habetis ancillam? T. Habemus quidem, sed non curat me excitare. H. Imò, tu (ut opinor) non curas surgere; nonne verum dico? quid taces? responde nunc tandem aliquid. T. Me miserum! quid agam? H. Nihil est quod verearis, fatere verum. T. Quid si confessus ero? H. Ego tibi ignoscam, crede mihi. T. Ah pudet. H. Nè pudeat verum fateri, quæso, alioqui vapulabis. Pergin' tacere? Heus observator, vise ad matrem ejus & roga. T. Nè mittas, oro præceptor, dicam tibi rem omnem, nihil reticebo. H. Agè, esto animo bono. T. Sic est profectò, ut dixisti. H. Non satis istud est: volo audire sigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum sese res habeat. T. Cum venit ancilla me excitatum primum nihil respondeo, quasi serio dormiam; deinde, si magis urgeat, attollo ægre caput, sedeo in lecto, thoracem injicio humeris quasi statim surrecturus. H. Quàm pulchrè narras! Ità me Deus amet, nunc te magis amo quàm unquam. Perge. T. Quamprimum egressa est ancilla cubiculo, tum ego reclino caput in pulvinum, ac demitto pedes. H. Etiamne redormis? T. Ego verò redormio bene placidèque.

H. Quam-

H. Quamdiu ? T. Donec ancilla secundò veniat. H. Cùm redit, quid tibi dicit ? T. Exclamat, vociferatur, insanit. H. Quibus utitur verbis ? T. Hem ! nebulo (inquit) quando eris in schola ? Ego dicam præceptori tuo, ut te bene verberet ? tu nunquam vis surgere nisi bis aut ter excitatus fueris. H. Bonâ fide promittis facturum te posthac officium ? T. Si unquam recidero, causam non dico quin palam cædar virgis, idque acerbissimè. H. Bellè quidem promittis ; sed quomodo præstabis promissâ ? T. Adjuvante Domino Deo. H. Quâ ratione flectes illum ? T. Fide & assiduis precibus. H. Alioqui nihil possis obtinere. T. Credo equidem. H. Non satis est credere, nisi cures efficere diligenter. T. Curabo pro viribus, ac dies noctesque id unum meditabor. H. Optimè loqueris, dum tamen memor esse pergas. T. Quomodo possem oblivisci ? Nunquam desinunt istud monere concionatores ; tu verò ferè quotidie ad id nos hortaris, & bene facis, præceptor, quia omnes sumus valde negligentes, sed ego primus omnium. H. Da igitur operam, ut tu omnium primus mores istos mutes, ac memento præcipuè semper verax esse. T. Faxit Deus, ut nunquam mentiar. H. O quàm felix esses. T. Satis in præsentia felix ero, si tantùm me absolveris. H. Faciam quod tibi sum pollicitus ; sed eâ lege, ut promissâ tui memineris, & re ipsâ præstes, quemadmodum nunc mihi recitasti. T. Quid igitur restat, quò minùs abeam liber ? H. Imò aliquid restat ; mane & audi etiam nunc. T. Quamdiu voles, præceptor. H. Inter cætera, excutias oportet istâ pigritiam, quæ te in lecto detinere solet. *Non enim decet studiosum adolescentem somniculosum & inertem esse, sed alacrem & expervectum, cujusmodi vides aliquos ex condiscipulis.* Non tenes memoriâ divinum Petri Apostoli præceptum ? T. Quid illud est ? H. *Sobrii (inquit) estote, & vigilate.* T. O quoties audieram ! sed (proh dolor !) nunquam usurpavi. H. Fac ut studiosè usurpes in posterum, neque illud solùm, sed etiam cætera bene vivendi præcepta, quæ toties audivisti. Quod quidem si diligenter feceris, tibi imprimis bene consultes, jucundus eris parentibus,

tibus & mihi, & condiscipulis tuis; denique (id quod est præcipuum) charus eris Deo, qui studia in gloriam sui nominis magis indies promovebit. T. O quantum fructum sentio ex ista admonitione tua! H. Vehementer sanè gaudeo, & tuâ & condiscipulorum causâ. T. Quid si nar-
ras illis meam poenitentiam? H. Ego verò narrabo primo quoque tempore, ut exemplo tuo discant nihil esse acceptius Deo quàm culpam agnoscere, & ad frugem bonam redire. Vale, fili, & adesto horâ tertiâ in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, amantissime præceptor.

COLLOQUIORUM
SCHOLASTICORUM
LIBER IV.

Paulò graviora continens, præsertim in moribus
& Christianâ doctrinâ.

COLLOQ. I.

Frysius, Samuel.

O Bsecro te, *Samuel*, da mihi operam paulisper. S. Quid istud est? F. Nescio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malè. S. In utrum oculum incidit? F. In dextrum. S. Vis inspiciam? F. Inspice, amabò te. S. Aperi quantum potes, ac tene immobilem. F. Non queo à nictu continere. S. Mane, egomet tenebo sinistrâ manu. F. Ecquid vides? S. Video aliquid minutum. F. Exime, quaeso, si potes. S. Quin jam exemi. F. O factum bene! quid est? S. Cerne tu ipse. F. Est mica pulveris. S. Et quidem usque adeò pusilla, ut vix cerni possit. F. Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. S. Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius esse dicitur. Indè etiam fit, ut experiamur nihil esse nobis charius. F. Hoc Deus approbat, cùm de sua in nobis charitate loquens apud *Zachariam*,
(2. cap.)

(2. cap.) sic ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* S. O immensam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet ! F. Non mihi rubet oculus ? S. Aliquantulum : nempe quia fricuisti. F. Credin' tu mihi adhuc dolere ? S. Quidni credam, qui toties talem molestiam sum expertus ? F. *Experientia est rerum magistra.* S. Ità vulgò dicitur. F. Quid pretii dabo isti medico pro labore ? S. Quantum pacti sumus. F. Brevis est conclusio, ergò nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam ; atque utinam detur referendi locus ! S. Quin potiùs avertat Deus. F. Bene correxisti ; dixeram imprudenter, at sine dolo. S. Sic accipi ; sed interim joculari licet, præsertim ut in *Latina* lingua nos exerceamus. F. Faxit Dominus Deus, ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius referantur. S. Faxit, precor.

COLL. 2.

Alexander, Carolus.

Ecce ! reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. C. Non est quòd agas : sed tu satisne usus eras ? A. Satìs diu usum concessisti, quæ tua est humanitas. C. Quoties opus erit, quæso nè parcas rebus meis. A. Non parcam, quando ità jubes. C. Pergratum mihi feceris. A. Gratiam habeo maximam ; tu verò nostris utere si quis usus fuerit. C. Non est quòd moneas ; satis meâ sponte sum impudens. A. Imò verecundus nimis. C. Esto, aliquando tamen senties. A. Ità velim ; bene vale. C. Te servet Dominus Deus.

COLL. 3.

Claudius, Quintinus.

Cur diligenter audire debemus Evangelium ? Q. Ut discamus Deum colere ex voluntate ejus. C. Nihil aliud respondes ? Q. Quid responderem ? Nihil enim scio præterea. C. Nonne etiam ut sobriè & justè vivamus ? Q. Declara mihi illa duo adverbia, quæso. C. *Sobriè*, i. e. continenter : *justè*, i. e. in justitia ; nempe, ut suum cuique tribuamus. Ità fit, ut *sobriè* ad vitam cujusque privatam pertineat ; *justè* autem ad charitatem, quam proximo debe-

debemus. Q. Sed audi, mi *Claudi*; nonne cultus Dei omnia illa complectitur? C. Probè sentis, *Quintine*: sed volui experiri, an responſionem tuam rectè intelligeres. Q. Bene feciſti. Nam de ſincero verbi divini intellectu nihil nimis dici poteſt. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem: ſed nos hora ipſa admonet, ut diſcedamus.

COLL. 4.

Obſervator, Baptiſta.

Frater tuus ſemper in concione aut garrir, aut ineptit, aut aliquem incitat; ex quo fit, ut ſæpe notandus ſit, deinde vapulet. B. Quid vis faciam? O. Cur non ſæpe mones? B. Nunquam deſiſto monere. O. Perge, precor. B. Nihil eſt quod mihi preceris: nunquam ceſſabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte ſe correxerit. O. Sic uſurpabis *Catonis* præceptum. *Quando mones aliquem*; nōſti cætera. B. Sed oro te, mi *Nicolae*, ut quoties eum notaveris, id mihi remunties. O. Nunquam finis eſſet, adeò frequens eſt nomen ejus in meis commentariolis. B. Saltem fac me ſemel certiozem, cū primū commiſerit, quo ſit accuſandus; tum ego dicam patri, cujus verba magis timet quàm verbera. O. Iſtud non eſt parvum bonæ indolis argumentum. B. Ità ſpero quidem. Facies igitur quod rogo? Ego verò, atque libens.

COLL. 5.

Caſtrenſis, Richardus.

Quid conſilii tractabas nōdò cum præceptore? R. Si ſcire cupis, illum percontare. C. Cur me celas? R. Ut nè palàm facias. C. Non ideo (crede mihi) te rogo, ut id proferam: quid enim proficerem? R. Quamobrem igitur tam cupidè rogas? C. Nimirum, ut mecum tacitus gaudeam, ſi quid boni audieris. R. Itane paratus advenis, ut à me extorqueas quod mihi uni, idque à præceptore, creditum eſt? C. Quod mihi dixeris, ſurdo & muto dictum puta. R. Egone tergum meum in fidem tuam committam? C. Id proſectò potes, & quidem ſine periculo. R. Nunquam dices ſat commodè, ut iſtud mihi perſuadeas. C. Dabo fi-
dem

dem me taciturnum. R. Etiam si ter quaterve sanctissimè juraveris, *Non prodam*. Proinde tu desine percontari. C. Hem! Ubi est illa nostra amicitia? R. Nescis illud dictum Sapientis, *Quod taciturnum esse vis, nemini dixeris*? C. Audivi aliquoties; sed quod amico dictum sit, nemini dictum videtur. Est enim amicus quasi alter idem. R. Eadem tibi dicet qui scire ex te volet, & item alius, qui ex illo; atque ità ad aures omanium perveniet. Itaque si me tibi posthac vis amicum esse, me missum facito. C. Non sum Imperator, ut te missum faciam. R. Pergin' molestus esse? C. Abire malim, quam tibi molestiam exhibere.

COLL. 6.

D. N.

Q Uando vis adire domum? N. Nescio. Ubi Deo visum fuerit. Id enim pendet ex voluntate ejus, non meà. D. Quid si te accersat pater? N. Tunc intelligam Deum sic velle, ideòque parebo. D. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? N. De hoc non est meum disputare, sed, ut confido, pater non temerè me accerset. D. Ego quoque non aliter sentio; sed volui tantisper tecum fabulari. N. Gaudeo hunc nostrum sermonem non fuisse fabulosum. D. Utinam in scholis frequentiores essent sermones ejusmodi! N. Tum erunt, cùm Deus ipse puerorum animos timore sui affecerit. D. Ergò precemur eum, ut id brevi contingat.

COLL. 7.

Antonius, Hieremias.

Q Uâ pecuniâ emisti librum istum? H. Quâ censeres, nisi mea? A. Miror unde habueris. H. Quid miraris? An tibi dedeo reddere rationem? A. Egòne exigo? H. Videris exigere. A. Non exigo, inquam, sed sic solemus inter nos familiariter & liberè fabulari, ut *Latine* semper condiscamus aliquid. H. Ea res, fateor, plurimùm conferit nobis ad *Latine* loquendi facultatem. Sed *nemo est tam lenis, quin interdum subirascat*. A. Est ut dicis; sed est brevis puerorum ira. H. Quod autem de pecunia rogabas, eam à patreacceperam. A. Quando venerat? H. Abhinc octo dies.

dies. A. Miror quòd eum non viderim. H. Non est quod mireris. A. Quid ità? H. Quia vix sesquihoram hìc moratus est. Cum enim de equo descendisset, meque paucis esset alloquutus, *Ascendamus*, inquit, *in tuum cubiculum, ut tecum liberiùs colloquar.* A. Sed, antequam narres cætera, velim scire quid sibi vellet adventus ejus tam inopinatus. H. Falso quodam rumore (ut fit) audierat me ægrotum esse. A. Quid ille, cùm præter spem te valentem invenit? H. Mirificè affectus est gaudio. A. Quis dubitat? H. Præterea, Deo optimo maximo maximas egit gratias. A. Libenter hæc audio; perge quæso. H. Tunc me de valetudine percontatur, unà precatur, non sine gratiarum actione; tandem quærit ecquid mihi opus sit. *Opus (inquam) Pater. Quà (inquit) re eges? Liber (inquam) decem assium.* Tum ille promit ex marsupio decussem, tum mihi in manum dat: & *vale* dicto, statim conscendit equum, atque abit. A. Cur tibi plus dedit quàm petiveras? H. Istud ineptè quæris. Scilicet, ità lætus erat, quia me, præter spem, bene sanum offenderat; quòd si vel coronatum petivissem, tam facile dedisset mihi. A. O quantum debes illi summo Patri, qui tibi adeò bonum patrem dederit! H. Nè cogitari quidem potest quantum debeam. Nam etiamsi malum dedisset, deberem tamen non parùm. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? A. Jam instat hora tertia. H. Parata sunt mihi omnia. A. Mihi quoque. H. Eamus ergò in auditorium.

COL. 8.

Senerius, Villaticus.

UBi nunc est frater tuus natu maximus? V. Ivit in militiam. S. Quid ais? in militiam? V. Sic res est. S. Sic ergò valedixit literis? V. Jam pridem literarum satietas eum ceperat. S. Quid ità? V. Nescio, nisi quia volebat liberiùs vivere. S. Quomodo permisit pater? V. Quid? putas permisisse? patre absente, matre invità, profectus est. S. O miserum adolescentem! V. Imò verò miserrimum. S. Quid faciet? V. Id quod cæteri, qui sequuntur illud vitæ genus:

genus : nempe, spoliabit, rapier, ludet aleâ, potabit, scor-
tabitur. S. Estne isthâc militum vita ? V. Omnino. S. Un-
de scis istud ? V. Audiui nuper ex patre, cum cœnare-
mus. S. Quorsum narrabat talia ? V. Docebat nos nihil esse
certius quàm Deum timere, qui custodit parvulos, eosq;
in viam rectam paulatim inducit. S. Et præceptor ipse no-
ster de his rebus sæpe nos admonet. V. Tantò magis debe-
mus esse solliciti, ut parentes charos habeamus & præce-
ptores, quorum opéra Deus ad nostram institutionem uti-
tur. S. Utinam utrisque præsternus quod ipse nobis in sua
lege præcepit ! V. Ità faxit ille. S. Faxit, precor.

COLL. 9.

Lucas, Orosius.

AUDIO fratrem tuum jam rediisse ex *Germania*. O. Sic
est. L. Solusne rediit ? O. Non ompino. L. Quis
igitur cum illo ? O. Quidam civis hujus oppidi, qui fere
biennium illuc habitaverat. L. Cur iverat frater ? O. Mis-
sus illuc fuerat à patre, ut *Germanicè* disceret loqui.
L. Quam igitur ob rem non fuit illuc diutius ? O. Jam non
poterat ferre matris desiderium. L. O tenellum ado-
lescentem ! quorum agit annum ? O. Septimum deci-
mum, si rectè mater meminit, ex qua id audiui sæpe. L. A-
gè, quo vultu à patre acceptus est ejus adventus ? O. Rogas ?
pater non sustinebat aspicere : quinetiam nec salutatio-
ne dignatus, nec alloquio, jussit eum abire & conspectu.
L. Quid præterea ? O. Nisi mater cum lacrymis inter-
cessisset, jubebat apparitorem accersi, qui miserum in
carcerem conjiceret. L. Atqui non poterat injussu Magi-
stratus. O. Nescio ; tamen conabatur. L. Quid postea fa-
ctum est ? Cubuérne domi vestræ ? O. Minime verò. L. Ubi
igitur ? O. Sororis meæ virum nostin' ? L. Tanquam di-
gitos. O. Eò missus est à matre, dum patris ira deservescer-
et. L. Quid tandem accidit ? O. Egit mater cum propin-
quis & amicis nostris, ut iratum patrem mitigarent. L. Sic
igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit ? O. Id non
fuit magni negotii. Jam enim patrem cœperat poenitere,
quod

quòd sic excanduisset, quòdque tam graviter accepisset filium. L. Nempe *dies ejus iram lenierat*. O. Eà tamen lege recepit illum, ut promitteret se in *Germanium* rediturum statim à vindemia. L. Vide quàm ineptus sit iste in matres nostras affectus. O. Atqui ipsæ matres sunt in causa: cur enim adeò tenere nos adamant? L. Naturam cogere difficile est. O. In hanc sententiam tenésne versum ex *Horatio*? L. *Naturam expellas furcâ licet, usq; recurret*. O. Sed quid hoc? dum fabulamur, à lusu cessatum est. L. Nihil inde nobis accidit mali: ad disputationes conveniamus jam.

COLL. 10.

Conradus, Linus.

Ubi fuisti hodie post prandium? L. In horto præceptoris. C. Quid illuc iveras? L. Ille me miserat petitem olerâ. C. Quæ tandem olerâ collegisti? L. Vix enumerare possum omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed cur illud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. L. Pulchra est exercitatio; præsertim cum aliquid nobis suppetat otii. Audi igitur; collegi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, satureiam. C. Herbæ sunt olentes, quas adhuc numerâsti. L. Sic institueram memoriæ gratiâ. C. Perge porrò. L. Paucæ quædam restant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portulacâ; plures non occurrunt. C. Quæ potuisti tot meminisse? L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Nôram, alioquin eum interrogâsem. C. Atqui ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonstrabo, cum licebit nobis in hortum ire. C. Multumne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de singulis quantum? L. Nimis es curiosus; quid vis? De singulis attuli quantum opus fuit. C. Tamen curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas: Scin' tu in quem usum præceptor tot olerum genera curaret apparanda? L. Partim ut jûs benè condi-

retur

retur, partim ut minuta ex oleribus fieret. C. Quam bene consulebat nobis? L. Optime; sed tamen ea non erat causa præcipua. C. Quanam igitur? L. Legistine unquam *Moretum Virgiliti*? C. Carthen quidem legi: sed moretum nunquam edi; nec vidi, quod sciam. L. At videbis, spero: nam præceptor uxorem docuit conficere, & illa confecit ex ejus præcepto. C. An apponetur nobis aliquid in coenam boni? L. Saltem jus carnum pingue, bene conditum, carnes optimæ, & minuta ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omnia vidi in culina cum jussus essem adjuvare, præcipue in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretum? non saltem gustabimus? L. Imò dabitur nobis, nam confectum est quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate; quam carnes ipsæ, aut pisciculi. L. Optarem profecto servari carnes in hyemem, ut tota æstate olera & fructus esiraremus. C. Acqui (ut accepi) ista minùs aliunt. L. Id ego audiivi aliquoties; sed quid opus est tanto studiosis alimento? C. Non tanto fateor; si tamen parentes nos viderent palidos & macilentos; statim ejus rei culpam assignarent præceptori: nonne sic est? L. Non est dubium; sed quid agas? ferè parentes (præcipue matres) nobis indulgent nimium. C. Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libenter frueris. L. Quasi verò tu minùs. C. Nè mentiar, quod tibi ascribo, in me quoque frequenter experior. L. Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitiis, immutare; tantum caveamus eorum abuti benevolentia: sed imprimis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens audio; sed nos hora vocat. L. Agè, finem imponamus.

COLL. II.

Norileus, Dotheus.

Unde redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quaeso; ferè nova res est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur mihi. D. Non falleris, opinor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt

lanii appendere vitulinam. M. Cur non ? D. Propter novitatem. M. Vide astutiam : scilicet quisque vendit quàm potest carissimè. D. Rem acu tetigisti. M. Quantum putas pendere ? D. Duas libras & paulò ampliùs. M. Quanti emisisti ? D. Agè, divina. M. Non sum divinus. D. Atqui multi divinant, qui tamen divini non sunt. M. Fieri potest ; sed ex quibusdam conjecturis : alioqui divinatio vetita est in divinis literis. D. Divina igitur ex conjectura. M. Emisisti totum duobus assibus. D. Paulò minoris. M. Quanti ergo ? D. Tenta iterum. M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutius torqueri de nihilo. M. Dic igitur sodes. D. Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus. M. Profectò fortuna tibi pulchrè favit. D. Quam mihi fortunam narras ? M. Hic mos est loquendi. D. Mos (ut dicitur) tyrannus est pessimus. Atque utinam bonos mores tam studiosè coleremus, quàm obstinatè retinemus malos ! M. Tunc meliùs se haberent omnia. Nos igitur fortunam istam *Ethnicis & impiis relinquamus. Fortuna nihil est : solus est Deus, qui favet nobis, solus est adjutor & protector noster.* M. Istud quidem certò scio, fideliter credo, & verè confiteor : sed quid agas ? *Sape labitur lingua, nihil mali cogitante anima.* D. Oportebat te illud meminisse, Ne lingua præcurrat mentem. M. Istud quidem didicimus è septem sapientium dictis ; sed non semper occurrunt ejusmodi pulchrè dicta ; licèt ea mandaverimus memoriæ. D. Tantò igitur magis illa est exercenda, ut nobis cum opus est, suppetat. M. Isto tuo admonitu, discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signum dari ; desinamus.

COLL. 12.

Hærus Famulus.

Fuistine hodie in foro ? F. Fui. H. Quanti ? Post cionem sacram. H. Quid emisisti nobis ? F. Ferè nihil. H. Quid autem ? F. Butyrum. H. Quanti ? F. Quadrante. H. Tantillum ? F. Non ausus sum amplius emere. H. Quid timebas ? F. Ne bonum esset. H. Satis prudenter factum. F. Cur istud dicis, here ? H. Quia malim te esse hac in re timidior, quam audacior. Sed nunquid emisisti præterea ?

terea ? F. Nihil. H. Ehol nihilne ? F. Nihil prorsus. H. Vah, quàm parcè nobis opsonatus es ! F. Quid aliud emere potuissèm ? H. Quasi nescias quibus cibis oblectari soleam. N. Scio te amare caseum molliusculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis ; cur ergò non emebas ? F. Caseus ipse carior erat pro nostra pecuniola. H. Quid fructus ? F. Alii erant non satis maturi, de aliis ego dubitabam essèntne boni. H. Miser, non poteras gustare ? F. At qui istæ mulieres nihil gustare permittunt, nisi te empturum affirmès. H. Nihil mirum ; multi enim gustarent animi tantùm gratiã. Tu igitur esto aliàs prudentior. F. Quomodo ? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. F. Quid tum præterea ? H. Si tibi sapuerit, tum emito amplius ; sin minus, relinquito, & aliò te conferto. F. Bona est ista cautio. H. Memineris igitur, ut ipse postea utaris. F. Ego, ut spero, meminero diligenter. Nunquid vis præterea ? H. Elicures quæ tui sunt officii, deinde literis incumbas.

COLL. 13.

Caroletus, Quintus.

Adfuisti matutinæ precationi ? Q. Adfui : tu verò ubi eras ? C. Ieram ad patrem in cauponam. Q. Quid eo ? C. Heri vesperi iusserat, ut se convenirem bene manè. Q. Quì ausus es tam manè prodire, idq; inconsulto præceptore ? C. Jam heri veniam impetràram, antequam iretur cubitum. Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit ? Q. Audi vi (inquit) esse inter vos, qui sæpe numero Anglice fabulentur, & nemo intrea vestrum mihi quicquam indicat : quod est argumentum consensionis omnium in eodem peccato. Hæc fuit accusationis summa ; deinde in eam sententiam multa dixit, quæ meminisse non potui. C. Sed quæ tandem fuit conclusio ? Q. Quamobrem (inquit) admonco vos, ut alius alium ad Latine loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina, qui parere noluerant, ad me quamprimum deferatis, ut huic malo remedium adhibeam. C. Nullum igitur verbum licebit ef-

ferre *Anglicum*. Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (ut scis) usque adeo est severus exactor, ut ita impuniat, si cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palam dixit, edictum suum ad eos demum pertinere, qui cum *Latine* sciunt, tamen semper latibula quærunt, ut *Anglice* fabulentur, idque de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertinacia, ut malint sæpissime vapulare repugnando præceptis honestissimis, quam laudari atque etiam diligi obsequendo. C. Memini in' audire ex ipso præceptore, *Nimirum in verum?* Q. Memini atque adeo est verissimum: tamen qui doctrinam *Christi* libenter amplectuntur, non studio peccant neque malitia. C. Idud præstat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, sedulo cavere nituntur, nè quid scientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. C. Ergo studeamus & nos id ipsum cavere: studeamus rectè vivere, & Dei nostri parere voluntati; non modò nè vapulemus, sed magis ut illi optimo Patri nostro placeamus. Q. Ità fiet, ut vere simus non *tenebrarum*, sed *lucis filii*. C. Sed de his aliàs pluribus: ad disputationes nos recipiamus. Q. Ecce! vocat signum.

COLL. 14.

Alberius, Tirotus.

Nunc demum redis à foro. T. Quid demum? Tanta est ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis *capres* in diem crastinum? T. Bubulam & vervecinam. A. Estne in foro carniū magna copia. T. Tanta profectò, ut mirer adeo caras esse. A. Nihil mirum. Ut multæ sunt carnes; ita multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnisgenera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, hœdinam, agninam. A. Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat ferinæ? T. Non quo referre simul omnia; imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam & aprugnam. O quam pinguis est aprugna! A. O quam ineptus es! T. Quid ita? A. Quia

falleris

falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domesti-
co dicitur *arvina*, id in sue fero (id est, apro) *callum* vo-
catur: & est in eo genere durissimum. T. Istud quidem
audisse non memini. A. Nunc audisti, manda (si vis)
memoriae. T. Tu verò, doctor, unde illud didicisti? A. Do-
mi nostrae felina caro res est frequentissima. T. Unde vo-
bis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum
vivarium, ex quo interdum soliti apri in urbem adferun-
tur. T. Quale est vivarium istud? A. Locus est ferè qua-
drangulari formâ, amplissimus, muris altissimis sepeus un-
dique, confinis multis & proceris arboribus; inter quas
sunt dumeta maximè densa. T. Quales sunt illi arbores?
utrum urbanae an sylvestres? A. Sylvestres ferè omnes:
sed in his potissimum quercus & fagi; quarum glande
pascuntur cervi, apri, damae. T. O quantas merito gratias
Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omni-
um abundantiam! A. Non sumus immemores benefici-
um ejus. Pater enim plurima bona in pauperes ere-
gat: quod tamen tibi uni dictum esse velim. T. Cur istud?
A. Quia res ista non vult prædicari. T. Tanto magis lau-
dandum, quod Christi præceptum verè sequitur, cuius ver-
ba apud Matthæum scripserunt: *Gum facis (inquit) ele-
mptum, & qui sequatur.* A. Quoto capite? T. Sexto.
nisi me fallit memoria. A. Sed hæc hæctenus. Facis enim
sumus colloquuti, & jam ad dispartandum convenitur. T.
Eamus igitur. A. Sequere me, aut si mavis) præcede.
T. Ego neutrum faciam, sed una ibimus.

G. Quid agas? A. Quid agas? G. Quid agas? A. Quid agas?

T. Antum igitur hodie è villa revertitur? M. Hodie tan-
tum, idque paulò ante prandium. G. Atqui dixeras
itafuturum illuc modò biduum. M. Ità sperabam fore, & sic
pater promittebat. C. Quid igitur obstitit, quò minus re-
dieris citius? M. Mater me detinuit, tametsi etiam cum la-
chrymis eam obsecraem ut me missam faceret. G. Sed cur
te tamen diu remorata est? M. Ut se comitarer in reditu.
G. Quid verò agebas interea? M. Colligebam fructus cum

rusticis nostris. G. Quos fructus? M. Quasi non sint tibi noti fructus autumnales & serotini, pyra, mala, juglandes, castaneæ. G. O jucunda exereitatio! M. Non est jucunda solum, sed etiam frugifera. G. Sed hoc malum, quod interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi periiit. M. Non omnino periiit, spero: curabo pro viribus, ut aliqua ex parte recuperem. G. Quid facies? M. Describam quam potero diligentissime. G. Quid cum postea? M. Edificam ipsam auctoris orationem. G. Sed sententiam non satis intelliges. M. Ipsa me iuvabit præceptoris interpretatio, ut sensum magna ex parte assequar. G. Nec tamen id satis erit, M. Tu (si placet) aderis mihi per octiduum, ut conferamus una. G. Libenter equidem faciam. Sed id istud quidem sufficiet. M. Non habeo quod possim amplius. G. Quanto præstiteret vivam audire magistri vocem! M. Multo sane præstiterat; sed quando id mihi non contigit, nec mea culpa factum est, nihil habeo quod me accusem in hac parte. G. Recte dicis; fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecum pluribus verbis de hac re disputavi, non ideo feci, ut vellem te adducere in desperationem; sed totum illud profectum est ex meo in te amore singulari. M. Haud mihi dubium istud est, quod sit ut majorem tibi habeam gratiam. G. Sed ecce! vocat vos ad cenam vincinabilum. M. Nunthius opportunus.

COLLE 16.

Johannes

Rubetas.

S Alve, Rubete. R. O Johannes, auspicio advenis, valesne bene? J. Optime, gratia Deo: tu verò ut vales? R. Recte sane, Dei beneficio: sed quando redisti domo? J. Nudissime. R. Bene habet, opportune venit. J. Nempe sciebam instare vacationis terminum. R. Placetne ut otiose aliquandiu confabulemur? J. Maxime, dummodo semotim ab hac turba elamofa indentium. R. Bene mones; secedamus in auditorium illud quod est apertum. J. Quam apte hic sedemus? Age, loquamur libere. R. Summe perfectæ vestra vindemia? J. Omnino. R. Quancumque temporis posuistis in toto opere? J. Dies circiter quindecim.

R. Tu

R. Tu igitur semper interfuisti? J. Nullum intermisi diem.
 R. Quid agebas? J. Uvas sapius colligebam. R. Cum verbo *Colligebam* debuisti aliquid addere. J. Quidnam, quæso? R. *Et edebam*. J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare potest. Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat etiam ex optimis? R. Profecto recte loqueris: euge! responsum laudo. J. Jamne putabas os ocluisse mihi? R. Istud ne cogitavi quidem. J. Quid igitur? R. Non expectabam tam promptum, tamque prudens responsum. J. Nihil est quod mireris. Nam, ut est in proverbio, *Sape etiam est olitor verba opportuna loquutus*. R. Cui debes hoc proverbium? J. Magistro *Juliano*. Is enim dictat nobis interdum proverbîa ejusmodi, & pulchras sententias ex bonis auctoribus. R. Optime vobis consulit; sed quibus horis solet id facere? J. Nonnunquam à coena, sapius autem cum in auditorio nihil habemus reddere. R. Utinam sic omnes facerent, dummodo non essent impedimento quotidianis scholæ exercitationibus? J. Bene subjunxisti istam exceptionem per adverbium *Dummodo*. Sunt enim quidem pedagogi, qui suis dictatis & privatis lectionibus sic onerant pueros suos, ut non possunt in schola satisfacere. R. Inde fit, ut ipsi præceptores interdum conquerantur de talibus pedagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad sermonem institutum. J. Placeo. R. Fuisse semper occupatus in uvis colligendis? J. Opus illud in paucis diebus absolvitur, propterea quod ita magnus operariosum numerus ad solitari solet. R. Quid deinde fiet? J. Galeandus uva, vinum haurient è cupis majoribus. eadem opera distillantur in dolia: deinde uva ipsa nondum expressa subjiciuntur presso in torculari: postremo exporantur & subjiciuntur vinæ. R. Atqui non curabas ista? J. Immo curabam aliquid ex parte. Nam agendis omnibus moderum, maxime aut sollicitam operarios. R. Eris ergo illic tamquam præfectus, & quasi magister operum? J. Imo etiam revera magister operum & præfectus: pater enim me præfecerat. R. Quam gauderes isto magisterio! Quam pulchrum erat videre te cum magistro

vitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique
 arguentem ! J. Profecto si vidisses me, dixisses alium esse,
 quam in schola discipulum. R. Ut video, non eras otio-
 sus, J. Imò, ut bonus paterfamilias, adhibebam sapenu-
 mero manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo insti-
 gare. R. Non abs re (ut apparet) pater te huic muneri
 præfecerat. J. Nempe aliis in rebus expertus erat meam
 diligentiam. R. Absit tamen verbo jactantia. J. Ego sic
 intelligo, sed libere sic loquor, quia cum familiari meo.
 R. Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia ? J. Medi-
 cris, qualis ferè hoc anno ubiq; esse dicitur, tamen si vinum
 rubellum habemus affatim, album non item. Verum quic-
 quid est, contenti sumus, & de manu Domini cum gratia-
 rum actione recipimus. R. Quot implevitis dolia ? J. Plus
 minus quadragenta : sed sunt alia aliis majora. R. Papae !
 Non tibi videtur magnus proventus ? J. Satis quidem,
 sed non pro ratione anni superioris. R. Quid referat quan-
 to minor est quantitas, tanto etiam pluris venditur. J. Sic
 ferè solet evenire. Sed nonne tibi videor satis narrare de
 vindemia ? Quid præterea desideras ? R. Quoniam sic
 abundamus vitio, volo etiam aliquid ex te audire de fru-
 ctibus arborum. Est etiam quasi altera vindemia. Nonne
 habetis nucleos ? J. Plenis tabulacis. quæ est hoc benig-
 nitas. R. Quando collecti sunt ? J. Quo tempore et vinum ex-
 trichamus familia colligebat. R. Quæ sunt vobis ejusmodi
 fructuum genera ? J. Mala, pyra, castanea, juglandes, sed
 malorum & pyrorum multum est varietas. R. Quid coco-
 nos ? Non etiam habetis ? J. Imò habemus, sed ea sunt ma-
 lionis genera contingentis hunde. & alio nomine appel-
 lantur mala cydonia. R. Quid autem attulisti huc rediens ?
 J. Nihil nisi quæstuum varium selectatum, sed singulis
 hebdomadibus nihil afferuntur plenis sacis ma-
 la, pyra, castanea. R. Interca id mihi, quæso aliquot ex
 his attulisti. J. Eamus in cubiculum meum ! Illudabo tibi.
 R. si quidem paratus sumus. J. Illuc etiam agemus
 de repetendo ulfimo. In diem hunc colloquios nam, ut
 opinor, ad præceptor inprimis exigit. O ! ovis flosculi

COLL. 17.

Eustathius, Boscomellus.

A Udivi patrem tuum venisse hodie in Gymnasium. B. Verum audivisti, E. Quam venerat gratia? B. Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam, simul ut me illi commendaret. E. Nunquàmne te commendarat? B. Imò sæpissime. E. Quid sibi vult ista commendatione tam frequenti? B. Amore vero me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligenter erudiri. E. Quid si commendet, ut sæpius vapules? B. Ea est fortasse causa; sed quid inde? non propterea me diligit minus. E. Illud si colligis? B. Quia puero tam necessaria est correctio, quam alimentum. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita predicant. Nemo enim est quin panem quam virgam malit. B. Illud est naturale omnibus; quis negat? sed tamen ~~per~~ *per* ferenda est poena, præsertim in istis. E. Hæc habentur in bello morali sententia? Quod merito patris, patienter ferre memingo. Sed, quid si poena sit injusta? B. Ea quoque patiendæ est, nihilominus. E. Cujus causâ? B. Propter Jesum Christum, qui mortem injustissimam, eamque acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Utinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur! B. Præceptor, id nos sæpe monet, quoties occurrit occasio: sed ~~hæc~~ *hæc* narratur fabula, ut est in proverbio. E. Ergo demus operam, ut simus posthac diligentiores. B. Itæ-faxit Deus.

COLL. 18.

Grandænus, Thomas.

C Ur non interfuisti hodiernæ concioni? T. Occupatus eram in scribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii festinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia postponenda esse Dei negotiis. T. Docet quidem, neque id mihi dubium est; sed nunquam sumus adeo perfecti quin sæpe Deum terrenis istis postponamus. G. Istud malum est. T. Pessimum verò; semper homines sumus, nisi Deus nos Spiritu suo immutaverit. Sed dic, quæso, fuitne frequens

quens auditorium? G. Non admodum; pro more solito. T. Unde fit istud? G. Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemiis? T. Non ignoro; sed non possunt homines divinis rebus unam horam impendere? G. De hoc non est meum tibi reddere rationem; hoc tantum dico, *Turpe est doctori, cum culpa redarguis ipsum.* T. Papae! quantum colaphum impegisti mihi! Vale: verbum non amplius addam. G. Esto igitur alias prudentior.

COLL. 19.

Molinaus, Cararius.

Tu igitur cras (ut audio) discessurus es. C. Cras, si Dominus permiserit. M. Eho! cur tam citò? C. Urget me pater. M. Imò, tu urges patrem. C. Itane tibi videtur? Quomodo patrem urgere possum? M. Assiduâ missione literarum. C. Tantum semel scripsi instare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomadæ superiori. M. Quo die? C. *Veneris.* M. Quid facies domi? C. Instat vindemia, interim colligendi sunt fructus arborum. M. Poteras expectare dimissionis diem. C. Nescio quando sit futurus. M. Spero fore ad finem proximæ hebdomadæ. C. Sed istud non est in nostro situm arbitrio. M. Ne in præceptoris quidem. C. Cujus igitur? M. Solius Dei qui hominum consilia suo nutu gubernat. C. Atqui *Satanus* videtur interdum gubernare. M. Quantum Deus ipsi permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus. C. Tutius est: monet enim proverbium, *Ne sutor ultra crepidam.* M. Sæpe istud ex præceptore audivimus. C. Idem quoque non semel docuit nos illa *Pauli* sententia, *Noli altum sapere, sed time.* M. Illud etiam frequenter habet in ore, *Altiora tibi ne quæsieris.* C. Sed audin' tu ad coenam signum dari? M. Adhuc pulsat aures meas tintinnabulum. C. Eamus in Gulam, nè desimus precationi. M. Cras ante discessum te salutabo.

COLL. 20.

Petrinus, Cräteranus.

Quo ludi genere hodie te exercuisti? C. Juglandium. P. Ecquid lucri fecisti? C. Imò, perdidit. P. Fortuna

igitur

igitur tibi adversa fuit. G. Nescio quæ fortuna; tantum scio, mea culpa accidisse; sed ita volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Ut hinc discam ferre graviora cum acciderunt. P. Quasi verò Deus lusiones puerorum curet. C. Curat profecto; quin etiam *nihil fit in rerum natura sine Divina providentia*. P. Siccine philosopharis? Quisnam te ista docuit? C. Non tute audivisti toties ex concionatore nostro? P. Fieri potest ut audierim; sed quid agas? fluxa est mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerceas. P. Quomodo exercenda est? C. Primum diligenti attentione, hoc est, diligenter advertendo ea quæ audimus, aut legimus; deinde eadem sæpe repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. P. Istæ nobis sæpius inculcantur à præceptore; sed (me miserum!) quàm supina est hæc mea negligentia? C. Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille Dei nos excitet. P. Quid igitur faciam? C. Expergiscere, mi *Petrine*, toto animo totisque viribus ad Deum aspira, illum assidue & pro affectu precare, vigilans esto, pravos fugito, versare cum bonis, tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? Si te istis moribus assuefeceris, Dominus Deus suam clementiam tui miserebitur, brevique animum tuum immutatum senties. P. O quàm opportunus hic mihi congressus fuit! Obsecro te, mi *Croterane*, ut sæpius colloquamur. C. Per me non stabit, quoties utrique licebit per otium. P. Grattias ago maximas. C. Non est quod agas; recipiamus nos in auditorium.

COLL. 21.

Ægidius, Massuerius.

CUr hîc dispergebas pisa? M. Quando? Æ. Post prandium. M. Id faciebam animi causâ. Æ. Sed pisa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula; ubi reposita erant ut crastino die coquerentur. Æ. Debuistine animi causâ malum facere? M. Non putabam id esse

esse malum. Æ. Annon est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Æ. Cur nolles? M. Quia panis est nobis maxime necessarius. Æ. Et pisa ipsa, & cetera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creavit. M. Non ignoro illud; quin etiam pisces libenter vescor, si bene cocta & condita sunt. Æ. Præterea, vellesne abuti rebus tuis? M. Minimè. Æ. Tanto minus alienis debes. M. Istud satis intelligo. Æ. Ergo non rectè fecisti. M. Non rectè, fateor: non tamen animo malo. Æ. Cur igitur fecisti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. Æ. Quid inde meruisti? M. Plagas. Æ. Rectè dicis, sed (opinor) non ex animo. M. Imò certè, nè me accuses oro. Æ. Quandoquidem sponte fateris, non accusabo: sic enim velle se dixit præceptor sæpissime. M. Quid ille dixit? Æ. Ut de rebus ejusmodi levioribus, neminem ad ipsum deferamus, qui modò culpam libens agnoverit. M. Istud ergo beneficium tibi debebo, mi *Agidi*. Æ. Nihil velim mihi debeas hoc nomine; sed mecum precare Deum, ut à malis nos liberet. M. Quotidie in schola quater aut quinque palam precamur. Æ. Quid tum? M. Præterea privatim quoties cibus sumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitum surgitur. Nonne satis hæc sunt? Æ. Præter illa, sæpe monet præceptor, ut interdum pro se quisque precandi causâ secedat aliquò in secretum locum; meministi? M. Memini probè: sed (ut scis) difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. Æ. Et tamen paulatim assuescere optimè non fuerit. M. Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit, atque assuesfaciet. Æ. Ità fore sperandum est; si tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulò proficiamus.

COLL. 22.

Varro, Castrinovanus.

Quid est quòd hodie tam citò à patruo redieris, præsertim cum fuerit convivium? C. Quid illuc fecissem diutius? V. Coenam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis.

C. Satis

C. Satis ederam in prandio. Præterea, jussit pater ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. Quid frater tuus patruelis? cur in ludum vobiscum non rediit? C. A matre retentus est in unum aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Ut illi resarciantur vestimenta. V. Illa est mulierum cura. Sed age, quoniam nunc otiosi sumus, narra mihi (quæso) aliquid de convivio. C. Quid de illo scire cupis? V. Primum, qui convivæ fuerint? deinde, quàm lautum & opipatum convivium. C. Convivæ fuerint hi præcipui, quatuor Syndici, subpræfectus urbis, & alii duo primæ notæ Senatorum numero. V. Nostine? C. De facie quidem: sed eorum non teneo nomina. V. Nulline præterea? C. Duo ex patris mei familiaribus. V. Quotus accumbebat præceptor. C. Quotus esset non observavi: sed erat in media fere mensa, e contraria parte mei patris. V. Tu verò? C. Hui inepse, qui istud roges! Egone homunculus cum tantis viris epularer? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod ministrarem. V. Nullæne erant mulieres? C. Nullæ præter uxorem patris, quæ quidem sedebat in mensa extrema. V. Quid illa tam remota? C. Sic voluit ipsa, ut identidem commodius surgeret propter ordinem ministerii. V. Quid filius? C. Juxta matrem assidebat. V. Hæbeo de convivis; nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maxime propter memoriam: sed quando (ut dixisti) plusculum otii nactus sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam ut aliqua ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Eâ tamen lege, ut pari referas, si quando dabitur occasio. V. De hoc nihil est quod dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo, quia longa est narratio. V. Eamus sub pergulam, ut in umbra commodius fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia (ut ais) longa est narratio, dic mihi primum, quâ hora accubitu est? C. Fere decimâ. V. Quâ resurrexum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebantne omnes commodè? C. Commodissime. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, cum voles

C. Imprimis apposita sunt tenella crustula, mellita opera pistoris cum aromate. V. Optimum sanè exordium, & ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte, quæso, istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Posthac non interpellabo, nisi si quid opus erit requirere. C. Sequuntur sunt pernae salitæ, hilla infumata, lucanica, linguæ bubulæ sale quoque & fumo indurata. Atque hæc ad excitandam appetentiam, & sicin acuendam. V. Quasi verò non satis acueretur Solis assu & fervore. C. Sic docti solent facere convivatores. V. Isthæc audio libenter, præsertim cum exprimas omnia propriis & significantibus verbis. Perge porrò. C. Eodem ordine interposita sunt aceraria è lactucis capitatis, avium intestina frixa, minuralia ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. Et hæc hætenus de præludiis, qui missus primus fuit. V. Nihil interim bibitum est? C. Indignâ homine quæstio. Quis enim vino hic parceret? Vix tres, & quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam posterius; sine me cibos expedire. V. Agè, sino. C. In secundo missu hæc ferè fuerunt, artocrea, pulli gallinæci elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, suilla recens & salsa, jus carniū ovorum vitellis croco & omphacio suavissimè conditum, aliquot item juscula ex oleribus. V. Hic plus opinor fabulatum, quàm esum fuisse, quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam attrigerant, cum illa tollere jussi sumus. Venio igitur ad tertium missum, in quo assa hæc fuerunt exposita, pulli gallinæci, pulli columbini, anserculi fartiles, & fuculi, item cuniculi, armi vervecini; postremò, ferina duorum generum, opere pistorio incrustata. V. Quid præterea? C. Quid? Hem! (penè prætermisi) duæ perdice interjectæ, cum lepulculo, fabæ virides frixæ, & pisa cocta cum siliquis. V. Nihilne piscium? C. In tempore admones. Erat trocta ingens, quæ divisa fuerat in partes quatuor præter caudam; prægrandis item liscius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minores pisces

piscēs & mediocres, partim elixos, partim assos, aut fri-
xos, item cancos fluviatiles; magno omnia numero: sed
hæc magis ad ostentationem quàm ad necessitatem; de iis
enim ferè nihil gustatum est. V. Unum mihi videris præ-
termisisse. C. Quid illud est? V. Nulline erant intinctus?
C. Imò singulis propemodum ferculis addita erant scitissi-
mi saporis embammata, quæ coquus ipse miro artificio
concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo
& aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum sua muria,
acetum rosaceum, succus oxalidis. V. O quot & quanta
gulæ irritamenta! C. Adde etiam, corporis & animi im-
pedimenta. V. Sed quis, quæso, fuit ultimus actus fabulæ?
C. Tandem, cùm jam nec carnes nec pisces ullus ederet,
jubet patruus apponi bellaria; in quibus hæc fuerunt præ-
cipua, caseus recens pinguisissimus, itémque vetus multi-
plex, scriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, & bene
saccharata, persica præcocia, ficus, cerasa, uvæ passæ, car-
otæ, tragemata ferotina, salgama multorum generum; &
alia, quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit
omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix susti-
neret. Quid quæris? quater aut quinquies mutati sunt or-
bes & quadrulæ. Cibos crassos & duriores magnâ ex par-
te integros in culinam referebamus; adeò pauci attinge-
bant, propter delicatiorum copiam. V. Quid confert
tanta cibariorum abundantia & diversitas? C. Ad gra-
vandam stomachum, & morbos complures generandos.
Sed quid agas? Sic ferè hoc tempore vivitur. V. Qui tali-
bus viris convivia faciunt, certare videntur de copia, de
apparatu, de splendore & lautitia. C. Et tamen extant in-
ter hujus civitatis leges quædam (ut audiui) sumptua-
riæ. V. *Silent leges inter convivia*, ut obiter è Cicerone
detorqueamus aliquid. C. An putas omnes convivas illâ
sumptuum immanitate delectari? V. Non puto, nisi
forte sint lureones, aut asoti, aut *Apiciani* (ut itâ di-
cam) ventricolæ. Cæterum quid est causa? C. Rogas?
Convivorum non modò stulticia, sed etiam infania.
V. *Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*; ut

ait *Horatius*. C. Sed nos hanc censuram omittamus juxta proverbium, *Ne sutor*, &c. V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum, sanguineum, deque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate; omnia ferè generosissima: sed imprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia*, quod vulgo vocatur *Ambrosium*. V. Unde hoc petebatur? C. E patruī cella vinaria. V. Habētne multum ejusmodi? C. Duos cados vini *Helvetii*, duos item albi limpidissimi. V. Quis fuit prandii exitus? D. Ubi videt patruus convivas omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo: tunc vinum fundi jubet singulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, insternuntur mensis latiora mantilia ex lino-tenuissimo, datur aqua odorifera manibus leviter abluendis; ego & patruelis, de more, Deo gratias agimus; ipse verò patruus clarā voce agit universo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, satis accurato sermone, publicas agit gratias convivatori, simul objurgat eum quòd tam munifico & sumptuoso apparatu convivatus fuerit. Imo (inquit patruus) *mibi quæso ignoscite, quòd vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim*. His dictis surgunt è mensa universi, magna pars vale dicto statim discedit; cæteri manent, stantes & colloquentes in aula. V. Quid vos interea, qui ministraveratis ad mensam? C. In culinam ad prandium nos recepimus, corpus illuc otiosè & ex animi sententia curavimus. V. Ubi erat interim præceptor? C. Patruus illum seorsim vocaverat ad alloquium. V. Credo, ut te & filium suum de meliore nota commendaret. C. Istud est verisimile. V. Nescis quæ fuerit causa tanti convivii? C. Quid meâ scire refert? V. Tantò minùs igitur meâ. C. Rectè colligis, & sic expectabam. V. Atqui non sum Dialecticus. C. Tibi est naturalis Dialectica. V. Eandem habent rustici. C. Sed age, dic mihi seriò; non ego te tractavi magnificè? V. Mali convivio nunquam interfugeram. C. Gaudes stomacho tuo satis esse factum. V. Est Deo gratia, qui

qui dedit nobis otium tam jucundum. C. Surgamus tandem : nam audio pueros à lusu discedere.

COLL. 23:

Pastorculus, Pæfatus.

T Ityre qui patula resides sub tegmine mori :
Tunc hæc solus eris, tam latus tamque supinus ?

P. O Melibæe, Deus nobis hæc otia fecit ;

Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum

Omnia, dans propriam cunctis animalibus escam :

Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia cælum

Condidit ille opifex rerum, qui summus habetur.

Pa. Carmina mihi loqui, nunc me liquere Camæna :

Est mihi mens alibi, cupio certare merenda.

P. Sed tamen hac mecum poteris reficere sub umbra :

Namque hæc (ut cernis) locus est satis amplus utrique.

Pa. Mittamus ergo versiculos & merendas nostras con-

feramus. P. Per me non stabit ; scrutemur peras ; agè,

explica tuum. Pa. Expecta parumper, dic mihi prius, quid

habes in merendam ? P. Panem. Pa. Quasi verò sine

pane merenda esse soleat. P. Nè panem quidem paupe-

res semper habent. Pa. In tempore admones, ponendæ

erunt reliquæ nostræ in eorum corbulam. P. Quid si

reliquiarum nihil fuerit ? Pa. Saltem restabit panis, &

hoc satis erit. Sed dic tandem, nunquid habes opsonii ?

P. Etiam dubitas ? Mater mea nunquam committeret,

ut me in scholam mitteret sine aliquo opsonio. Pa. Dic

ergo, quid est ? P. Divina. Pa. Non sum vates, nec ve-

lim hanc merendæ horam in nugis terere. P. Saltem

periculum facies quàm valeas conjecturis, qua de re jam

aliquid in Rhetoricis audivimus. Pa. Aut caseus, aut caro

est residua ex prandio. P. Neutrum. Pa. Dic sodes, ut ac-

cingamus nos operi. P. Nè te diutiùs torqueam, sunt py-

ta præcocia. Pa. Ain' tu ? Res nova ; nondum hoc anno

videram. P. Vide nunc. P. Quàm matura sunt ! P. Cur

non addis etiam, Quàm bona ! Pa. Sed nondum gustavi.

P. Satis acurè me reprehendis. Accipe, & gulta. Pa. Papa !

quàm mitia ! quàm boni succi ! P. Nonne meritò maximas

gratias agere debemus Deo nostro tam benigno Patri, quia nobis indignis tot bona, tamque varia largitur? Pa. Qui non facit, is profecto est ingratus. P. Agedum, vescamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actione. Pa. Jamdudum esurio. P. Sed tu nullum habes opsonium? Pa. Vide frustum crassum vetusti casei. P. Edamus primum pyra, caseo claudemus stomachum. Pa. Sed maturemus, ne forte hora nos opprimat. P. Neutrum cessare video: certe quod ad me pertinet, non queo comesse citius. Pa. Ne tamen ita devores, porcorum more. Ecquid pudet? P. Quia dicebas esse festinandum. Pa. *Maturemus* dixeram, non autem *festinemus*. P. Ego non adeo scrupulose inter hæc verba discrimen facio. Pa. Vult tamen præceptor, ut propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo bene etiam scribere condiscimus. P. Contrà, diligenter scribendo consuescimus etiam rectè loqui. Pa. Hæc duo inter se conjuncta sunt. Sed, heus! otiose (inquam) edamus; satis habemus temporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera est? Pa. Hodie quidem libera: sed tamen desinamus, ne panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus. P. Eamus ergo ad puteum, ut aliquantum potemus. Pa. Hem! verborum proprietate semper abuteris; istud *bibere* est, non *potare*. P. Quod mihi non parcas, habeo sanè gratiam. Ex prava institutione prima hæc vicia contraxi. Pa. Verissime igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt*: meministi? P. Memini; sed interim juva me, ut hauriamus aquam è puteo. Pa. Enitere validius, nimium me laborare sinis. P. Tantò bibes jucundius. Pa. Bibitum satis est; recipiamus nos in aulam, ne precationi desimus, & actioni gratiarum. P. Tu præcede, dum urinam illuc eo redditum.

COLL. 24.

Leonardus, Pellio.

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua in re tandem? L. Quod te non curas diligentius. P. Ego verò me turo foras de nimis. Satis edo, bibo, dormio; quæ est Dei

Dei erga me benignitas : præterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipue : quinetiam, cum tempus postulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris. Quid vis ampliùs ? L. Mit. tamus ista ; non ea sunt, quæ in te reprehendo. P. Quid igitur ? L. Circumspice vestimenta tua, a calce ad verticem nihil integrum invenies ; omnia sunt lacerata & obsoleta. Ista profectò nequaquam vestrum genus decent ; si saltem curares vestitum tuum sarciendum, aut quoquo modo instaurandum. P. Loqueris tu quidem quæ libet : quòd si parentes haberes tam procul remotos, fortasse non esses elegantior. Si mihi pecunia suppeteret, non præterer me usque adeò pañosum esse. L. Nec ideo tamen cares negligentia. Cur enim non petis alicunde mutuò ? P. Unde peterem ? L. Si non alicunde, certè à præceptore posses. P. Quid si dare nollit ? L. Nemini denegat ex discipulis domesticis, siquidem videt opus esse. P. Id ego non ignoro ; sed sum verecundior, quàm ut audeam ex eo petere. L. Ah ! rusticus est iste pudor. P. Malo tamen verecundus esse, quàm impudens. L. *Verecundia* (ut dixit quidam) *est bonum in adolescente signum* ; sed ubique adhibenda est mediocritas. P. Ego eo sum ingenio, ut semper vereor offendere quempiam. L. Ingenium laudo ; sed *est modus in rebus*. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris ; hinc verò nihil tale video. Est asitum in hominum societate, ut alii aliorum operà intelligant. Quis igitur mihi vitio dabit, si quid ab amico aut commodatò petam aut mutuò ? P. Nemo reprehendet, nisi fortè rebus ejusmodi abuti velis. L. Tu verò (quantum ego te novi) abuti nollis. P. Apagè istum abusum ! L. Quid ergò jam obstat, quò minus petas, præsertim ab homine facillimo, tuique (ut apparet) amantissimo ? P. Agè, petam ; sed per epistolium, quòd ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profectò libentissime, teque illi commendabo diligenter, P. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quòd me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarere. L. Nunc restat,

ut scribas quod dicis epistolium, reliquâ mihi committas.
P. Bene verbat Deus quod cœpimus. L. Nē dubites; res
prosperè succedet.

COLL. 15.

Clavellus, Quercetanus.

Nescis quid mihi his diebus in mentem venerit?
Q. Quid istud, quæso? **C.** Cogito in gymnasium
me recipere. **Q.** Quid in gymnasium? Habitandi causâ?
C. Non ut inquilinus habitem; sed ut vobiscum vivam in
mensa præceptoris. **Q.** Utinam istud ex animo ac verè
diceres! **C.** Ex nostra mutua consuetudine atque amici-
tia deberes satis intelligere, me nihil apud te neque si-
mulare, neque dissimulare solitum. **Q.** Planè istud jam-
pridem intelligo: sed, audito ex te isto verbo, me rapuit
affectus in eam exclamationem; ita prorsus oblitus eram
mei. **C.** Non aliter dictum tuum accipio; sed ad rem. Pa-
ter quidem non cogit me, sed ex vultu & verbis ejus satis
video, id illi placere maximè. **Q.** Nempe hoc illud est,
novit pater tuus, vir prudentissimus, *liberalia ingenia*
cogi nolle, duci facile. Sed tamen non dubito id fieri di-
vini instinctu numinis; tu verò quid judicas? **C.** In ea-
dem sum sententia, præsertim cum ego quoque in eam
partem spontè propendeam. **Q.** Magnum argumentum
istud esse ex Deo consilium. **C.** Id ego crediderim: nam
qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt
subterfugia quibus detrectent imperium. **Q.** Ego
(ut fatear ingenuè) aliquando id in me sum expertus,
antè scilicet quàm ingressus essem. Quid enim censes?
Audiebam ex istis *Satanae* mancipiis tot maledicta,
tum de præceptore, tum de disciplina; ut mihi viderer
carcerem aut pistrinum ingredi verius quàm gymnasium.
Quòd si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidis-
ses, non dubium est, quin ille manibus pedibusque ob-
nixè conatus esset abstertere te ab isto tam sancto propo-
sito. **C.** Nemini adhuc palàm feceram. **Q.** Quod mi-
hi dicis, non est palàm facere. **C.** Satis scio, sed mihi
istud excidit ex *Terenzio*. Nunc pergamus ad reliqua.

Q. Quid

Q. Quid restat, nisi ut Deum preceris, & pergas gnauiter in sententia? Audies de quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso convictu, de illo à coena placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis, de libera inter nos reprehensione. C. De his (inquam) omnibus satis multa narrasti mihi aliàs, quæ quidè valde placent omnia; mihi tamen nihil videtur utilius, quàm illa perpetua *Latine* loquendi exercitatio. Quis enim maior est studiorum fructus? Quid honestius? Quid iucundum magis; præsertim ubi alius alium sine odio aut invidia liberè reprehendit? Quid, quòd victi in earum rerum certamine pudore tantum puniuntur, victores etiam præmio donantur? Omnes denique vestræ excoitationes vel auditu ipso me delectant mirificè. Q. Quanto magis illud diceres, si videres ista; si, dum geruntur, interesses! C. Ego (Deo volente) intererò. Q. Ucinam propediem! C. Ità spero quidem; unus tamen restat mihi scrupulus, quòd me faciliè (si voles) liberabis. Q. Faciam bonà fide, si potero; sed interim vide nè *nodum in scirpo* queras, ut antea vidimus in *Terontio*. Agè, qui tandem scrupulus iste est? C. Suspecta est mihi vestra disciplina scholastica: non quòd velim ob id incepto desistere; sed ut alacrius veniam, & iucundiùs, ubi ea de re te audiero. Q. Nisi tu is esses, qui (ut ego novi) me nec vanum nec mendacem existimas, equidem malletm de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ sentio. C. Quid ità tandem? Q. Quia difficile est ea verisimilia facere, quam alioqui verissima cùm de his vulgus hominum pessima quæque dicat & iudicet. C. Quorsum istud, quæso? Q. Nam improborum mendaciis adeò malè audit nostra disciplina inter istos idiotas, ut mirum sit unum aliquem habitare in schola nostra velle; tametsi (quod est opus Dei) quòd pejus audimus, eò plures ad nos conveniunt. C. Nihil opus est tam longâ insinuatione; dic mihi planè omnia; nè timeas, non me absterrebis.

Omnia percepi atque animo mecum antè peregi. Q. Adverte igitur animum, dicam brevissimè quicquid alicujus esse momenti videbitur. Imprimis illud velim tibi persuadeas, Præceptorem esse nobis multò humaniorem, quàm in schola palàm apparet. Tam enim familiariter versatur inter nos, quàm prudens pater solet inter liberos. Cur igitur (inquires) est palàm tam severus? Respondeo. Quia sine tali severitate (ut ex ipso audiui, cùm aliquando famigliari cuidam narraret) tanta turba scholastica, tamq; variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio contineri posset. Suo enim quisque more, suo quisque arbitrato vellet vivere. C. Quinetiam miror ego mecum sæpissimè, tantam esse in tota schola reverentiam, tantum silentium, tantum denique modestiam. Q. Multò magis mirarere, si unquam vidisses scholas paganicas. C. Vidi aliquando atque consideravi diligenter. Plus est silentii in gymnasio nostro sexcentario, quàm quadraginta puerorum, imò triginta in istis scholis trivialibus. Sed perge, quæso; vereor, ut sis Orator *Asianus*. Jam enim incipit oratio tua quasi longius aberrare. Q. Atqui etiam interpellas ipse. C. Nihil extra propositum dixi; sed nunc prosequer. Q. Vis in summa dicam tibi? Disciplina hæc domestica, licet paucis improbis odiosa videatur; bonis tamen & studiosis propter utilitatem valde placet. Nam, si domi res esset dissoluta, quid nobis tutum foret contra lascivorum & petulantium insultus? quæ nobis quies? quæ studiorum tranquillitas? Itaque disciplina ipsa veris studiorum amatoribus est perfugium, & quasi propugnaculum non secus ac nautis portus in tempestate. Denique quisquis est inter nos pacificus, & ad rectè semper agendum paratus, is est à disciplina tutissimus. Nec verò id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat ad literarum studia; sed nos potius inducere nititur his maximè rebus, honestà & liberali tractatione, benevolentia, humanitate, facilitate morum, beneficiis, denique virtutis & studiorum amore. Ex quo fit, ut major pars nostrum sic affecta fit, ut illi ex animo parere studeat, cùm

caveat

caveat offendere, eum tanquam parentem diligat, observet, revereatur. C. Alioquin discipulorum officio non fungere mini. Q. At sunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera, qui & literarum studia oderunt *cane pejus & angue*, ut verbis utar *Horatii*: talibus inquam severa interdum adhibetur disciplina; quia videlicet necessitas cogit. C. Sat habeo. Nunc enim video quorsum spectat vestrae disciplinae severitas. Q. Nimirum, ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigat, aut expellat. C. Ego disciplinam istam sanè deosculor, tantùm abest ut reformidem. Te autem, mi *Quercetane*, amo equidem de ista loquendi libertate, quàm mihi stimulos acriores addisti. Q. Ego vero immortales gratias ago Patri coelesti, qui tibi mentem bonam dederit & sincerum iudicium. C. Vale igitur, & me (si Dominus permiserit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum vale, & inceptum nostrum tuis precibus *Christo* commenda etiam atque etiam. Q. Precor tibi noctem quietam, & somnium placidum.

COLL. 26.

Florentius, Basilius.

Quid est, quòd ità te tristem video? B. Me miserum! vix sum compos animi, ità sum timore perculsus. F. Quid (inquam) istud est? B. Præceptor nos deprehendit. F. Qua in re? furto? B. Ah! minimè gentium. F. In quo igitur? B. In secreta compositione. F. Indignum facinus! B. Heu me miserum! me miserum! quid agam? F. Ah! nè te afflictes tantopere. Qui aderant tecum? B. *Fluvianus* & *Forensis*. O perditos, qui me huc impulerunt! F. Ubi id factum fuit? B. In cubiculo *Fluviani*, qui utinam hodie è lecto non surrexisset. F. Quomodo tandem deprehensi estis? Non erat observatum cubiculum? B. Imò erat, sed (ut scis) præceptor claves habet omnium conclavium; præterea, putabamus illum in conventum hodiernum fratrum accessisse; alioqui pessulum obdidissemus ostio. F. Utinamque res habet, Deo volente accidit. B. Sic omni-

non sum persuasus; sed ferè ità solemus nostra omnia, sive bona, sive mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ. F. Quâ occasione computationem istam occiperatis? B. Illi duo (quod satis nôsti) non sunt convictores. F. Quid tum? B. Domo allatæ fuerunt eis ad victum nescio quæ cupediæ; quæ utinam in via periissent. F. Sed noluit Deus: perge. B. Et quia illos interdum per otium doceo, heri post coenam, ad istas epulas me invitarunt in hodiernum jentaculum. F. Tibi infaustum jentaculum; sed quid? eratne vinum? B. Imò plus satis erat vini. Habent enim vini doliola in cella præceptoris. F. Quid præceptor ubi vos sic epulantes vidit? annon excaudit gravissimè? B. Nihil prorsus commotus est; sed subridens, *Volo (inquit) esse de isto symposio, si placet.* F. O molestum convivam! Quid vos? B. Attoniti omnes obmutescimus, Nam, eo dicto, statim se proripuit. F. Omnia signa video hic esse pessima. B. Quis ita non judicet? F. Oportet præceptorem aliunde rem olfecisse. B. Suspectus est mihi quidam, qui nos indicaverat. F. Quem suspicaris? B. Dicam tibi post rei exitum. F. Quod invenietis huic malo remedium? B. Nescio; valde stupemus omnes, tametsi duo illi convivatores mei nihil videntur esse solliciti; habent enim in promptu causam. F. Quid tamen causari queunt? *Iveramus jentatum, inquit; quia manè, cum ceteri jentarent, cramas cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta.* F. Istud quidem est aliquid; sed non tamen sic poenas evadent. B. Cur non? F. Quia id fieri debuit in triclinio palam, non autem clanculum in cubiculo. Illud etiam causam gravabit: quòd te (cum sis victor) quasi ad crapulandum adduxerint, quod quidem ipsi præceptori est maximè odiosum: tua tamen causa est longè pessima. Cedò igitur quid faciam, mi *Florenti.* F. Agè, conferamus consilia, quibus (si fieri potest) absolvaris. B. Nihil est quod à me expectes in eo genere; (neque enim consilii locum habeo, neque ullam remedii copiam:) sed tu, (obsecro) explica vires ingenii tui ad me citò juvandum. Animus pendet

pendet mihi : instat poena, satis vides, ea nisi quid impediat) post coenam exigetur. F. Id nequaquam fiet. Cum enim cæmen publicum non sit, non erit poena publica. B. Sive publicè, sive privatim id futurum est, non differetur. F. Rectè judicas. B. Id causæ est, quamobrem nunc ad opem tuam confugerim : quòd si me deseris, actum est : dabo poenas gravissimas. F. Ad Deum potiùs, confugiendum fuit, sine quo nullum valet consilium, à quo item salus omnis & petenda & speranda est. B. Res est manifesta satis, & ego priusquam te audirem, non prætermisi precandi officium : sed tamen vult ille Pater clementissimus, ut iis utamur auxiliis, quæ nobis offert ipse, & quasi in manum dat. Quare te oro, per nostram arctissimam necessitudinem, consilio tuo nunc mihi succurras. Hic non est cessandi aut tardandi locus ; huc igitur vires tuas intende ; hanc causam suscipe, obsecro. F. Quandoquidem sic instas, ut viam adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè quod sentio. Nôst in præceptoris ingenium ? B. Novi (opinor) ex parte aliqua. F. Ergò memoriâ tenes, nihil esse illo clementius, iis quidem quos videt submissos esse, & culpam ingenuè confiteri ; superbis autem & contumacibus vix aliquid potest ignorare. B. Egomet ista non semel observavi. F. Scin' igitur quid facias ? B. Dic mihi, quæso. F. Dum tua res adhuc integra est, tibi suadeo, ut hominem solus adeas in museum, & orationem habeas in hanc sententiam : " En ego, præceptor humanissime, gravius peccavi, fateor ; sed (ut scis) prima est noxa, quam admiserim. Nunquam enim antea quicquam admiseram, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, clementissime præceptor, hanc primam culpam (si tibi placet) pristinae integritati meæ condonabis : quòd si unquam hosti hac recidero, causam non dico, quin ploctar severissime. Hac aut simili oratione illum (ut spero) exorabis. B. O consilium prudens & opportunum ! F. Utere, si tibi videatur. Tale certè est, quale mihi dari vellem in ejusmodi malo. B. Sed unum restat, de quo sum sollicitus. F. Eho ! quid restat ?

B. Non

B. Non potero tam breviter & commodè dicere in conspectu præceptoris quàm tu nunc dixisti. F. Non debes adeò de verbis meis esse sollicitus, modò teneas sententiam. R. Propemodum teneo. F. Bene habet; scribe nunc crasso modo ut poteris; deinde conferemus unà: postea edisces ad verbum diligenter. B. Hoc nihil est neque tutius, neque certius: sed quo tempore censeres illum adiri posse opportunè? F. Cùm primùm videbis eum à prandio se recipere in bibliothecam: aut si fortè (ut solet) ambulatum in horto solus iverit, tunc illum statim sequere. B. Quo tum utar exordio? F. Non opus est alio, quàm quo apud illum uti solemus omnes. B. Quid est illud? F. *Præceptor, licet in pauca*? B. Bene veritat Deus omne consilium tuum. Nunc eo scriptum quod dixisti, deinde te revisam. F. Matura: nam instat hora prandii.

COLL. 27.

Ambrosius, Gravianus:

Subtristis mihi videris, *Gratiæ*; quid rei est? G. Dies noctesque de patre absente cogito, & ob eam rem interim moerore conficior. A. Quamdiu absuit? G. Quatuor abhinc menses. A. Nihil ad vos interea scripsit? G. Ex quo discessit, nè verbum quidem audivimus. A. Pieri potest, ut scripserit: sed aut literæ interciderunt, aut fuerunt interceptæ. G. Quod dicis verisimile est. Nam antea, ubicunque esset, solebat nobis scribere. A. Nonne hæc æstate iverat *Lutetiam*. G. Eo certè consilio tunc sese in viam dederat. A. Confido salvum esse. G. Ego quoque non diffido: sed non ideo meus allevatur dolor. A. Quid ait mater? G. Ferè semper lamentatur: inde fit, ut mihi duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non usque adeò te macerare debes; potiùs enim de illo bene sperare oportet, quàm te sic macerare. Quid enim sunt quatuor menses? Quotula est pars eorum, qui tot annos domo absunt; interim jactati per varios casus, per tot discrimina rerum? G. Sed quid me consolantur aliorum casus & pericula? A. Vide tamen, nè sis nimium delicatus, qui patris desiderium

rium tantillo tempore ferre non queas. G. Ferrem equidem æquo animo; modò illi bene esse saltem intelligerem. A. Cui potest esse malè, qui in Deo spem omnem collocavit? *Sive enim vivimus, sive morimur, Dei semper sumus*; ut divus *Paulus* ait. G. Nihil dubito istud esse verissimum; sed ea est carnis hujus infirmitas. A. Quid faceret igitur, qui in *Christo* spem nullam habet? G. Nescio. A. Sed cave tamen, nè istà tuà impatientià Deus ipse offendatur. G. Delictum meum subinde agnosco, & supplex imploro veniam. A. Facis, ut debes. Sed audi quæso, quid mihi nunc in mentem venerit. G. Quid istud est? A. Quod si pater tuus navigaverit in *Britanniam*, negotiandi causà? Illic enim nunc est libertas maxima. G. Quam libertatem dicis? A. Evangelium, quod illie auditur liberrimè. G. Ain' tu Evangelium nunc esse in *Britannia*? A. Certa res est. G. Atque Idololatriam profligatam? G. Omnino. G. O auditu jucunda evangelia! A. Imò jucundissima. G. Sed unde scis ista? A. Unde sciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorasse quod in ore est omni populo. G. Mirari defines, si scias ubi nos habitemus. A. Ubi, quæso? G. In angulo totius urbis remotissimo. A. Atqui putabam vobis esse domicilium in vico ad *Molardum*. G. Jam antè migraveramus quàm peregrè pater esset profectus. A. Quod igitur ignorabas, nunc habeto certissimum, utque magis credas, hoc audi præterea; Major pars *Britannorum*, qui ob Evangelium in hanc urbem, tanquam ad asylum, sese receperant, in patriam remigrabant jam ante dies quindecim. G. O mi *Ambrosi*, quantum me isto nuntio de *Britannicis* rebus hodiè recreasti! qualem adhibuisti meo dolori medicinam? A. Sic solet Deus noster suis adesse in extremis angustiis. G. Mirum, ni pater est in *Britannia*. Jampridem enim sæpius querebatur, quòd non esset tutus illuc accessus ad mercataras obeundas. A. Quin etiam *Britannus* quidam homo, neque levis, neque nugator, narrabat his diebus patri theo, se literas certas illinc accepisse, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undique ob *Christi* nomen profu-

gos in ipsa *Britannia* excipi humanissime, tractarique benignissime. G. Quid est igitur, quod amplius dubitemus? A. Nulla (ut audis) reitat ea de re dubitatio. G. Tantum superest, ut imprimis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quantâ possimus laude & gratiarum actione; deinde sedulo atque assidue precemur, ut sua beneficia non modo confirmet, sed etiam indies magis ac magis augeat. A. Igitur mi *Gratiane*, memineris patris salutem ipsi Deo per *Christum* sæpissime commendare, idque votis & precibus ardentissimis. G. Utinam ille suo Spiritu sic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire! A. Votum sanctissimum, modò (quod quidem credo) ex animo profectum. G. O mirabilem consolatorem Deum nostrum! O quantum valet in adversis rebus veri amici consilium & consolatio! A. Sed quo nunc is? G. Domum rectâ propero, ut hæc matri quamprimum nuntiem, atque ejus animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, ut illa seriò exhilaretur. G. Ità precor.

COLL. 28.

Dissimangeus, Fons.

Salve, *Fons* optatissime. J. Salve & tu, vindemiator jucundissime. D. Quomodo se habet schola? J. Optimè. D. Jàmne redierunt multi? J. Vix quarta pars nunc abest. D. Quid agitur? J. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ista sunt generalia, & quotidiana; sed quid fit in nostra classe? J. Idem quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. D. Ergone jam seriò habentur prælectiones? J. Jam abhinc octo dies. Nam quid aliud fieret? D. Solebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis, quæ antea didiceramus. J. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid probatio? Jàmne incepta est? J. Huius incepta! propemodum finita est; cras sexta classis interrogabitur. D. Me miserum! exclusus sum à præmio. J. Etiamne præmium sperabas? D. Quidni sperarem? Unicusque sperare licet, præsertim studioso. J. Malum ego nihil

hil sperare. D. Quid ità ? J. Nam si nihil contigerit, nulla erit mihi frustratio, neque molestia, sin conloquar aliquid, id ego in lucro deputabo. D. Nunquàmne legisti, *Vivere spe vidi, qui moriturus erat* ; J. Imò verò legi, & memorià teneo ; sed hoc nihil ad propositum. D. Cur non ? J. Quia illic loquitur *Ovidius* de spe illa quæ in rebus adversis retinenda est ? quem sensum expressit *Cato* noster hoc disticho ;

Rebus in adversis animum submittere noli.

Spem retine. Spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras ? J. Spero vitam æternam. D. Dicebas modò sperandum esse in adversis rebus. Quæ tibi sunt adversa ? J. Ea, quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ tandem sunt illa ? J. Propria caro, *Satan*, & improbi homines, qui me injuriis afficiunt. D. Ex quo tempore factus es Theologaster ? J. Nec sum Theologus, nec Theologaster ; sed quod dico, id ego didici e sacris concionibus. D. Laudo equidem : sed age, dic mihi seriò ; éstne acta classis nostræ probatio ? J. Jam tibi seriò dictum puta. D. Dolet mihi non interfuisse. J. Citiùs venisses : quid agebas ? D. Mater me coëgit vindemiæ exitum expectare. J. Credo ; sed tu tuâ voluntate coactus es. D. Ut fatear ingenuè, libenter expectavi. Sed quid agas ? *Homines sumus*, ut aiunt. J. Imò pueri. D. Sed vix credam quàm sit jucundum rusticari, præsertim ubi tanta est omnium fructuum affluentia. J. Estne vobis magnus vini proventus ? D. Tantus profecìò, ut majorem vidisse non meminerim. J. Quid aiunt rustici in hac tanta ubertate ? D. Nihil aliud quàm potationes & crapulas crepant ; quinetiam vino jam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. J. Ea est stultæ plebis demencia : ut Dei beneficiis nunquam rectè uti sciat. D. Scilicet istud est quod dicitur, *Nunquam sapiunt stulti, nisi in angustis*. J. Ergò plectuntur meritò. D. Quòd admonitiones etiam irrident. J. Sunt qui nullam omnino ferre possunt, quin bene & comiter etiam monentibus

tibus irascuntur. D. Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbera minarentur, cum eos humanissime admonerem. J. Istud mihi novum non est. Nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit; quod nisi veritus esset mei patris auctoritatem, profecto vapulâssem accerimé. D. Sed omittamus eos, qui cœci sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Jactant se probè callere quid sit Evangelium; cum reverà Evangelio adversentur. J. Si verbi divini Ministros, & Pastores suos non audiunt; quâ putas fieri posse, ut nos audiant? D. Sequamur ergò quod præcepit *Christus*, *Nolite sanctum dare canibus*. J. At sunt quidam simplices & benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; hi sunt, quos docere est jucundissimum. D. Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libenter! J. Nec immeritò. Nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maximâ. D. Sed nos quid cogitamus? Non vides, ut nox ferè nos oppresserit? J. Discedamus igitur, & cras (si Dominus permiserit) pluribus verbis agemus unâ de studiis alacriter repetendis.

COLL. 29.

Rufius, Sylvester.

Pater tuus (ut accepi) rediit è *Gallia*. S. Rediit sanè. R. Quando? S. Die *Lunæ*, vespérí. R. Adventus ejus non tibi molestus fuit? S. Quid? molestus? Imò verò jucundissimus: sed cur istud rogas? R. Quia forsitan, illo absente, liberiùs vivendi est tibi potestas. S. Nescio quam mihi libertatem narres. R. Potandi, ludendi, cursitandi. S. An igitur putas me nihil aliud agere, dum pater abest? R. Sic ferè solent omnes. S. Dissoluti quidem. Nam, quod ad me attinet, absente patre sic vivo, ut eo præsentem. Non poto, sed bibo quantum satís est; ludo, cum tempus postulat; non discuro, sed cum bona matris venia in publicum prodeo, cum aliquid habeo negotii. R. Etiamne matri tantopere subditus es? S. Æquè ac patri. Quid enim

enim putas? Nonne de utroque æquale est præceptum Domini? R. *Honora* (inquit) *patrem tuum, & matrem tuam*, S. Quid *Ethnicus* ille auctor *Distichorum Moralium*?

* *Dilige non agrâ charos pietate parentes :*

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Quid *Paulus* noster? *Filii* (inquit) *obedite parentibus in Domino*. Nonne *parentis* nomine *pater* & *mater* continentur? D. Istud à *Latinis* observatur auctoribus. S. Quinetiam, si quod esset reverentiæ discrimen, videtur optimo jure plus deberi matribus; ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. R. Novi ego ista, & quæ dixisti placent mihi omnia. S. Cur ergo mihi repugnabas? R. Ut eâ quasi repugnantia nobis accerferem sermonis materiam. Nam (ut tute nôsti) præceptor sæpe nos exhortatur, ut nostrum otium ejusmodi sermonibus impendamus. S. Bonum sanè otium, quod honesto in negotio consumitur. R. Huc pertinet illud *Africani* apophthegma, qui dicebat, *Se nunquam minus otiosum esse, quàm cum otiosus esset*; ut ex *Cicerone* didicimus. S. Sed jam tempus monet, ut huic sermoni finem imponamus. R. Rectè mones; fortasse enim tuâ causâ coena tardatur domi. S. Plura (si Dominus permiserit) in proximo congressu. R. Precor tibi noctem prosperam. S. Et ego tibi placidam per membra quietem.

COLL. 30.

Nomenclator, Desiderius.

NOn satis mirari possum, te non esse diligentiorē. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quòd manè ferè nunquam ades in tempore; atque inde fit, ut penè quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeò somnulosus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige naturam istam; hoc est naturæ vitium. Quid tibi profuit *Catonis* nostri dictum. D. Quodnam, quælo? N. *Plus vigila semper, nec somno deditus esto*. D. Nè plura; ego probè memini. N. Nihil prodest meminisse; nisi ad usum tuum accommodes. D. Utinam & hoc, & alia præcepta salubria, tam

facile ad bene vivendi usum transferemus, quàm ea facile ediscimus ! N. Ut verum fatear, *præcipere quàm præstare multò est facilius* Sed tamen *eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores.* D. Qui id non facit ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. N. Omnia ferè vicia nobis sunt naturalia ; &, nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum ? N. Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. D. Quo duce ? N. Ipso Deo. D. Quibus armis ? N. Divinis & spiritualibus. D. Ubi tandèm inveniuntur ? N. In epistola Sancti Pauli ad Ephesios. D. Quoto capite ? N. Sexto. D. Quid si locum per me non intellexero ? N. Non omnino intelliges, satis scio : sed præceptor erit consulendus. D. Quid, si mecum adfueris ? N. Adesse volo, certum est : verum captanda erit opportunitas. D. De hac igitur alias consilium capiemus. N. Quando istud erit ? D. Proximo die Mercurii, si tibi ità videtur. N. Quotà hora ? D. Post meridiem primà. N. Placet sententia. D. Nunc igitur discedamus.

COLL. 31.

Trapezita, Raimundus.

L *icetne malum malo rependere ?* R. Cur istud quæris ? T. Ut iis respondere possim, qui in hac re mihi contradicunt. R. Breviter interrogasti, respondebo brevissimè ; *Non licet.* T. Cur non ? R. Quia vetuit Christus, & post eum Apostoli. T. Quid igitur faciendum est ? R. Malum bono compensandum. T. Annon satis est bonum bono rependere ? R. Non satis Christiano quidem. T. Quamobrem ? R. Nam Christianum oportet Christum præceptorem imitari. T. Quid fecit Christus in eo genere ? R. Snavit eum, qui ipsi colaphum impegerat ; precatus est pro iis, qui ipsum in crucem sustulerant ; alia item multa fecit ejusmodi. T. Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit ? R. Tantum facit, quantum faciunt *Ebriici.* T. Quid illi faciunt ? R. *Amicos diligunt, & reserunt grati-*

gratiam illis; à quibus acceperunt. T. Nihilne amplius? R. Nihil; nam quid amplius expectes ab iis, qui verum Deum non noverunt? T. Quid faciunt inimicis? R. Quibuscunque modis possunt eos persequuntur. T. Estne *Christiano* peccatum? R. Si non licet (ut jam tibi probavi) concludere id peccatum esse. T. Atqui (ut vulgo dicitur) *vim vi repellere licet.* Quam sententiam novis quidam Poeta etiam latius interpretatus est his verbis.

Pellere vim vi jura sinunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc respondes? R. Istud quidem permittunt *Ethnicorum* leges; sed lex divina longè aliter loquitur. T. Quid est divina lex? R. Idem quod Dei verbum. T. Quicquid ergò sit contra Dei verbum, estne peccatum? R. Proculdubio peccatum est. T. Potésne ista probare ex divinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quæso, sententias. R. Non credis id, quod est omnibus in confesso? T. Imò verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus est testimoniis? T. Ut contradicentibus certo respondere possim. R. Rectè intelligis; sed, quia non possis extempore memoriæ mandare, expecta dum tibi describam in chartula, in qua etiam sit locorum annotatio, ut possis quibus voles etiam digito demonstrare. T. Optimum extempore consilium; quando istud mihi commodius fuerit! sic enim per otium edificam ut ad manum habeam, quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (si libet) huc ad me revertere. T. Quotâ horâ? R. A meridie primâ. T. Sat habeo; interea vale. R. Te servet Dominus Deus.

COLL. 31.

Grimondus, Blevetus.

VIs emere hoc cingulum? B. Cur emerem? Unum mihi sat est; tu verò cur vis vendere? G. Quia sunt mihi duo. B. Nec tamen licet ut vendas, nisi vis in poenam incurrere. G. Quid verat me vendere res meas? B. Nihil adhuc tuum habes. G. Eja! nihil? unde probas istud? B. Quia

nondum es tui juris; sed sub patris potestate: denique vis audire breviter tibi istud non licere? G. Maxime velim. B. De hoc lex est scholastica, cujus hæc est sententia; *Pueri injussu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permittant, nec alienent quovis alio modo. Qui contra fecerit, verbis plectitor.* G. Istud ego non ignorabam; sed volebam periculum facere, an constans esses in observandis legibus. B. Tu igitur es simulator. G. In hac simulatione nihil video esse mali: num tu interpretaris malè? B. Minimè verò: nihil enim nocuisti mihi. G. Quid si nocuissem? B. Tulissem æquo animo, ut *Christianum* decet. G. Utinam adversa omnia sic feramus propter *Christum*, qui nihil non tulit salutis nostræ causâ! B. Feremus certe, si exemplum ejus semper nobis proponamus ob oculos. G. Difficile id quidem est, B. Imò impossibile nisi illius Spiritu semper adjuvemur: quod quidem assiduis precibus est impetrandum. G. O quàm suavi sermone tantillum otii consumpsimus!

COLL. 33.

Sartor, Odetus.

E Cquid hodie precatus es domi? O. Cur quæris istud? S. Quia non interfuisti matutinæ precationi. O. Quis scis? S. Observavi. O. Atqui tu non es observator. S. Non sum. O. Quamobrem igitur observabas? S. Quia es mihi charissimus. O. Quid tum? S. Dolebit mihi si vapulabis. O. Quid? an ego notatus fui? S. Eriam dubitas? O. Cùm recitaretur catalogus, nemo me excusavit? S. Nemo, quod sciam. O. Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excusasti me? S. Quid causæ dixissem? O. Commentus esses aliquid. S. Ergò mentitus essem. O. Quid indè? S. Sed ex verbo Dei mentiri veritum est. O. Fateor: sed erat leve mendacium. S. *Nihil leve judicandum est quo Deus offenditur.* O. Negare id non possum; sed levia ista facillè remittet nobis propter *Jesum Christum*, qui est deprecator noster & advocatus. Nam quotusquisque non peccat quotidie sæpissimè? S. Profectò nullus

nullus; quin etiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non insit aliqua peccati species. O. Quid ergo futurum esset nobis, nisi Deus facile ignosceret? Unde & quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita nostra*. S. Nihil dubitare debemus, quin remittat, si errata nostra serio & verè agnoscamus, si ex animo petamus veniam, si fidem habeamus nobis ignosci. O. Quid igitur restat? S. Illud restat, ut neque delectemur peccatis; neque in iis persistamus; neque malitiosè, scienter, & de industria peccatum committamus. Nimis enim multa sunt, quæ per carnis infirmitatem peccamus, & etiam per ignorantiam. O. Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex carnis imbecillitate perpetramus; qualis fuit *Petri* abnegatio. Sed quæ sit, ut peccemus per ignorantiam? S. De hoc *Pauli* exemplum habes, qui scribens ad *Timotheum*, in priorē Epistolā palam profitetur se, quamvis Ecclesiam Dei persequutus fuerit, tamen veniam esse consequutum, quia ignorans id fecerit. O. Isto exemplo mihi abunde satisfacisti (nam & ego id legisse memini:) sed scin' tu quoto Epistolæ capite id scriptum sit? S. Equidem non soleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore satis esse videtur aliquot sententias quasi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, si quid interdum otii suffurari possim ex quotidianâ studiorum præsentium occupatione. O. Utinam ego quoque id facere possem! S. Quid impedit? O. Vix ego queo satis præceptori facere in exercitationibus scholasticis; tantum abest, ut aliis studiis aliquid temporis impertiri concedatur. S. Satis profectò quotidie sumus occupati; sed hæc tamen ferenda sunt, quamdiu nobis opus esse, ipsi Deo & parentibus nostris visum fuerit. O. Ego propterea libenter fero, ac tolero omnes ejusmodi labores. S. Quâ spe toleras? O. Quia futurum spero, ut primi sint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. S. Sed de his alijs pluribus: nunc agamus quod instat. O. Quid istud est? S. Audin' tu ad coenam signum dari? O. Bonum signum nuntiās; jam sentiebam esuriem. S. Nimirum,

quia merendam prætermisisti. O. Utinam eâ tam facile semper abstinere possem, quàm hodie carui libenter! S. Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLL. 34.

Phrygo, Stephanus.

S. Alve, ambulator optatissime. S. Et tu salvus sis, cessator S. occupatissime. P. Satîsne rectè vales, mi *Stephane*? S. Imò rectissime; quæ est Dei optimi maximi benignitas, P. Equidem ex animo gaudeo, tibi que vehementer gratulor reditum istum incolumem. Ubi fuisti hoc toto anno? S. In *Italia*. H. Quam ob causam animum induxeras illuc proficisci? S. Ob famam regionis, de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignoras quàm simus rerum novarum cupidi. P. Sic est naturâ comparatum: sed quid illic invenisti? S. Certè multo plura quàm ex fama audiveram. P. Sed multa (credo) vidisti, quæ minimè velles. S. Nempe scelera: sed, quod ad regionem attinet, terra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum genere valde abundans, præcipuè vino præstantissimo. P. Scilicet, ea potissimum res tibi arridebat. S. Ut verum fatear, mirè afficiebat palatum; nam quale dicas hoc nostrum vinum esse; villum verè dicas, si cum illo compares. P. Indè ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum. S. Pulcherimum. Sic enim sæpe cogitabam; “ Quàm bonus es, Domine Deus, qui nos amavisti usque
“ ad delicias! Non enim solum ea creâsti nobis ad victum
“ quæ terra sponte suâ producit; sed etiam tot genera
“ rerum delicatissimarum, quæ (si moderatè sumamus &
“ cum gratiarum actione) & corpus suavissimè nutriunt,
“ & ipsum animum mirificè exhilarant. O! quibus ver-
“ bis, quibus operibus satîs dignè glorificemus nomen tu-
“ um Domine? Denique sic afficiebar animo, ut nihil magis cuperem, quàm divinas laudes semper in ore habere: sed (proh dolor!) aliis atque aliis subinde conceptis cogitationibus ignis ille paulatim exinguebatur. P. Istud apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet acci-

accidere. S. Ea est naturæ nostræ inconstantia. P. Horis ferè omnibus istud experimur; sed quid tandem egisti in tua Italia? S. Invisi, animi gratiâ, aliquot urbes celebriores: alicubi etiam studui aliquandiu. P. Quas urbes invisisti potissimum? S. Multas quidem vidi in transitu: sed paucas contemplatus sum otiosus; nimirum, *Genuam, Florentiam, Venetias*, deniq; *Romam* illam, quæ olim mundi caput dicebatur: nunc autem est omnium abominatonum fons & origo. P. Vidiſtine magnam illiam *Bessiam*? S. Vidi obiter, cum per vicos (opinor) spectaculi gratiâ portaretur. P. Sed (ut ad rem) in quibus tandem oppidis commoratus es studiorum gratiâ? S. *Româ* rediens transivi *Bononiam, Patavium, Mediolanum*. In eorum oppidorum singulis menses circiter tres versatus sum in vario literarum genere. Volui enim è singulis paucula quasi degustare. P. Quid autem vidisti novi in tot celeberrimis oppidis? S. Rogas? ferè mihi omnia nova videbantur: sed longum foret tibi omnia narrare præsertim nunc, cum mihi est aliquò properandum. P. Quò tandem? S. Ad patrum, qui me ad coenam invitavit. P. Nolo igitur te remorari diutiùs: sed quando licebit nobis magis otiosè confabulari? S. Cras à prandio, si volueris. P. Ego verò id percipio. S. Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo. P. Fièt, hora est ad merendam opportuna.

COLL. 55.

Magister, Hypodidasceus.

Quid? quod hisce diebus inter nos egeramus satissime cogitasti? H. Etiam atq; etiam cogitavi. M. Ecquid placet tibi conditio, quam obtuli? H. Maximè. M. Quid mensa, seu coniectus? H. Nihil in ea re desidero. M. Quid restat igitur? H. Ut (si tibi non molestum est) præscribas mihi quas operas à me tibi præstari velis. M. Id verò est æquissimum: accipe igitur præcipua officii tui capita; quorum hoc primum est;

Quotidie manè diligenter curare, ut omnes domesticî mei discipuli maturè cubitu surgant pro ratione temporis,

cùm hyberni, tum æstivi : ubi surrexerint, ea curent, quæ ad cultum & mundiciem corporis pertinent : postremò, ut adsint privatæ nostræ precationi.

Secundùm, Ter quotidie in aulam deducere, manè scilicet, & ante horam undecimam ac tertiam pomeridianam. Illic (nisi egomet adero) expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit ; interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam : item observare sedulò, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo ; si quis aberit, mihi statim renuntiare, aut ejus partes agere.

Tertiùm, Manere cum pueris domesticis, quoties non docentur in scholis ; interea minores ad lectionem & scripturam instruere ; cæterorùmque repetitiones audire, quantum tempus & opportunitas patietur : omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quartùm, Feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintum, Quoties ludere permissum erit, subinde observare, nè quid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant.

Sextùm, Suppeditare illis ex pecunia quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam duntaxat parvi pretii necessaria ; eaque omnia in expensorum codicem referre. Id autem *Mercurii* & *Sabbati* potissimùm diebus fieri solet.

Septimùm, Quæ ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt non negligere ; hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultus corporis rationem habere, & alia ejusmodi (in pueris præsertim minoribus) curanda & observanda.

Octavùm, Docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores ; siquando necessitas postulabit.

Nonùm, Interdum (si opus fuerit) me, & domi & foris in privatis negotiis adjuvare.

Hæste-

Haecenus audisti quæ mihi abs te præstari velim officia, quæque etiam ab aliis domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen omnium non adeo severus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quasi vicarii partes agam. Intellexit in hæc omnia? H. Ego verò diligenter omnia; sed unum te oro; ut, ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum, & simul cogitandi ac deliberandi spatium. M. Quantum temporis postulas? H. Diem unum naturalem. M. Ego verò duos integros dabo. Interea (ut coepisti) nullo tuo sumptu nobis perges convivere & commorari tam liberè, quàm si esses domi tuæ. H. Istud non sine humanitate facis; quod fit, ut majori beneficio me devincias. M. Habebis à prandio quod requiris commentarium, cum primùm meâ tibi manu conscripsero. H. Quid si mihi dictares? M. Malim egiomet scribere, nè quid fortè inter dictandum excidat. H. Ut libet.

COLL. 36.

Quæstor, Benignus.

Quàm doleo me non interfuisse manè repetitioni vestræ! B. Cur non venisti in ludum citiùs, ut ferè soles? Q. Me miserum! non surrexi in tempore. B. Quamobrem? Q. Quia nemo me expergefecit. B. Quis te solet excitare? Q. Hospes noster, aut ejus ancilla; sed absente illo ancilla sæpe obliviscitur aut certè negligit. B. Ubi erat hospes? Q. Sub auroram prodierat ad sua negotia, ut postea rescivi. B. Quid hospita? nihilne curat? Q. Quid putas eam curare? quotidie, ex quo surrexit, semper intenta est partim curandis filiulis, partim cæteris domesticis rebus. B. Nullòsne habes contubernales scholasticos? Q. Prorsus nullos. B. Ah puer infelix! qui neminem habes, quocum de studiis conferas! Q. Ob eam rem mea est miserrima conditio, quantum ego judico. Non enim possum arbitrio meo studere propter tantam merca-

mercatorum turbam, qui domum illam frequentant, & mihi toto die obstreunt. B. Non habes tibi cubiculum? Q. Quid mihi prodest habere? Est enim ita conjunctum gradibus & cochleis, ut nē felis quidem aut ascendat, aut descendat, quin feriat aures meas aliquis strepitus. B. Magna profecto molestia. Q. Illa verò multo major, quod supra meum cubiculum est amplissimum conclave, ubi merces asservantur: unde fit ut horis omnibus aliquæ graves sarcinæ vel importentur, vel exportentur. B. O Deum immortalem! quomodo illic potes vivere? Q. Quid ais vivere? equidem non vivo, sed langueo potius. Neque unquam mihi videor esse liber, nisi cum sum in schola tecum unā, & cum cæteris nostris condiscipulis. B. Quam doleo vicem etiam! Q. Utinam liceret mihi tecum habitare in his ædibus scholasticis! B. Nihil esset mihi jucundius: sed quid impedit? Q. Patris vetus amicitia cum illo hospite meo. B. Deberes patrem admonere de studiorum tuorum incommodis. Q. Sæpe quidem monui, & coram & per literas. B. Quid ille respondit? Q. Frustrā monetur; quasi *surdo narratur fabula*. B. Quid ita? Q. Quia nunquam in discendi ludo versatus est: ideoque in studiorum ratione nihil intelligit. B. Ego tamen, si mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos es-
sicer. Q. Quid si præceptor ipse ad patrem meum scriberet. B. Nunquam istud illi persuaderes. Q. Cur non? B. Quia non vult ambire quempiam, ut discipulorum turbam sibi comparet: abhorret enim ab omni tum ambitione, tum avaritiā. Q. Quid igitur mihi faciendum suades? B. Unicum habeo consilium. Q. Nē mihi, obsecro, reticeas. B. Ea res per amicos tentanda est. Q. Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat sed nunquam ausus sum experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor, ut hoc parum succedat. B. Rei exitus in manu Domini: sed quid tentare nocebit? Q. Tentemus sanē. Nihil enim mali (ut confido) indē potest accidere. At ego nescio quā ratione hūc utendum sit. B. Dic mihi, non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat? Q. Spero venturum propediem.

B. Quan-

B. Quando igitur? Q. Ad calendas *Quintiles*. B. Optime est. Scin' igitur quid sit opus facto? Q. Doce, quaeso. B. Fac singulatim convenias duos aut tres, ex paternis amicis praecipuis, qui sunt viri graves & honorati: nempe, ut plus valeat eorum auctoritas apud patrem tuum. Q. Bene mones: quid illis dicam? B. Narrabis diligenter omnes incommoditates studiorum tuorum. Q. Nihilne amplius? B. Docebis insuper quonam modo tibi provideri possit, ut tempus redimas; quod apud istum hospitem tam miserè haecenus perdidisti; & nisi eo remedio tibi maturè consulatur, actum esse de studiis tuis & eorum progressu. Deniq; nè antè destiteris monere, orare, obsecrare, donec persuaseris, ut tibi promittant se acturos esse serio cum patre tuo negotium. Q. Quid si recusabunt? B. Vix fieri potest, ut recusent omnes! Q. Non est verisimile, praesertim cum sint mei amantissimi, & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. B. Ad hæc res ipsa urgebit eos, nempe tanta studiorum tuorum jactura. Q. Pluribus verbis opus non est. Auxilio Dei fretus aggrediar primo quoque tempore. B. Sed interim memor esto, ut in divinas preces dies noctesque incumbas. Q. Ipso volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim scio nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad illa juverit. B. Sed jam tempus est ut domum te recipias, nè fortè hospes offendantur. Quid cessas? Q. Cogito nè quid prætermiserim, de quo esses admonendus. B. Si quid alterum nostrum præterea occurrerit. Cras otiosè tractabimus. Q. Vale igitur, mi *Benigne*, & perge, quaeso, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juvisti optimo consilio. B. A Domino Deo profecta sunt omnia, qui ut consilium dedit, sic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale, *Quæstor* suavissime.

COLL. 37.

Athanasius, Benjaminus.

Siccinne, me insciente, abiit pater tuus; ut mihi non licuerit eum convenire? B. Cur à prandio non venisti in diversorium ejus? A. Quia putabam tantum cras illum esse dis-

discessurum. B. Ego quoque idem arbitrabar ; sed noluit occasionem prætermittere, quæ se extempore obtulerat. A. Adhuc ille meminit *Catonis* distichon illud,

*Quamprimum capta tibi est occasio prima ;
Nè rursus quæras, quæ jam neglexeris antè.*

B. Illud opusculum sic memoriâ tenet, ut in eo videatur ætatem contrivisse. A. Vide quanta vis sit memoriæ in iis, quæ rudibus annis didicimus. B. Ea est *Quintiliani* super hac re sententia ; cujus verba (ut opinor) meministi. A. Memini ; sed (ut ad rem) quæ fuit patri occasio, ut antè discesserit quàm instituerat ? B. Quidam *Lugdunenses*, quibuscum ad mercatum huc venerat. A. Aderâsne, cùm profectus est ? B. Præstolabar illum in diversorio. A. Unde scîeras murâsse consilium de profectioe ? B. Eram in prandio, cùm inter ipsos convenerat, ut (expeditis quibusdam reliquis in urbe negotiis) equos sub horam secundam conscenderent. A. Quod superest, satîsne ex animi sententia rem suam fecit ? B. Itâ feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit. A. Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus redis. B. Méne rides ? A. Cur ego id facerem ? B. Pro tuâ libidine. A. Quasi verò animi gratiâ soleam irridere cæteros. B. Atqui itâ putabam. A. Longè aberras. Nam aliud est *jocari*, aliud *irridere*. Alterum caret vitio, éstque inter amicos satîs frequens : alterum est vitiosum, atque odio dignum ; utpote quod ex contemptu ferè proficiscitur. B. Ignosce igitur mihi. A. Non gravis est culpa. Sed dic, rogo ; nihil tibi pecuniæ dedit pater ? B. Nè petivi quidem. A. Tamen spontè dedit. B. Aliquantulum. A. Quantum igitur ? B. Perpusillum. A. Dic, fodes. B. Cur tam avidè inquiris ? A. Ut amicorum more tibi gratuler. B. Nihil est gratulatione dignum. A. Fatere tandem quid sit. B. Soli asses quinque. A. Hui ! tantillum ? O stulte, qui non petieris duos aut tres decusses argenteos ! B. Non ausus sum. A. Quid verebare ? B. Ut planè denegaret, atque ægrè ferret quòd pete-

peterem. A. Nunquam id fecisset, modò petendi causam addidisses. B. Credo equidem; sed quid causæ attulissem? A. Rogas? nonne sunt res sexcentæ, quibus indiget usus scholasticus? B. Multæ sunt, fateor. A. Tu verò adeone abundas rebus omnibus, ut tibi desit nihil? B. Imò desunt plurima; sed quibus faciliè caream. Præterea, satis novit pater quæ mihi opus sunt, cum studiorum causâ, tum ad victum cultumque corporis. A. Novit quidem, sed alia multa sunt illi & curanda & cogitanda. B. Credo esse illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab eo remotus es. B. Sine me pervenire quò volo. A. Agè, sino. B. Novit etiam pater me nondum esse idoneum ad rectè tractandam pecuniam. A. Cur non? An tu ad eam rem non satis ætatis habes atque prudentiæ? B. Isthinc absim longissimè. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi suppeditet ad usus vitæ & studiorum necessaria: ad quam rem præbet illi quantum satis est pecuniæ. A. Estq. B. Ergò si quid à patre peterem, me statim ad præceptorem remitteret; fortassis etiam irasceretur, & me graviter objurgaret. A. Faciliè est objurgationem pati, modò nè sequantur verbera. B. Facile est, credo; sed iis duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipsa verbera ferre malim, quàm patris irati objurgationem. Ex quo fit, ut sedulò caveam, nè quid illi præbeam causæ ad irascendum; id enim sub quinto præcepto Divinæ Legis continetur. A. Facis, ut pium decet adolescentem. B. Ejus rei laus non mihi, sed soli Deo tribuenda est. A. Nempe à quo proficiscitur quicquid nobis inest boni. B. Faxit ille, ut quæ bona inspirat nobis, ea sequamur animo promptissimo. Sed, ut ad rem redeam, serione reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre rogâssem? A. An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi quidem non fit verisimile; me tamen ipsum fefellisti. A. Quomodo? B. Quia serio loqui videbaris, adeò aptè vultum verbis ipsis accommodabas. A. Sed quid centes de hac nostrâ confabulatione? B. Argumentum satis apertum dedisti nobis

nobis in hoc otio nostro vespertino. A. Ecquid habuit sermo noster quod reprehendisset observator, si fortè (ut solet) nos observasset ex insidiis? B. Nihil, ut opinor. A. Profectò verum est, quod sæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud est? A. *Latinae* linguæ copiam & facultatem comparari his potissimum rebus, sæpe scribendo, confabulando, legendis auctoribus, *Anglica Latina*, aut *Latina Anglice* convertendo. B. Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu sita sunt studia nostra omnia. A. Idem faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu dignisque laudibus perpetuo celebremus.

B. *Hoc opus hoc studium parvi properemus & ampli :
Hæc sit votorum summa, suprema, precor.*

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet : itaque desistamus. A. Alioqui Solis occasus nos hic opprimeret.

COLL. 38.

Honoratus, Vivianus, Pratenfis, Pædagogus.

Quol caret alternâ requie, durabile non est :
Hæc reparat vires, sessâque membra levat. Ovid.
V. *Nec me offenderit lusus in pueris ; est & hoc alacritatis signum. Quintilianus.*

Pr. *Nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem. Quintilianus.*

Pæ. Video quorsum spectent ista ; nimirum ut vos ambulatum ducam : sed eandem cantilenam semper ferè recantatis, ut solent nostræ aviculæ. H. Quid ergò vis dicamus, præceptor? Pæ. Dicite posthac suam quisque sententiam ex *Novo Testamento*. V. Euge ! nihil erit nobis facilius : habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergò præceptor, ut jam nunc incipiamus? Pæ. Sanè velim ; quando (ut ais) tanta est vobis copia. V. Quis incipiet? P. Tûne, *Honorate*, vis honoris tui causâ, hujus rei speciem edere? H. Id ego libenter faciam ; sed Dei honoris causâ. Pæ. Laudo istud verbum, *Divinus*
enim

enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eia ! incipe si quid habes. H. *Nisi abundaverit justitia vestra plus quàm Scribarum & Phariseorum, non potestis ingredi in regnum cælorum.* Matth. quinto capite.

V. *Deposito mendacio, loquimini veritatem quisque proximo suo, Ad Ephes. capite quarto.*

Pr. *Filii, obedite parentibus in omnibus, hoc enim placeat Domino, Ad Colossenses tertio.*

Pæ. Euge ! bonam speciem : videte ut progressus respondeat ; hoc est, ut pergatis in posterum diligenter. H. Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos. Pæ. Ità sperandum est. Parate vos, ut prodire maturemus. H. Mox aderimus paratissimi. Pæ. Sumite suum quisque pallium, ut prodeatis honestiùs. Sed heus, pueri ! Pr. Quid vis præceptor ? Pæ. Videte ut *Psalms* etiam adferatis : alicubi in umbra cantabimus. Pr. Ità fiet ambulatio nostra jucundior.

COLL. 39.

V. M.

Fuistine hodie in Gymnasio ? M. Ubi ergo fuisset ? tu verò quid agebas ? V. Eram domi occupatus. M. Id evenit præter morem tuum : soles enim abesse rariùs. V. Quàm possum rarissimè : quid autem actum est ? M. Nihil prorsus. V. Ergone remissionem habemus ? M. Cerrò. V. Quamobrem ? M. Propter mercatū hodiernum. V. Quis dedit ? M. Ludimagister ; permissu tamen Rectoris. V. Quid concessit ? M. Vacationem ab omni munere scholastico. V. An in totum diem ? M. A mane ad occasum usque Solis ; tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitarem, nè cras in ludum veniremus imparati. V. Quid igitur nos ? hoc-cine abutemur otio ? M. Id verò ætatem nostram decet minimè. V. Tu ergò quid putas facere ? M. Me recipere in musæolum, nisi fortè tibi magis placet in sesquiho-ram aliquò prodeamus ambulatum. V. Egone recusa-rem ? imò nihil est, quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem sermonem literarum,

& simul corpus exercebimus M. Eamus igitur extra muros. V. Quoniam? M. Usq; ad ripam lacus. V. Valde illud mihi arridet; sed tu (si placet) me expectabis. M. Quamdiu? V. Tantisper, dum crepidas eo mutatum calceis. M. Ubi vis expectari? V. Ad portam Franciscanam. M. At vide ne me fallas. F. An ego amicum fallerem, cum sciam etiam inimico servandam esse fidem? M. Abi, festina: ego, dum te opperior, aliquid interim legam. V. Salve, Marcella. M. Quis iste saluator? V. Ecce! redii. M. Eho? tam cito? mihi videris volasse. V. Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. M. Eamus nunc, ducente Deo. V. Solus Deus est, qui suos ducit ac reducit. M. Maturemus: satis longè hinc lacus abest. V. Tantò melius prandebimus, perge.

perge

FINIS.

V.
nu-
ud
m-
M.
At
am
a :
ve,
M.
af-
nte
la-
ius

